

50 VUOTTA OMAA TAIVALTA

Kirja käsittelee Espoon tuomiokunnan ja käräjäoikeuden 50-vuotista taivalta. Se on yhden alioikeuden paikallishistoriikki.

Espoon tuomiokunta perustettiin 1.9.1959. Sen 50-vuotistaipaleella on ollut kolme virstanpylvästä: perustaminen 1959, kokonaispalkkaustuomiokunnaksi siirtyminen 1975 ja käräjäoikeudeksi muuttuminen 1993. Kirja kertoo pääpiirteet kustakin kolmesta tuomiokunnan ja käräjäoikeuden toimintakaudesta.

Alioikeuksien tuomiopiirit ovat puolen vuosisadan aikana yleensä kokeneet alueellisesti suuria muutoksia. Espoossa näin ei ole käynyt, vaan tuomiokunnan rajat ovat pysyneet entisellään. Tuomiokuntaan ja käräjäoikeuteen ovat kuuluneet koko ajan Espoo ja sen sisällä oleva Kauniainen.

Vaikka alue on pysynyt samana, se on kaupungistunut voimakkaasti. Väkiluku on kasvanut lähes viisinkertaiseksi noin 250 000 asukkaaseen. Alioikeuden käsittelemien asioiden määrä ja laatu on muuttunut 50 vuodessa merkittävästi.

Kun tuomiokunta perustettiin, siellä oli työssä alle 10 henkilöä, ja kihlakunnantuomari oli ainoa tuomari. Vuonna 2009 käräjäoikeudessa oli henkilökuntaa noin 80, joista tuomareita oli 23. Vakinaisen henkilökunnan ohella suuren työpanoksen ovat tehneet tuomioistuinharjoittelijat. Moni myöhemmin merkittävään asemaan noussut lakimies on suorittanut tuomioistuinharjoittelunsa Espoon tuomiokunnassa tai käräjäoikeudessa.

Espoon tuomiokunta ja käräjäoikeus 1959 - 1/9 - 2009

Espoon tuomiokunta ja käräjäoikeus
1959 - 1/9 - 2009

Matti Lahti

50 VUOTTA
OMAA TAIVALTA

Espoon tuomiokunta ja käräjäoikeus
1959 - 1/9 - 2009

Matti Lahti

© Matti Lahti
Kustantaja: Espoon käräjäoikeus
Kuvankäsittely, taitto ja kansi: Ville Lahti

Kansikuva: Espoon kihlakunnanoikeuden istunto vuonna 1974

ISBN 978-951-53-3288-2 (nid.)
ISBN 978-951-53-3289-9 (PDF)

Kirja kerrallaan, Helsinki 2010

Sisällysluettelo

ALKUSANAT.....	7
ENNEN OMAA TUOMIOKUNTAA.....	10
ESPOON TUOMIOKUNNAN ALKUVAIHEET.....	14
Tuomiokunta perustetaan.....	14
Toiminta alkaa 1.9.1959.....	15
Käräjäjärjestelmä ja lautakunta.....	18
Tuomiokunnan arkisto ja käräjäsalit.....	20
SPORTTELITUOMIOKUNTA 1959-1975.....	21
Henkilökunta ja toiminnan pääpiirteet.....	21
Kihlakunnantuomari Helminen.....	24
Auskultointijärjestelmä.....	26
Lautakuntalainsäädännön uudistus 1969.....	29
Annankadun toimitilat.....	30
Työtavat ja -välineet.....	33
Asialajit ja -määrät.....	34
Vuodet 1973-1975.....	35
KOKONAISPALKKAUKSEEN SIIRTYMINEN	
1.6.1975.....	37
Järjestelmän muutoksen syyt.....	37
Siirtymävaihe.....	38
Osastojako käyttöön.....	41
KOKONAISPALKKAUSTUOMIOKUNTA	
1975-1993.....	43
Annankatu, Sulkapolku ja Kalkkipellontie.....	43
Organisaatio ja henkilökunta.....	46
Auskultointijärjestelmä kehittyi.....	47
Lautamiehet lisääntyvät.....	52
Asunto-oikeus.....	54

Kiinteistöasiat.....	55
Työtavat ja -välineet muutosten kourissa.....	58
Virkamieslakko 1986.....	60
Lainsäädäntömuutoksia.....	61
Asialajit ja -määrät.....	62
Päälliköt vaihtuvat.....	64
Tiedotuslehti.....	66
KÄRÄJÄOIKEUDEKSI 1.12.1993.....	68
Uudistuksen pääsisältö.....	68
Miten oikeudenkäyntimenettely uudistui.....	69
Espoon käräjäoikeus 1.12.1993.....	72
KÄRÄJÄOIKEUSAIKA 1993-2009.....	73
Muutto Kilon oikeustaloon.....	73
Lainsäädännön muutoksia.....	74
Työjärjestykset.....	77
Asiamäärät vuonna 1994.....	78
Henkilökunta.....	79
Käräjäoikeuden laamannit.....	81
Tuomioistuinharjoittelukin muuttuu.....	83
ATK valtaa alaa.....	85
Poikkeuksellisia juttuja.....	87
ESPOON KÄRÄJÄOIKEUS 1.9.2009.....	89
Ulkoiset puitteet.....	89
Organisaatio.....	89
Työtilanne.....	90
Lopuksi.....	92

HENKILÖLUETTELOITA 1959-2009.....	93
Kihlakunnantuomarit/laamannit.....	93
Vakinaiset käräjätuomarit.....	93
Notaareina toimineet henkilöt ja heidän toimikautensa.....	95
Kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana toimineet tai tuomarintointa hoitaneet auskultantit, jotka eivät ole olleet notaarina,1959-1975.....	107
Päätoimisia apulaisia 1980-1986.....	109
Tuomiokunnan henkilökunta 31.12.1975.....	110
Käräjäoikeuden kansliaviranhaltijat 1.12.1993.....	112
Käräjäoikeuden henkilökunta 1.9.2009.....	114
 LÄHTEITÄ.....	 119

ALKUSANAT

Oikeudenhoito Suomessa on pitkään ollut järjestettynä siten, että yleisiä alioikeuksia on ollut vuoteen 1993 saakka kahdentyyppisiä. Ns. vanhoissa kaupungeissa on toiminut raastuvanoikeus. Muu osa maasta on ollut oikeushallinnollisesti jakaantuneena tuomiokuntiin, joissa alioikeutena on toiminut kihlakunnanoikeus. Alioikeudet yhtenäistettiin 1.12.1993 ja siitä lähtien koko maassa alioikeuksina ovat toimineet kärjäoikeudet.

Alioikeuspiirit ovat muuttuneet merkittävästi. Muutokset ovat johtuneet oikeushallinnollisista toimenpiteistä tai kunnallisen jaotuksen muutoksista. Kun vielä vuonna 1970 oli koko maassa 35 raastuvanoikeutta ja 73 tuomiokuntaa, vuoden 1993 jälkeen kärjäoikeuksia oli enää 70. Sen jälkeen kärjäoikeuksien määrä on vähentynyt. Vuonna 2008 valtioneuvosto päätti yhdistää kärjäoikeuksia niin, että niitä on vuoden 2010 alun jälkeen vain 27. Yksi näistä kärjäoikeuksista on Espoon kärjäoikeus, jonka piiri säilyi uudistuksessa entisellään.

Espoon oman alioikeuden voidaan katsoa syntyneen 1.9.1959, jolloin silloinen Helsingin tuomiokunta jakaantui entisen nimen säilyttäväksi ja silloisen Helsingin maalaiskunnan (nykyisen Vantaan) alueen käsittäväksi tuomiokunnaksi ja Espoon tuomiokunnaksi.

Espoon kärjäoikeuden lähihistoria on poikkeuksellinen ensinnä siksi, että sen ja sitä edeltäneen Espoon tuomiokunnan alue ei ole muuttunut toisin kuin monien muiden alioikeuksien alue viimeisen 50 vuoden aikana. Alueeseen ovat kuuluneet nykyiset Espoon ja Kauniaisten kaupungit, joihin ei ole kohdistunut aluesiirtoja tai -liitoksia tuona aikana. Toiseksi, Espoossa on ollut itsenäinen alioikeus vain tuon 50 vuoden ajan. Tosin Espoon kärjiä on toimitettu omina istuntoinaan jo yli 200 vuoden ajan, vaikka Espoo ei ole ollut oma tuomiokuntansa, vaan se on vuodesta 1874 lähtien ollut osa alueellisesti laajaa Helsingin tuomiokuntaa ja sitä ennen osa Raaseporin itäisen kihlakunnan tuomiokuntaa.

Kun oman tuomiokunnan perustamisesta tuli syksyllä 2009 kuluneeksi 50 vuotta, syntyi Espoon kärjäoikeudessa ajatus koota yhteen tietoja tuomioistuimen vaiheista tuon kauden aikana. Kun olin tuolloin, toimittuani kymmenisen vuotta Espoon kärjäoikeudessa kärjätuomarina, siirtymässä eläkkeelle, tarjoutuin keräämään aineis-

toa 50-vuotishistoriikkiin. Aloitin työn kokoamalla luetteloa Espoon tuomiokunnassa auskultoineista henkilöistä, koska sellaista ei ollut olemassa. Hajatietojen perusteella moni työurallaan merkittäviin tehtäviin edennyt lakimies oli istunut lakimiesuransa alkuvaiheessa käräjänsä Espoon tuomiokunnassa. Auskultanttiluettelo, joka on historiikin lopussa, jouduttiin kokoamaan eri lähteistä. Notaariluettelo on pyritty tekemään kattavaksi, muut auskultanttitiedot on otettu mukaan siltä osin kuin ne ovat olleet kohtuullisen luotettavia ja tietojen esittäminen on oletettavasti omiaan laajentamaan kokonaiskuvaa auskultoisjärjestelmästä.

Historiikin tekstiosassa kuvataan tuomiokunnan ja käräjäoikeuden 50-vuotistaipaleen kolme selvästi erillistä vaihetta, jotka kukin olivat ajallisesti melko samanpituisia, 15-18 vuotta. Ensimmäinen näistä oli vuosiin 1959-1975 sijoittuva aika, jona tuomiokunta toimi ns. sporttelituomiokuntana. Tässä järjestelmässä kihlakunnantuomari sai valtiolta vaatimatonta palkkaa. Pääosan tuloistaan hän sai virkatoimien perusteella asiakkailta perityistä asiakirjojen lunastusmaksuista virkasivutuloina eli sportteleina. Kihlakunnantuomarin oli saamistaan sportteleista maksettava tuomiokunnan kulut ja palkattava tuomiokunnan toiminnan ylläpitämiseksi tarvittava henkilökunta. Sporttelituomiokunta oli tavallaan kihlakunnantuomarin oma yritys, jota valtio jossain määrin tuki.

Kihlakunnantuomarin palkkausjärjestelmä muuttui Espoon osalta 1975. Tuosta vuodesta loppuvuoteen 1993 asti Espoon tuomiokunta oli ns. kokonaispalkkaustuomiokunta, jossa ei peritty virkatoimista kihlakunnantuomarille toimitusmaksua, vaan vastaava rahamäärä tuloutettiin leimaverona valtiolle. Kihlakunnantuomari sai koko palkkansa valtiolta. Espoon tuomiokuntaan tuli vuonna 1975 uutena virkamieslajina valtion palkkaamat kuusi käräjätuomaria. Samoin valtion palkkaamien notaarien määrä kasvoi moninkertaiseksi. Espoon tuomiokunta oli silloin asiamäärillä mitaten Suomen suurin tuomiokunta.

Tuomiokunnat lakkasivat 1.12.1993, kun kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet yhtenäistettiin. Yleisenä alioikeutena ovat koko maassa toimineet siitä lähtien käräjäoikeudet, jotka ovat myös oikeushallintoyksiköitä ja joilla on oma yhtenäinen toimialueensa.

Tämän historiikin tarkoitus on kertoa pääpiirteet Espoon tuomiokunnan ja käräjäoikeuden kustakin toimintajaksosta. Toimintaan liittyvä lainsäädäntö ja oikeuskirjallisuus ovat luoneet yleispuitteet historiikin aihepiirille. Tekstin arkistolähteinä ovat olleet Espoon tuomiokun-

nan ja käräjäoikeuden asiakirjat, joista uusimmat ovat käräjäoikeudessa ja vuotta 1971 varhaisemmalta ajalta olevat asiakirjat Kansallisarkistossa. Asiakirjojen tutkimisen ohella olen tehnyt henkilöhaastatteluja, jotka ovat olennaisesti täydentäneet kirjallisista lähteistä saatavaa kuvaa. Haastateltujen henkilöiden nimet on mainittu kirjan lopussa.

Olen asettanut tavoitteeksi oikeushallinnollisen paikallishistoriikin aikaansaamisen. En ole pyrkinyt kirjoittamaan virallista historiaa. Siksi en ole varustanut tekstiä tieteellisen kirjoittamisen sääntöjen mukaisilla yksilöidyillä lähdeviittauksilla, vaan olen jättänyt ilman lähdemerkintää sen, mihin kirjalliseen asiakirjaan tai kenen henkilön haastattelulausemaan kulloinenkin tieto tai käsitys perustuu.

Historiikkiin on otettu tekstiä elävöittämään kuva-aineistoa.

Kiitän suurta joukkoa entisiä työtovereita ja muita haastateltaviani suuresta avusta tässä työssä.

Espoon käräjäoikeudessa 31.3.2010

Matti Lahti

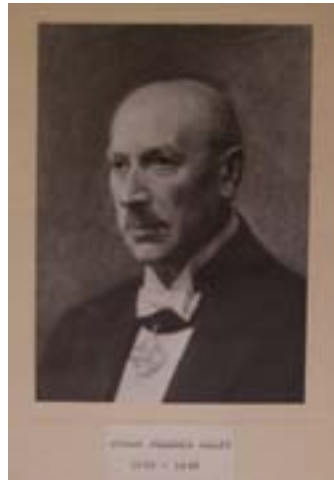
ENNEN OMAA TUOMIOKUNTAA

Espoon alue on kuulunut 1600-luvulta lähtien oikeudellisessa jaotuksessa Raaseporin tuomiokuntaan, jonka alue on jonkin verran vuosisatojen kuluessa muuttunut. Raaseporin tuomiokunta jaettiin kahtia vuonna 1795, jolloin Espoon pitäjästä tuli Raaseporin itäisen tuomiokunnan osa.

Raaseporin itäisen tuomiokunnan kihlakunnantuomareina toimivat Espoon siihen kuuluessa Carl Henrik Adlercreutz vuosina 1795-1823 ja Gustaf Fredrik Sjöberg vuosina 1824-1868.

Espoon pitäjä oli omana kärjäkuntanaan Raaseporin itäisessä tuomiokunnassa, kun siitä vuonna 1874 erotettiin Helsingin tuomiokunta. Helsingin tuomiokunnassa oli alun perin neljä kärjäkuntaa, jotka koostuivat seuraavista: 1. Helsingin pitäjä, 2. Tuusulan pitäjä, 3. Nurmijärven pitäjä, 4. Espoon pitäjä.

Helsingin tuomiokunnan kihlakunnantuomareina toimivat ennen Suomen itsenäistymistä Walfrid Emanuel Waldén 1874-1880, Albert Werner Laurén 1881-1895, Johannes Alarik von Knorring 1895-1900 ja Erik Albert Stigzelius 1901-1918.

Kihlakunnantuomarit Eskil Herbert Palmén (vasemmalla) ja Johan Fredrik Selin (oikealla) olivat kuten edeltäjänsäkin arvokasta herrasväkeä.

Helsingin tuomiokunnan kihlakunnantuomareita olivat sinä aikana, jona Espoo oli vielä oma kärjäkuntansa, Eskil Herbert Palmen 1918-1933 ja Johan Fredrik Selin 1934-1948. Selin oli ollut ennen nimitystään Helsingin tuomiokunnan tuomariksi Viipurin hovioikeuden presidentti.

Vuonna 1937 Helsingin tuomiokunnasta erotettiin Tuusulan tuomiokunta, johon tulivat kuulumaan Tuusula, Kerava, Nurmijärvi ja Hyvinkää. Espoon pitäjä ja Kauniaisten kauppala jäivät omana Espoon kärjäkuntana Helsingin tuomiokuntaan, jonka toiseen kärjäkuntaan kuuluivat Helsingin pitäjä ja vuoteen 1945 asti Haagan kauppa, Kulosaaren huvilakaupunki sekä Oulunkylän ja Huopalahden kunnat.

Suomi oli historiallisesti (vuoteen 1993 saakka) jakaantunut oikeudellisesti siten, että yleisenä alioikeutena toimi kaupungeissa raastuvanoikeus ja maalla kihlakunnanoikeus. Raastuvanoikeus oli niissä kaupungeissa, jotka olivat tulleet kaupungeiksi ennen vuotta 1959. Viimeiseksi perustettu kaupunki, johon tuli raastuvanoikeus, oli Lahti, joka sai kaupunkioikeutensa vuonna 1905. Sen jälkeen kaupunkioikeuden saaneet paikkakunnat, kauppalat ja maalaiskunnat kuuluivat oikeudellisessa jaotuksessa tuomiokuntiin, joista osa jakaantui vielä useampiin kärjäkuntiin. Kussakin kärjäkunnassa oli oma kihlakunnanoikeutensa, vaikka tuomiokunnassa oli vain yksi tuomari. Raastuvanoikeuksia oli 1950-luvun loppupuolella koko maassa 35 ja tuomiokuntia 70. Tuomiokunnissa oli yhdestä viiteen kärjäkuntaa. Kärjäkuntia ja niissä toimivia kihlakunnanoikeuksia oli yhteensä yli 150.

Espoo on ollut 1960-luvulle saakka kunnallisen jaotuksen mukaan maalaiskunta.

Pääkaupunkiseudulla oli 1950-luvulla vain yksi kaupunki, Helsinki. Helsingissä toimi raastuvanoikeus. Helsingin alue laajentui vuoden 1946 alusta maantieteellisesti viisinkertaiseksi. Samalla sen raastuvanoikeuden toimipiiriin siirtyivät aikaisemmin Helsingin tuomiokunnan alaisuuteen kuuluneet Haagan kauppa, Kulosaaren huvilakaupunki sekä Oulunkylän ja Huopalahden kunnat.

Laajentunutta Helsingin kaupunkia ympäröivät 1950-luvulla Helsingin maalaiskunta (nykyinen Vantaa) ja Espoon kunta, jonka sisällä oli Kauniaisten kauppa. Oikeudellisesti Helsingin maalaiskunta, Espoo ja Kauniainen muodostivat Helsingin tuomiokunnan, jossa oli sen jälkeen, kun Tuusulan tuomiokunta oli vuonna 1937 irrotettu siitä,

vuoteen 1948 saakka kaksi käräjäkuntaa, Helsingin ja Espoon käräjäkunnat.

Helsingin käräjäkunta tuli vuodesta 1946 lähtien käsittämään vain Helsingin maalaiskunnan. Sen väkiluku aleni Helsingin kaupunkiin siirrettyjen alueiden johdosta tuona vuonna 12 000 asukkaaseen, kun se oli edellisvuonna ollut 37 000 asukasta. Espoon väkiluku vuonna 1946 oli noin 18 000, joten Helsingin tuomiokunnan kokonaisuuskasmäärä oli vain runsas 30 000.

Pienentynyt Helsingin tuomiokunta muutettiin vuonna 1948 yksikäräjäkuntaiseksi. Näin ollen Espoo, joka oli ollut omana käräjäkuntanaan Helsingin tuomiokunnassa vuodesta 1874 lähtien, menetti erillisyytensä. Espoon ja Kauniaisten asioita ratkaistiin vuodet 1948-1959 Helsingin kihlakunnanoikeuden nimissä. Tosin Espoon ja Kauniaisten asiat käsiteltiin eri istuntopäivänä kuin Helsingin maalaiskunnan asiat.

Helsingin tuomiokunnan alueen väkiluku lisääntyi toisen maailmansodan jälkeen nopeasti. Se oli 1950-luvun lopussa lähes 100 000 asukasta eli kolminkertaistunut vähän yli 10 vuodessa. Väkiluvun kasvun myötä kasvoivat asiamäärät ja niiden käsittelemiseen vaadittava työmäärä. Niinpä valtioneuvoston päätöksellä Helsingin tuomiokunta jaettiin vuonna 1959 kahtia. Helsingin maalaiskunnan käsittävä tuomiokunta jatkoi vanhalla nimellä. Espoon tuomiokunta aloitti toimintansa 1.9.1959. Tuomiokuntaan perustettiin kihlakunnantuomarin virka, johon siirtyi Helsingin tuomiokunnan kihlakunnantuomariksi vuonna 1948 nimitetty Arvo Helminen ja jäljelle jääneeseen Helsingin tuomiokuntaan valittiin uusi kihlakunnantuomari.

Espoon tuomiokuntaan tulivat yhtenä käräjäkuntana kuulumaan Espoon kunta ja Kauniaisten kauppalä. Espoossa oli vuonna 1960 asukkaita noin 53 000 ja Kauniaisissa noin 3000. Kauniaisista, joka sijaitsi ja sijaitsee kokonaan Espoon alueen sisällä, oli tullut ensin vuonna 1915 Espoon pitäjistä erillinen taajaväkinen yhdyskunta ja vuonna 1920 itsenäinen, aluksi Grankulla-niminen kauppalä. Espoon kunnasta tuli kauppalä vasta vuonna 1963. Espoosta ja Kauniaisista tuli kaupunki yhtä aikaa eli vuoden 1972 alusta.

Espoo oli ollut vahvasti ruotsinkielistä aluetta. Voimakkaan väestön muuton seurauksena ruotsinkielisten asukkaiden määrä väheni 1950-luvulla 43 prosentista 23 prosenttiin. Kauniaisissa ruotsinkielisiä oli selvä enemmistö. Kun Espoon tuomiokunta aloitti toimintansa, sen asukkaista oli noin neljännes ruotsinkielisiä.

Espoon väkiluku kasvoi voimakkaasti. Toisin kuin Helsingin maalaiskunnan osalta Espoosta ei siirretty alueita Helsingin kaupunkiin, vaikka useita tämänsuuntaisia suunnitelmia oli vireillä. Kun Espoossa oli ollut vuonna 1950 vajaa 23 000 asukasta, oli asukkaita vuonna 1980 jo noin 134 000 ja vuonna 1990 lähes 170 000. Kun itsenäisen Espoon tuomiokunnan perustamisesta oli kulunut syyskuussa 2009 puoli vuosisataa, Espoon käräjäoikeuden tuomiopiirissä oli noin 252 000 asukasta. Alioikeuden tuomiopiirin väkimäärä oli siten lähes viisinkertaistunut tuomiokunnan perustamisen jälkeen.

ESPOON TUOMIOKUNNAN ALKUVAIHEET

Tuomiokunta perustetaan

Vuosien 1948-1959 välisenä aikana Helsingin tuomiokunnassa oli vain yksi kärjäkunta, joten silloin ei ollut olemassa erillistä Espoon kärjäkuntaa eikä kihlakunnanoikeutta. Itsenäinen Espoon tuomiokunta syntyi, kun valtioneuvosto päätti huhtikuun 30 päivänä 1959, että Helsingin tuomiokunta jaetaan kahtia Helsingin ja Espoon tuomiokuntiin. Samalla perustettiin Espoon tuomiokuntaan kihlakunnan tuomarin virka.

Espoon tuomiokunnan syntymätodistus. Lyhennysote Suomen asetuskokoelmassa julkaistusta valtioneuvoston päätöksestä.

Itsenäistynyt Espoon tuomiokunta aloitti toimintansa 1.9.1959. Tuomiokuntaan kuuluivat Espoon kunta ja Kauniaisten kauppala. Tuomiokunnassa oli yksi käräjäkunta, joka oli kaksikielinen. Enemmistön kieli oli Espoon kunnan osalta suomi ja Kauniaisten kauppalan osalta ruotsi. Ratkaisut tehtiin Espoon kihlakunnanoikeutena. Tuomiokunnan kihlakunnantuomariksi siirrettiin Helsingin tuomiokunnan kihlakunnantuomariksi vuonna 1948 nimitetty Arvo Helminen.

Espoon tuomiokunnalla oli toimintansa aloittaessaan kansliatilat, joita sen aikaisessa kielenkäytössä kutsuttiin tuomiokunnan arkistoksi, Helsingin kaupungissa Korkeavuorenkatu 30:ssä. Tässä samassa talossa pidettiin Espoon kihlakunnanoikeuden istunnot.

Toiminta alkaa 1.9.1959

Espoon tuomiokunta aloitti toimintansa heti perustamispäivänään, syyskuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1959, käräjäistunnolla. Tuolta päivältä olevan varsinaisiasiain pöytäkirjan mukaan pidettiin

”...Espoon kunnan ja Kauniaisten kauppalan lakimääräisten syyskäräjien ensimmäinen yleinen istunto talossa n:o 30 Korkeavuorenkadun varrella Helsingin kaupungissa. Saapuvilla olivat Espoon tuomiokunnan tuomari Arvo Helminen puheenjohtajana sekä jäsenenä käräjäoikeuden lautamiehet...”

Lautamiehiä oli seitsemän ja kaikki olivat miehiä. Pöytäkirjassa mainitaan, mistä Espoon kylästä kukin oli. Yksi lautamies oli Kauniaisista.

Ennen käräjäasioiden käsittelyn aloittamista piti Espoon ruotsalaisen seurakunnan kirkkoherra käräjäsaarnan ”lautakunnan ja käräjäyleisön läsnäollessa”.

Syyskäräjien I istunto kesti syyskuun 16 päivään asti ja käräjiä istuttiin 14 päivänä. Myös lauantaina pidettiin istunto. Kaikkina istuntopäivinä puheenjohtajana oli kihlakunnantuomari Helminen ja lautakuntana kaikki seitsemän kihlakunnanoikeuden lautamiestä.

Espoon kihlakunnanoikeuden vuoden 1959 syyskäräjien I yleisessä istunnossa käsiteltiin 184 varsinaisasiaa. Kukin asia sai oman pykälänumeronsa, viimeinen asia oli siten § 184. Näin monta asiaa ei ratkaistu, vaan osa niistä lykättiin johonkin seuraavista käräjistä. Suuri käsiteltävien asioiden määrä joka tapauksessa oli, koska käsiteltäviä pykäläiä tuli joka päivälle reilusti yli kymmenen.

Kihlakunnanoikeuden ratkaisutoiminta tapahtui käräjillä, jossa ratkaisukokoonpanoon kuuluivat aina tuomari ja lautakunta. Kärä-

jäistunnoissa käsiteltiin rikos- ja riita-asiat sekä vastaanotettiin ns. ilmoitusasiat. Rikosasioista vain rangaistusmääräyksin ratkaistut asiat ja riita-asioista maksamismääräysasiat voitiin käsitellä käräjien ulkopuolella tuomiokunnan arkistossa eli kansliassa, jossa käsiteltiin myös kiinteistöasiat.

Rikos- ja riita-asiat oli haastettu tai lykätty etukäteen jollekin tietylle istuntopäivälle. Juttuja oli niin paljon, että Helsingissä istuva Espoon kihlakunnanoikeus ei noudattanut enää vanhaa tapaa, jonka mukaan yleisen istunnon alussa olisi vasta jaettu jutut eri istuntopäiville ja määrätty niiden käsittelyjärjestys. Sellaiset asiat, jotka voitiin tuoda käräjille ilman etukäteistä ajanvarausta, kuten testamentin valvonnat ja tallettamiset, avioehdot ja muut ns. ilmoitusasiat, käsiteltiin lautakunnan läsnäollessa asianosaisten itsensä tai asiamiehen tuomina.

Käräjähuoneiston ovella oli juttulista, josta ilmeni sinä päivänä esille otettavien asioiden käsittelyjärjestys. Ennen muita juttuja oli tuomarin tehtävä suullisella haasteella käräjiin haastettujen juttujen jako istuntopäiville. Päivän sisällä jutuille ei ilmoitettu mitään käsittelyn kellonaikaa. Käräjille piti tulla olemaan ja odottamaan. Päivän aluksi vastaanotettiin ilmoitusasioiksi kutsutut hakemusasiat.

Kaikista käsitellyistä asioista tehtiin merkintä painettuun lomakevihkoon, jonka nimi oli Tuomioluettelo. Se toimi myös jälkikäteenä diaarina käsitellyistä ja lykätystä asioista. Tuomioluetteloa pidettiin käsin. Tuomioluettelon lisäksi tuomitut rangaistukset tuli merkitä sako- tai rangaistusluetteloon.

Kunkin yleisen istunnon pöytäkirja kirjoitettiin yhtäjaksoiseksi siten, että eri juttuja koskevat pykälät olivat peräkkäin. Uusi asia aloitettiin samalta sivulta suoraan edellisen pykälän päätyttyä ilman sivujakoa. Pöytäkirja kirjoitettiin kaksilehtiselle paperille ja sivun molemmille puolille. Kihlakunnanoikeudelle annetut valtakirjat, esitutkinta-pöytäkirja, kirjalliset todisteet, oikeudenkäyntikirjelmät ja muut asiakirjat otettiin pöytäkirjan liitteiksi. Pöytäkirjaan tehtiin vain merkintä, mikä asiakirjaliite siihen kohtaan pöytäkirjaa kuului (esim. liitteet G ja H §:123). Liitteitä ei siten sijoitettu pöytäkirjan sisälle paikalleen, vaan ne pidettiin erillään ja sijoitettiin arkistoidessa pöytäkirjan väliin kyseisen pykälän jälkeen. Kun pykälä ei päättynyt sivun loppuun ja samalla sivulla saattoi olla useita pykäläiä, liitteet sijoittuivat sidotuissa pöytäkirjoissa joskus erilleen asiayhteydestään. Tämän vuoksi jokaisen liitteen oikeaan yläkulmaan merkittiin kynällä, mihin juttuun (pykälään) liite kuuluu.

Varsinaisten käräjien yleisten istuntojen ulkopuolella pidettiin välikäräjiä, joissa käsiteltiin lähinnä vangittujen juttuja. Käräjillä käsiteltujen varsinaisasioiden ja ilmoitusasioiden ohella tuomiokunnan kansliassa ratkaistiin monenlaisia asioita, joista suuritöisimpiä olivat kiinteistöasiat. Näitä olivat lainhuudatukset, kiinteistökiinnitykset, irtaimistokiinnitykset, maanvuokrasopimusten ja tontinvuokrasopimusten rekisteröimiset ja tontinmuodostusasiat. Kansliassa ratkaistiin rangaistusmääräykset ja maksamismääräykset sekä rekisteröitiin perukirjat. Myös siviilivihkiminen kuului tuomiokunnan tuomarin tehtäväkuvaan.

Tuomiokunnan henkilökuntaa olivat kihlakunnantuomarin lisäksi notaari ja päätoimiset apulaiset sekä kansliahenkilökunta, joka oli kihlakunnantuomarin palkkaamaa. Suurin osa päätoimisista apulaisista oli kihlakunnantuomarin maksaman palkan varassa tai teki työtä palkatta. Tuomiokunnan kansliassa työskennelleiden henkilöiden ohella käytettiin myös kotonaan tai muualla ulkopuolella työtä tekeviä pöytäkirjojen kokoonpanijoita ja toimituskirjojen puhtaaksikirjoittajia.

Käräjäasioista laadittiin ensin kantapöytäkirja, joka sisälsi myös asiassa annetun päätöksen. Kantapöytäkirjan laati puheenjohtaja itse tai toista henkilöä apuna käyttäen. Se kirjoitettiin koneella, mutta siihen saatettiin tehdä käsin musteella korjauksia ja lisäyksiä. Kantapöytäkirja jäi virallisena asiakirjana tuomiokunnan arkistoon. Asianosaisille ja muille tahoille kirjoitettiin pöytäkirjasta pöytäkirjanote, josta perittiin leimaveroa ja lunastusmaksua. Leimaveron meni valtiolle ja lunastusmaksu kuului kihlakunnantuomarille. Lunastusmaksutulo oli se kihlakunnantuomarin asianosaisilta saama virkasivutulo, jolla hänen oli palkkava tuomiokunnan työntekijät lukuun ottamatta valtiolta palkkaa saavaa notaaria. Kihlakunnantuomarin oli vastattava myös muita tuomiokunnan menoista. Käräjähuoneiston ja kansliatilain vuokran maksoi kuitenkin valtio.

Puhtaaksikirjoittajia tarvittiin kirjoittamaan kantapöytäkirjoista annettavat otteet, joihin kihlakunnantuomarin toimeentulo ja tuomiokunnan ylläpito pitkälti perustui. Jokaisesta pöytäkirjasta kirjoitettiin asianosaisille otteet siitä riippumatta, lykättiinkö asia vai annettiinkö siinä päätös, josta puolestaan sai hakea muutosta vetoamalla tai valittamalla hovioikeuteen.

Käräjäjärjestelmä ja lautakunta

Käräjiä olivat varsinaiset eli lakisääteiset syyskäräjät ja talvikäräjät sekä tarpeen vaatiessa pidettävät välikäräjät. Talvikäräjät oli pidettävä vuosittain 10.1. ja 24.6 sekä syyskäräjät 20.8. ja 21.12. välisinä aikoina. Kun Espoon tuomiokuntaan kuului vain yksi käräjäkunta, kihlakunnanoikeuden oli oikeudenkäymiskaaren 2 luvun mukaan pidettävä talvikäräjien aikana viisi istuntoa ja syyskäräjien aikana neljä istuntoa. Yksi istunto kesti useampia istuntopäiviä. Käytännössä yleisten istuntojen pituus Espoon kihlakunnanoikeudessa oli 2-3 viikkoa. Kihlakunnantuomarin oli etukäteen ilmoitettava yleisten istuntojen alkamisajat virallisessa lehdessä sekä käräjähuoneiston ja kuntien ilmoitustaululla. Istunto oli aloitettava kello 9 eikä sitä saanut ilman erityistä syytä jatkaa kello 19 jälkeen. Istunnon takaraja kuitenkin ylitettiin usein ja käräjiä istuttiin jopa yöhön saakka.

Välikäräjät pidettiin yleisten, etukäteen määrättyjen istuntojen lisäksi. Rikosasioissa välikäräjät oli pidettävä erityisesti kiireellisten, tiettyssä määrääjassa esille otettavien vangittuina olevien syytettyjen asioiden käsittelemiseksi. Riita-asian asianosainen sai asiansa käsiteltäväksi välikäräjillä, jos suostui vastaamaan välikäräjäkustannuksista. Välikäräjien merkitys ei Espoossa ollut kovin suuri, koska yleisten istuntojen istuntopäiviä oli koko ajan vuodenvaihdetta ja kesäkautta lukuun ottamatta.

Lakisääteisten syys- ja talvikäräjien aluksi oli lain mukaan pidettävä jumalanpalvelus. Tämä velvollisuus poistettiin laista kiivaan eduskuntakeskustelun jälkeen vuonna 1970. Espoon tuomiokunnan toiminnan alkuvuosina jumalanpalvelukset pidettiin käräjäpaikalla. Vuoden 1960 talvikäräjien I istunnon pöytäkirjassa mainitaan, että ennen käräjäasioiden käsittelyn aloittamista pidettiin käräjäsaarna ”lautakunnan ja vähälukuisen käräjäyleisön läsnäollessa”. Vaikka jumalanpalvelusten pitovelvollisuus loppui, pidettiin niitä vielä koko sporttelituomiokunnan ajan ainakin alkuvuodesta talvikäräjien aluksi.

Käräjillä kaikki asiat ratkaisi kihlakunnanoikeus, johon kuuluivat tuomari puheenjohtajana ja lautakunta. Tuomari oli joko kihlakunnantuomari tai käräjämääräyksen saanut auskultantti. Lautakuntaan kuului yhdellä kertaa seitsemän kaikkiaan kahdestatoista lautamiehestä. asioita käsiteltäessä heistä oli oltava käräjäsälissä läsnä vähintään viisi. Lautakunnalla oli päätöstä tehtäessä yhteinen äänioikeus. Jos kaikki lautamiehet olivat yksimielisiä, heidän kantansa voitti, muussa tapauk-

nessa puheenjohtajan kanta tuli päätökseksi.

Espoon tuomiokunnan aloittaessa toimintansa oli lautamiehistä voimassa vuonna 1886 annettu lakitasoinen asetus, jonka mukaan kärjäkunnan kuntien on sovittava lautamiestensä määrästä ”kihlakunnanoikeuden edessä”. Kihlakunnantuomarin oli ilmoitettava kunnalle, kun lautamiehen toimi tuli avoimeksi. Kunnanvaltuusto asetti kolme henkilöä ehdolle lautamieheksi. Kihlakunnanoikeus valitsi näistä kolmesta yhden lautamieheksi. Lautamiehen toimikausi oli kolme vuotta. Lautamieheksi valittavalta edellytettiin 25 vuoden ikää, mutta yläikärajaa ei ollut. Kunta saattoi olla myös jakaantuneena lautamiespiireihin.

Vielä yhtenä Helsingin tuomiokuntana toimiessaan Helsingin kihlakunnanoikeudessa oli neljätoista lautamiestä, joista osalla oli herastuomarin arvo. Tuomiokunnan jakaantuessa Espoon tuomiokunnan lautamieheksi tulivat heistä ne seitsemän, jotka olivat Espoosta tai Kauniaisista. Lautamiehet oli valittu kylittäin, yksi heistä oli Kauniaisista. Espoon ensimmäiset lautamiehet olivat herastuomarit Kaarlo Emil Kallio Kauniaisista, Karl Lennart Olin Vanhastakylästä, Karl Sigurd Hagman Kaukalahdesta, Helge Winqvist Sommaröstä ja Ragnar Birger Kanerva Leppävaarasta sekä lautamiehet Gunnar Hagelberg Viherlaaksoista ja Adolf Axel Parviainen Laaksolahdesta.

Kun Espoon kihlakunnanoikeus aloitti toimintansa, oli jo toisena istuntopäivänä eli 2.9.1959 esillä uusien lautamiesten valinta. Aikaisemman seitsemän lautamiehen lisäksi valittiin viisi uutta. Kuhunkin viiteen uuteen lautamiehen tehtävään Espoon kunnanvaltuusto oli ehdottanut kolmea henkilöä, joita kaikkia kihlakunnanoikeus kuuli ennen valintaa. Kaikki kuultavat ilmoittivat suostuvansa tehtävään, mutta jotkut vetosivat omiin töihinsä, joiden takia heille tuottaisi vaikeuksia olla lautakunnan jäsenenä. Yksi ehdokkaista vetosi omiin työtehtäviinsä ja ilmoitti, ettei osaa ruotsia. Tästä huolimatta hänet valittiin lautamieheksi. Kunnanvaltuuston ehdokkaiden joukossa oli yksi nainen, josta rouva-tittelin lisäksi mainittiin, että hän oli sosiaalilautakunnan puheenjohtaja. Tämä naisehdokas ei tullut valituksi. Näin ollen kihlakunnanoikeuden kaikki 12 lautamiestä olivat miehiä. Ensimmäinen nainen Espoon kihlakunnanoikeuden lautamieheksi valittiin vuonna 1968.

1960-luvulla lautamiesten määrä pysyi kahtenatoista. Henkilövaihdoksia tapahtui paljon. Useita lautamiehiä kuoli ja muutama erosi kesken kolmen vuoden toimikautensa ja heidän tilalleen valittiin uudet henkilöt.

Lautamiehen tehtävä oli aikaa vievä, koska lautamiehelle tuli istuntopäiviä vuodessa monia kymmeniä, jopa satakunta. Lautamiehen tehtävän hoito oli säännönmukaisessa työssä käyväälle lähes mahdoton. Siksi lautamiehet olivat pääasiassa eläkeläisiä tai sellaisia, jotka pystyivät järjestämään siviilityönsä yhtäjaksoisista käräjäistunnoista huolimatta. Espoossa lautamiesten toimi muodostui aivan päätoimen luontoiseksi.

Tuomiokunnan arkisto ja käräjäsali

Yhteinen Helsingin tuomiokunta oli toiminut 1950-luvulla aikaisimmin entisen sotaylioikeuden toimitiloissa osoitteessa Vuorimiehenkatu 1, jossa oli sekä tuomiokunnan kanslia (vanhalta nimeltään arkisto) että käräjäsali. Vuodelta 1956 olevan komiteamietinnön mukaan tuomiokunnalla oli valtion omistamassa talossa kolme kansliahuonetta, käräjien istuntosali ja vangittujen säilytystilat. Komitean, jonka jäsenenä oli kihlakunnantuomari Helminen, mukaan tilat täyttivät oikeushuoneistolle asetettavat kohtuulliset vaatimukset. Tilat kävivät kuitenkin pian riittämättömiksi ja talon omistanut Merenkulkuhallitus halusi nämä tilat omaan käyttöönsä. Näin ollen tuomiokunta joutui muuttamaan niistä pois vähän ennen kuin se jakaantui kahtia vuonna 1959.

Uudet toimitilat saatiin Helsingin keskustasta osoitteesta Korkeavuorenkatu 30. Siellä olivat tilat sekä käräjäsälille että tuomiokunnan kanslialle. Espoon tuomiokunta ja kihlakunnanoikeus toimivat alkuai-
kansa maantieteellisesti alueella, joka kuului Helsingin raastuvanoikeuden tuomiopiiriin.

Korkeavuorenkadun tilat omisti 1950-luvun lopulla Raha-arpajaisyhdistys. Raha-arpajaisyhdistyksen ja tuomiokunnan välillä tehtiin vain suullinen vuokrasopimus, josta tuli ongelmia, kun Sanoma Oy osti myöhemmin talon, jossa Espoon ja Helsingin tuomiokuntien toimitilat nyt olivat. Sanoma Oy suostui kuitenkin jatkamaan vuokrasuhdetta vuoteen 1965 saakka, jolloin vuokranantaja otti tilat omaan käyttöönsä ja tuomiokunnat häädettiin.

SPORTTELITUOMIOKUNTA 1959-1975

Henkilökunta ja toiminnan pääpiirteet

Tuomiokunta aloitti toimintansa syksyllä 1959 Helsingissä osoitteessa Korkeavuorenkatu 30. Toiminta ei alkanut tyhjästä, vaan se oli jatkoa aikaisemman Helsingin tuomiokunnan Espoon alueen asioiden käsittelylle. Espoon tuomiokuntaan perustettuun kihlakunnantuomarin virkaan nimitettiin vuodesta 1948 Helsingin tuomiokunnan tuomarina toiminut Arvo Helminen. Hän siten tavallaan siirtyi jatkamaan entistä tuomarintyötään itsenäistyneessä uudessa tuomiokunnassa. Jäljelle jäänyt Helsingin tuomiokunta jatkoi myös yhteisissä toimitiloissa. Sen kihlakunnantuomariksi nimitettiin Arthur Eimert Spooft.

Kun Espoon kihlakunnanoikeus aloitti käräjäistuntonsa 1.9.1959, oli virallisesti kysymys Espoon kärjäkunnan vuoden 1959 lakimääräisten syyskäräjien ensimmäisestä yleisestä istunnosta. Tämä yleinen istunto kesti yhtäjaksoisesti syyskuun 16. päivään saakka. Käräjillä käsiteltävät asiat oli etukäteen haastettu tai lykätty tietyille istuntopäiville kihlakunnantuomarin toimesta Helsingin kihlakunnanoikeuden aikaisemmin pidetystä istunnosta. Mitään tyhjäkäyntiä ja toiminnan aloittamisvaikeuksia ei ollut, vaan käräjien toimittaminen jatkui ilman keskeytystä suoraan Helsingin tuomiokunnan ja kihlakunnanoikeuden toiminnan perusteella. Samoin oli kansliatyön laita.

Tuomiokunnassa oli kihlakunnantuomarin lisäksi valtion palkkaa saavana vain notaari. Ensimmäinen notaari oli Bror Hukkinen, joka toimi notaarina vuoden 1959 loppuun saakka. Tuomiokunnassa oli myös tuomioistuinharjoittelua suorittavia päätoimisia apulaisia, joista yksi saattoi saada valtiolta palkkiota, jonka hovioikeus vahvisti oikeusministeriön tulo- ja menoarvion rajoissa antamien ohjeiden mukaan.

Kihlakunnantuomari sai valtion maksaman melko vaatimattoman palkan lisäksi tuomiokunnan toiminnan suoritteista virkasivutuloa, ns. sportteleita. Sporttelien määrä oli huomattavasti suurempi kuin valtion maksama palkka, mutta ne eivät olleet kihlakunnantuomarille puhdasta tuloa, vaan hänen oli niillä kustannettava tuomiokunnan menot huoneistonvuokraa lukuun ottamatta. Kihlakunnantuomarin oli palkattava se henkilökunta, jota tuomiokunnan toiminnan käynnissä pitäminen vaati. Tuomiokunnan kansliassa työskenteli hänen palkkaa-

minaan kansliatyöntekijöitä. Käräjien kantapöytäkirjoista kirjoittivat asianosaisille annettavat otteet kotonaan tai muualla tuomiokunnan kanslian ulkopuolella työtään tekevät ns. puhtaaksikirjoittajat, jotka saivat palkkansa kirjoitetun lehtiluvun (lehti= kaksipuolinen sivu) mukaan. Virkasivutulojen pääasiallinen lähde oli toiminnan tuloksena syntyneistä asiakirjoista kirjoitettavat ns. toimituskirjat. Kihlakunnan-tuomari sai sporttelit myös notaarien ja muiden auskultanttien suorittamista toimista.

Sporttelituomiokuntaa voidaan luonnehtia eräänlaiseksi kihlakunnantuomarin yritykseksi. Mitä pienemmin kustannuksin tuomiokunta pystyi toimimaan, sitä enemmän kihlakunnantuomari sai sportteleita omaan käyttöönsä. Omalla suurella työpanoksellaan ja toiminnan järkevällä organisoinnilla kihlakunnantuomari pystyi pitämään kustannukset kurissa.

Kihlakunnantuomari Arvo Helmisen poika Klaus Helminen oli tuomiokunnassa vuonna 1963 ensin kolme kuukautta päätoimisena apulaisena ja sen jälkeen kuusi kuukautta notaarina. Sitä ennen hän oli viitenä opiskeluajan kesänä toimistotyössä isänsä tuomiokunnassa. Hänen muistamansa mukaan Espoon tuomiokunnassa oli notaarin lisäksi 1960-luvulla koko ajan päätoiminen apulainen. Valtion varoista maksettiin päätoimiselle apulaiselle palkkaa puolen vuoden ajalta ja toisen vuosipuoliskon päätoiminen apulainen sai samansuuruista palkkaa kihlakunnantuomarilta. Päätoimisen apulaisen palkka oli 2/3 osaa notaarin palkasta. Notaari ja päätoiminen apulainen tekivät käytännössä samoja työtehtäviä, joista suurimman osan muodostivat lainhuudot, kiinnitykset ja muut kiinteistöasiat.

Tarkkoja tietoja siitä, kuinka monta henkilöä Espoon tuomiokunnan kansliassa oli töissä, ei ole. Muistitiedon (Klaus Helminen) mukaan tuomiokunnan kansliassa oli 1960-luvulla työssä noin viisi kokopäiväistä kansliatyöntekijää. Kanslianhoitajana ja kihlakunnantuomarin tärkeimpänä apurina toimi pitkän aikaa Lisbeth Helenius, joka aikanaan siirtyi myös kokonaispalkkaustuomiokunnan palvelukseen. Muualla työtään tekeviä puhtaaksikirjoittajia, jotka huolehtivat kantapöytäkirjoista kirjoitettavien asianosaisille ja viranomaisille menevien toimituskirjojen kirjoittamisesta, tarvittiin paljon, koska 1960-luvulla ei ollut vielä käytössä kopiokoneita. Kirjoittaminen tehtiin mekaanisilla kirjoituskoneilla.

Kanslianhoitaja Lisbeth Helenius oli tuomiokunnan kanslian kantava voima. Kuva hänestä työhuoneessaan Annankadulla vuonna 1974.

Tuomiokunnalla ei ollut haastemiehiä, vaan haastamistehtävät kuuluivat nimismiespiirin poliiseille. Käräjäsaliin ovella toimi juttujen sisäänhuutajana virkapuvussa oleva poliisi, joka huolehti myös muuten odotustilan järjestyksestä. Vuodesta 1971 lähtien Espoon nimismiespiirissä ryhdyttiin siirtämään haaste- ja tiedoksiantotehtävät erillisille haastemiehille, jotka eivät olleet poliisimiehiä eivätkä siten poliisipuvussa. Vuonna 1972 haastemiehiä oli viisi. Silloin nimismiespiirin palvelukseen haastemieheksi tuli Mikko Kiviniemi, joka siirtyi sittemmin tuomiokunnan palvelukseen ja jäi eläkkeelle käräjäoikeudesta vuonna 2007. Nimismiespiirin haastemiehet vuorottelivat Annankadun istuntosalin käräjäpäiväystyksessä.

Istuntosaliin ovella oli juttuluettelo, jonka mukaisessa järjestyksessä sille päivälle määrättyt asiat otettiin käsiteltäväksi. Usein juttulista tuli vasta istunnon alkaessa samana aamuna. Juttujen käsittelylle ei ollut annettu kelloaikaa, vaan istunto alkoi lain mukaan kello 9. Istuntopäivän alussa käsiteltiin ilman etukäteistietoa käräjille tuotavat ilmoitusasiat.

Tuomiokunnan henkilökuntaan kuuluivat 1960-luvulla kihlakunnantuomari, notaari, päätoiminen apulainen ja noin puoli tusinaa kansliatyöntekijää eli yhteensä kymmenkunta henkilöä. Lisäksi tulivat kärjäistuntoja seuraavat hovioikeuden auskultantit ja muualla työtään tekevät puhtaaksikirjoittajat sekä kärjäistuntoihin osallistuvat lautamiehet.

Kihlakunnantuomari Helminen

Espoon tuomiokunnan kihlakunnantuomariksi nimitettiin 1.9.1959 lukien Arvo Heimo Helminen. Hänet oli vuonna 1948 nimitetty Helsingin tuomiokunnan tuomariksi, joten tosiasiallisesti hän sai valita, jäikö supistuneen, silloisen Helsingin maalaiskunnan käsittäneen tuomiokunnan tuomariksi vai siirtyikö Espoon alueen tuomariksi. Espoo oli tuolloin vielä väestöltään vahvasti ruotsinkielinen, joten Arvo Helminen täysin ruotsinkieltä hallinneena lienee painottanut tuomiokunnan valinnassaan poikansa Klaus Helmisen arvelun mukaan tätä seikkaa. Toisaalta Espoon kaupungistuminen oli monissa kunnanosissa (Tapiola, Otaniemi, Leppävaara) kovassa vauhdissa. Se merkitsi runsaasti maanjakotoimia, jotka toivat lainhuuto- ja kiinnitysasioina sporttelituomarille paljon virkasivutuloja.

Arvo Helminen oli syntynyt 1903 Helsingissä. Hänen isänsä oli molempien oikeuksien tohtori Heimo Helminen. Arvo Helminen suoritti ylemmän oikeustutkinnon ja lakitieteen kandidaatin tutkinnon 1927 ja lakitieteen lisensiaatin tutkinnon 1948. Varatuomari hänestä tuli 1930. Vuonna 1959 hän sai silloin harvinaisen laamannin arvonimen.

Arvo Helmisen virkaura oli alkanut Turun hovioikeudessa, jossa hän oli ylimääräisenä virkamiehenä 1930-1933, kanslistina 1933-1936, notaarina 1936-1937, viskaalina 1937-1944 ja asessorina 1944-1948. Helminen hoiti 1930-luvulla eri jaksoissa Porvoon, Ahvenanmaan ja Tuusulan tuomiokuntien tuomarin virkoja. Sota-aikana hän toimi sotatuomarina ja sotaylioikeuden tuomarina. Sodan jälkeen 1947-1948 hän oli myös asekatkentoikeudenkäynnin puheenjohtajana. Arvo Helminen oli 2.5.1956-2.9.1957 oikeusministerinä Suomen hallituksessa Sukselaisen ja Fagerholmin pääministerikaudella. Hän oli mukana useissa valtion komiteoissa.

Laamanni Arvo Helmisen muotokuva, jonka maalauttivat hänen auskultanttinsa kirkkolakunnantuomarinsa 60-vuotislahjaksi. Muotokuvan maalasi Eino Olavi Tarkkonen. Helminen oli Espoon kirkkolakunnantuomarina 1959-1973. Sitä ennen hän oli vuodesta 1948 lähtien Helsingin tuomiokunnan tuomari.

Helmisen tunteneet henkilöt ovat haastattelussa luonnehtineet häntä tuomarina korkeatasoiseksi ja erittäin ahkeraksi. Tuomiokunnan raha-asioista hän piti tarkkaa huolta ja oli hyvin säästeliäs. Henkilönä häntä on luonnehdittu vanhan ajan herrasmieheksi, jonka olemukseen kuului aina huoliteltu pukeutuminen, erityistunnusmerkkinä kaularusetti.

Vanhan ajan ukkotuomarien tapaan Helminen hoiti virkaansa niin kauan kuin laki silloin mahdollisti eli 70-vuotiaaksi asti. Hänelle myönnettiin virkaero keväällä 1973.

Kun Espoon tuomiokunta sai vuonna 1980 pitkästä ajasta uudet toimitilat Espoon alueelta, Helminen piti toimitilojen avajaisjuhlassa 23.5.1980 tuomiokunnan oikeushuoneistojen vaiheista esityksen, joka on säilynyt kirjallisena ja on ollut apuna tämän historiikin laadinnassa.

Auskultointijärjestelmä

Tuomiokunta oli alun perin tuomarin läänitysalue. Kihlakunnan-tuomari hoiti sitä käyttäen apunaan runsaasti sijaisia. Sijaiset olivat tuomarin hankkimia ja he saivat (jos saivat) palkkaa kihlakunnantuomarilta. Sijaiset istuivat koko maassa 1930-luvun alkupuolella enemmän käräjiä kuin kihlakunnantuomari. Käräjistä vain yhdessä kolmasosassa puheenjohtajana oli kihlakunnantuomari ja kaksi kolmasosaa oli useimmiten nuorien ja kokemattomien sijaisten varassa. Lääkkeeksi tilanteen parantamiseksi ehdotettiin toisaalta isompien tuomiokuntien jakamista ja toisaalta valtion palkkaaman notaarin toimen perustamista jokaiseen tuomiokuntaan. Jälkimmäinen keino toteutettiin, kun uusi tuomiokuntain hoidosta annettu laki, jonka alkuperäinen nimi oli Laki sisältävä säännöksiä tuomiokuntain hoidosta, tuli voimaan vuonna 1936. Lain tavoite yhdessä uusien tuomiokuntien perustamisen kanssa oli, että kihlakunnantuomari ja hänen avukseen määrätty notaari voisivat toimittaa kaikki käräjät ja muut tuomarin tehtävät tuomiokunnassa. Tämä päämäärä ei toteutunut. Espoon tuomiokunnan perustaminen paljon myöhemmin vuonna 1959 oli yksi toimi, jolla tuomiokunnan kokoa, kihlakunnantuomarin työmäärää ja sijaisten käyttötarvetta yritettiin hieman vähentää.

Sporttelituomiokunnan toiminnan mahdollisti tuomioistuinharjoittelujärjestelmä, ns. auskultointi. Se perustui siihen, että oikeustieteellisen loppitutkinnon tai tuomiokuntain hoidosta annetun lain sanoin tuomarinvirkaa varten säädetyt opinnäytteet suorittanut henkilö kirjoittautui auskultantiksi hovioikeuteen, Espoon tuomiokunnassa auskultointia suunnitteleva Helsingin hovioikeuteen, ja vannoi samalla tuomarinvalan. Hovioikeuteen kirjoittautunut sai nimikkeen hovioikeuden auskultantti. Sen jälkeen hän seurasi useita kymmeniä istuntopäiviä käräjien toimittamista ja haki tuomiokunnan notaarin tai päätoimisen apulaisen tointa. Toimittuaan notaarina tai päätoimisena apulaisena 3-12 kuukautta auskultantti sai hovioikeudelta määräyksen toimia kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana jossakin istunnossa. Määräys koski yhdellä kertaa usein monia istuntopäiviä. Istuttuaan 30-40 päivää ja toimittuaan muutamia viikkoja tuomiokuntaa hoitaen kihlakunnantuomarin viransijaisena auskultantti sai varatuomarin arvon. Tämän arvonimen myönsi hovioikeus. Varatuomarin arvon saanti oli houkutin, jolla tuomiokuntiin saatiin nuoria lakimiehiä vähäisellä palkalla. Espooseen heitä oli tarjolla riittävästi sen vuoksi, että tuomio-

kunta sijaitsi pääkaupungissa. Edellytyksenä pääsulle auskultoimaan Espoon tuomiokuntaan oli, että auskultantti pystyi istumaan juttuja ja hoitamaan muita virkatehtäviä myös ruotsin kielellä.

Notaarin määräsi toimeensa kihlakunnantuomaria kuultuaan hovioikeus enintään vuodeksi kerrallaan. Notaarin palkka maksettiin valtion varoista. Sen sijaan muut tuomiokunnan hoitoa varten tarvittavat tuomarin apulaiset otti ja palkkasi kihlakunnantuomari, mutta mahdollista oli, että yhdelle päätoimiselle apulaiselle suoritettiin tulo- ja menoarvion rajoissa palkkiota valtion varoista. Hovioikeus määräsi kihlakunnantuomaria kuultuaan, kuinka monta lainopillisen tutkimuksen suorittanutta apulaista sai päätoimisesti ottaa osaa työskentelyyn tuomiokunnan arkistossa ja kuinka monta voi enintään olla tuomiokunnassa seuraamassa käräjiä. Käräjien istumiskelpoisuuden saavuttaminen vaati muun ohella tietyn määrän käräjapäivien seuraamista.

Notaarin tehtävä oli tuomiokuntain hoidosta annetun lain mukaan avustaa kihlakunnantuomaria kirjoitus- ja kokoonpanotöissä ja muissa kansliatehtävissä sekä hänen sijastaan vastaanottaa asiakirjoja ja ilmoituksia, antaa ja vahvistaa otteita ja jäljennöksiä tuomiokunnan arkistossa säilytettävistä asiakirjoista ja antaa niihin perustuvia todistuksia, ei kuitenkaan rasitustodistuksia. Kihlakunnantuomarin ollessa esteellinen, virkamatkalla tai muuten estyneenä, notaarin oli annettava haasteita ja kutsuja hänen puolestaan ja tehtävä kiireellisissä tapauksissa ratkaisuja, jotka kihlakunnantuomari sai tehdä ilman lautakuntaa.

Suurimman osan sportteliajasta Espoon tuomiokunnassa oli vain yksi notaari. Toinen notaarin toimi tuli tuomiokuntaan 1.3.1973. Näihin aikoihin 70-vuotta täyttäneen kihlakunnantuomari Helmisen virkakausi päättyi ja tuomiokuntaa tuli hoitamaan virkaa toimittavana hovioikeudenneuvos Antti Poukka. Poukan viranhoidokausi kesti kaksi vuotta. Tämä aika oli vielä sportteliaikaa, joka päättyi tuomiokunnan siirtyessä kokonaispalkkaukseen 1.6.1975. Sportteliajan loppuvaiheessa perustettiin valtion palkkaamia notaarin toimia niin, että notaareja oli 1.5.1974 lukien neljä ja 1.3.1975 lukien viisi. Kanslianotaarin ylimääräinen toimi otettiin käyttöön uutena virkatyyppinä maan suurimmissa tuomiokunnissa vuonna 1974. Espoon tuomiokunnan ensimmäisenä kanslianotaarina aloitti 15.9.1974 Kirsti Hakola. Hän oli ollut vuotta aikaisemmin tuomiokunnassa päätoimisena apulaisena.

Espoon tuomiokunnan perustamisen jälkeen sportteliaikana notaarin toimikausi oli käytännössä kuusi kuukautta. Tänä aikana notaari ei voinut istua omia käräjiään, koska hän ei silloin vielä ollut kelpoinen

kihlakunnantuomarin viransijaiseksi. Espoon tuomiokunnassa notaarina oli 1960-luvulla kaikkiaan 20 henkilöä. Heidän lisäksi kihlakunnanoikeuden puheenjohtajina toimivat tuomiokunnassa päätoimisena apulaisena työskennelleet tai muualla auskultoineet henkilöt. Kihlakunnantuomarin lisäksi käräjiä toimitti Espoon kihlakunnanoikeudessa 1960-luvun aikana 24 henkilöä, joista suurin osa oli päätoimisena apulaisena toimineita tai notaarikautensa päättäneitä auskultantteja. Sportteliajan loppuvaiheessa käräjiä istuneiden auskultanttien määrä lisääntyi voimakkaasti, erityisesti vuosina 1973-1975, jolloin tuomiokuntaa hoiti vt. kihlakunnantuomari. Niinpä vuosina 1974-1975 Espoon kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana toimi vt. kihlakunnantuomarin lisäksi useampi auskultantti kuin koko 1960-luvulla.

Sportteliaikana auskultointia koskevat säännökset muuttuivat jonkin verran. Samana pysyi perusvaatimus, että kihlakunnanoikeuden puheenjohtajaksi määrättävän tuli olla vähintään 25-vuotias. Säännökset siitä, kuinka kauan hänen tuli ennen käräjämääräystä olla toiminut notaarina tai päätoimisena apulaisena ja kuinka monta istuntopäivää hänen oli pitänyt seurata käräjiä, täsmentyivät vuonna 1967. Käräjäkelpoisuus edellytti silloin, että 25 vuotta täyttänyt taitava henkilö oli

- 1) toiminut notaarina vuoden ja seurannut käräjien toimittamista 10 istuntopäivää,
- 2) toiminut notaarina tai työskennellyt päätoimisena apulaisena tuomiokunnan kansliassa yhteensä yhdeksän kuukautta, siitä notaarina vähintään kuusi kuukautta, ja seurannut käräjiä 20 istuntopäivää,
- 3) toiminut notaarina kuusi kuukautta ja muuna aikana vähintään kolmen kuukauden aikana seurannut käräjien toimittamista 30 istuntopäivää tai
- 4) toiminut notaarina tai työskennellyt päätoimisena apulaisena tuomiokunnan kansliassa kolme kuukautta ja seurannut käräjiä vähintään yhden vuoden aikana 40 istuntopäivää.

Kihlakunnantuomarin tai määrättyjen puheenjohtajien käräjäistuntojen seuranta oli tärkeä alkuosa auskultointia ja se saattoi ajoittua sportteliaikana monelle eri vuodelle.

Varatuomarin arvon edellytyksenä oli vuodesta 1972 lähtien, että auskultantti oli toiminut sporttelituomiokunnassa kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana 25 päivää ja hoitanut kihlakunnantuomarin virkaa kaksi viikkoa taikka toiminut kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana 20 päivää ja hoitanut kihlakunnantuomarin virkaa neljä viikkoa. Hovioikeus myönsi nämä edellykset täyttäneelle varatuomarin

arvonimen, jollei erityisiä syitä sen epäämiseen ollut, ja harvoin oli.

Lautakuntalainsäädännön uudistus 1969

Kihlakunnanoikeuden lautakuntajärjestelmä alettiin kokea 1960-luvun lopulla vanhentuneeksi. Lautamiehet edustivat huonosti kunnan väestöä ikänsä, sukupuolensa ja muiden ominaisuuksien vuoksi. Isoilla paikkakunnilla, joissa oli jatkuvasti käräjäistuntoja, lautamiehen tehtävä oli käytännössä päätoiminen. Kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annettuja säännöksiä ryhdyttiin uudistamaan. Uusi laki kihlakunnanoikeuden lautakunnasta tuli voimaan 1.7.1969 ja sillä kumottiin vuodelta 1886 peräisin oleva lautakuntaa koskenut asetus.

Uuden lain mukaan lautakuntaan valittiin lautamiehiä käräjäkuntaan kuuluvien kuntien väkiluvun mukaan. Lähtökohtaisesti lautamiesten lukumäärä oli yksi lautamies 2000 asukasta kohti. Tämä merkitsi väkiluvultaan voimakkaasti kasvaneessa Espoossa sitä, että lautamiesten määrä kasvoi moninkertaiseksi. Lautamiesten lukumäärän vahvasti jatkossa oikeusministeriö käräjäoikeuden kuntia (Espoo ja Kauniainen olivat molemmat tuolloin kauppalaita) ja kihlakunnantuomaria kuultuaan. Niinpä vuonna 1970 Espoon kihlakunnanoikeuden lautamiesten määrä, joka oli ollut 12, lisääntyi 45:een. Heistä kolme valitsi Kauniainen.

Lautakuntauudistuksen tarkoituksena oli siirtyä ”ammattilautakunnasta”, jossa lautamiehet istuivat käräjiä lähes joka päivä, enemmän kohti sitä alkuperäistä merkitystä, että lautakunta edustaisi alueen asukkaiden maallikkoaineiksena kaikkia väestöryhmiä.

Lautakunnan valinta siirtyi pois kihlakunnanoikeudelta kokonaan kunnallisvaltuustojen tehtäväksi. Kunnallisvaltuusto valitsi lautamiehet neljän vuoden toimikaudeksi. Siirtymäkauden jälkeen lautamiesten toimikausi oli sama kuin kunnanvaltuuston oma toimikausi.

Kihlakunnantuomarin asia oli järjestää istuntovuorot lautamiesten kesken tasaisesti ja siten, että riittävä paikallistuntemus oli lautakunnassa edustettuna. Kuhunkin istuntoon kutsuttiin seitsemän lautamiestä, joista vähintään viiden oli oltava paikalla, jotta lautakunta ja kihlakunnanoikeus oli tuomionvoipa. Vaikka lautamiehen toimi oli tuomioistuintehtävä, muuttui se entistä enemmän kunnallisen luottamustoimen kaltaiseksi. Lautamiehen tuli olla nuhteeton, kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka hallitsi itseään ja omaisuuttaan. Lauta-

miehen vähimmäisikä pidettiin edelleen 25 vuotta. Enimmäisiästä ei ollut aikaisemmin säännöstä ja lautamiehet toimivat usein kuolemaansa asti. Nyt säädettiin, että lautamieheksi ei saanut valita henkilöä, joka oli täyttänyt 70 vuotta.

Myös naisten osuus tuli uuden lain myötä esille, kun eduskunta lisäsi lakiehdotukseen säännöksen lautamiesten sukupuolijakautumasta. Jos kunnasta valittiin useampia lautamiehiä, oli heidän joukossaan oltava säännöksen mukaan kumpaankin sukupuoleen kuuluvia henkilöitä. Niinpä aikaisemman yhden naispuolisen lautamiehen sijasta naislautamiehiä valittiin vuonna 1970 Espoossa jo yli kymmenen.

Lautakunnan äänioikeus pysyi edelleen kollektiivisena. Vain yksimielisen lautakunnan kanta voitti tuomarin kannan.

Lautamiesten palkkion maksoi jatkossakin kunta, mutta oikeusministeriön tehtäväksi tuli vahvistaa palkkion perusteet. Lautamiehillä oli myös oikeus päivärahaan ja matkakustannusten korvaukseen.

Lautamiesten määrää vähennettiin vuoden 1974 alusta kolmella. Espoosta valittiin 39 lautamiestä ja Kauniaisista 3 lautamiestä eli lautamiehiä oli yhteensä 42.

Annankadun toimitilat

Espoon ja Helsingin tuomiokunnan kansliat ja käräjäpaikat olivat 1960-luvun alussa Korkeavuorenkatu 30:ssa Sanoma Oy:n ostamassa talossa. Kun Sanoma Oy halusi nämä tilat omaan käyttöönsä, tuomiokunnat saivat syksyllä 1965 hädän Korkeavuorenkadulta. Molemmille kihlakunnanoikeuksille löytyi kuitenkin käräjäpaikka Helsingin keskustasta osoitteesta Annankatu 12. Aluksi Espoon tuomiokunnan kanslia joutui kuitenkin sijoittumaan erilleen istuntopaikasta ahtaisiin tiloihin Eerikinkatu 3:een. Jonkin ajan kuluttua Annankatu 12:sta vapautui tiloja niin, että Espoon tuomiokunnan kanslia saattoi muuttaa käräjätilojen yhteyteen.

Syksystä 1965 vuoteen 1975 saakka Espoon kihlakunnanoikeuden kaikki istunnot pidettiin Annankatu 12:ssa. Samassa osoitteessa olivat myös Helsingin kihlakunnanoikeuden istuntosali ja sen tuomiokunnan kanslia. Tilat olivat ahtaat. Helsingin tuomiokunnan kanslia siirtyi Annankadulta vähäksi aikaa Simonkadulle. Helsingin maalaiskunnasta tuli vuonna 1972 Vantaan kaupunki. Samana vuonna Helsingin tuomiokunnan nimi muutettiin Vantaan tuomiokunnaksi, joka siirtyi

samalla kokonaispalkkaukseen. Vantaan tuomiokunta ja kihlakunnan-
oikeus saivat yhtenäiset kansliatilat ja käräjäistuntosalit uudistetusta
talosta Vesilinnankadulta loppuvuodesta 1972, jolloin ne muuttivat
pois Annankadulta.

Käräjäsalin odotustila ja kansliatilat Annankadulla olivat ankeat.

Kun työhuoneiden seiniä koristivat vanhoja tuomiokirjoja täynnä olevat hyllyt, ei ihme, että puhuttiin vielä tuomiokunnan arkistosta.

Annankadun tilat olivat paitsi ahtaat myös huonokuntoiset. Annankadun tiloihin joutui sijoittumaan myös vuoden 1974 alussa toimintansa aloittanut Espoon asunto-oikeus. Sportteliajan loppuessa ja kokonaispalkkauksen alkaessa keväällä 1975 Espoon tuomiokunta sai kansliatilat Helsingin Pitäjänmäestä osoitteesta Sulkapolku 3, joka oli lähes kymmenen kilometrin päässä Annankadulta. Sulkapolulla tuomiokunnalla oli tilaa enemmän kuin Annankadulla. Annankadun kansliatiloista luovuttiin, kun Sulkapolun kanslia saatiin käyttöön. Sulkapolulla, jossa oli kaksi istuntosalia, voitiin pitää vuodesta 1976 lähtien kaikki kihlakunnanoikeuden siviiliasioiden ja asunto-oikeuden istunnot. Myös ilmoitusasioina käräjille tuotavat hakemusasiat käsiteltiin Sulkapolulla. Rikositunnot pidettiin edelleen vuoteen 1980 saakka Annankadun istuntopaikalla.

Työtavat ja -välineet

Sporttelituomiokunnassa oli työssä kihlakunnantuomari, notaari, päätoiminen apulainen, kanslianhoitaja ja muutama muu kansliatyöntekijä. Kaikkiaan henkilökuntaa oli alle kymmenen. Kihlakunnanoikeuden istuntoihin osallistuivat myös hovioikeuden määräämät puheenjohtajat, lautamiehet, syyttäjät ja tietysti asianosaiset asiamiehineen.

Käräjäistunnon toimitti kihlakunnantuomari tai puheenjohtajaksi määrätty auskultantti. Määrätyt puheenjohtajat olivat yleensä tuomiokunnassa notaarina tai päätoimisena apulaisena työskennelleitä ja käräjiä Espoon kihlakunnanoikeudessa seuranneita.

Istunnon kantapöytäkirjan laatiminen oli puheenjohtajan tehtävä. Hän kirjoitti sen itse koneella tai käytti sen kirjoittamiseen palkkaamaansa konekirjoittajaa. Kihlakunnantuomari Helminen alkoi jo 1960-luvulla sanella sen aikaiselle sanelulaitteelle kantapöytäkirjat, jotka kansliassa oleva konekirjoittaja sitten kirjoitti puhtaaksi. Tarkastuksen jälkeen kantapöytäkirjasta kirjoitettiin asianosaisille ja muille tarvittavat otteet, joista perittiin lunastusmaksu. Otteiden kirjoitustyötä tekivät myös tuomiokunnan ulkopuolella työskentelevät henkilöt, jotka saivat palkkionsa kirjoitetun sivumäärän mukaan.

Notaarin ja päätoimisen apulaisen työ oli pääosin lainhuuto- ja kiinnitysasioiden hoitamista. Sen lisäksi he olivat ns. memorialistina mukana käräjillä. Notaarin asia oli pitää myös erilaisia luetteloita ja huolehtia kansliaväen kanssa niiden lähettämistä.

Kiinteistöasioiden sujuva hoito oli kihlakunnantuomari Helmisen erityisen kiinnostuksen kohde. Tämä johtui Klaus Helmisen mukaan siitä, että hän piti tärkeänä tuomiokunnan työssä asiakkaiden hyvää palvelua. Varmaan asiaan vaikutti myös se, että tuomiokunnan tulot ja kihlakunnantuomarin sporttelit kertyivät pääosin juuri kiinteistöasioista.

Istuntosalin kalustus oli sekä Korkeavuorenkadulla että Annankadulla yksinkertainen. Yleisötilat olivat ankeat. Sekä kanslian että kärjäsalin kalustuksesta iso osa oli kihlakunnantuomarin omaisuutta. Kirjoituskoneet ja muut konttoritarvikkeet olivat kihlakunnantuomarin hankkimia. Arvo Helmisen ollessa oikeusministerinä ministeriö velvoitti tuomiokuntien tuomarit ilmoittamaan vuosittain hovioikeutensa kanneviskaalille, mitä valtion omaisuutta tuomiokunnalla on kansliassaan ja käräjahuoneistoissa. Helmisen itsensä 17.2.1961 teke-

mästä kalusteluettelosta ilmenee, että valtion kalustus oli osittain saatu Helsingin hovioikeuden ullakolta ja se oli peräisin entiseltä sotayli-oikeudelta.

Vuoden 1961 kalusteluettelon mukaan Espoon käräjäsaliissa oli tuomarinpöytä ja tuoli sekä kolme pienempää pöytää. Lautamiehiä varten oli yhdeksän nojatuolia. Muuten käräjäsaliissa oli kahdeksan pientä tuolia ja kaksi penkkiä sekä neljä kattolamppua. Espoon kunta oli lahjoittanut käräjäsaliin raamattupöydän. Kanslian puolella oli kirjahyllyjen ja kattolamppujen lisäksi kaksi peltikaappia kiinnitysrekisteriä varten ja erikoisuutena valtion pölyimuri. Espoon ja Helsingin tuomiokunnilla oli yhteinen putka ja siivouskomero. Putkassa oli kuusi pientä tuolia.

Asialajit ja -määrät

Espoon tuomiokunnan alueella asui syksyllä 1959 noin 55 000 ihmistä. Kun muutos sporttelipohjaisesta valtion kokonaan kustantamaksi tuomiokunnaksi tapahtui kesällä 1975, alueen asukasmäärä oli kaksinkertaistunut. Asukasluvun myötä myös käsittelyyn tulleiden asioiden määrä kasvoi.

Kihlakunnanoikeuden käsiteltävien asioiden lajeissa ei sporttelikautena tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tuomiokunnan kansliassa käsiteltiin kiinteistöasiat, joista suuritöisimpiä olivat lainhuudot, kiinnitykset ja niiden uudistamiset sekä rasitustodistukset.

Keskeisen työmäärän muodostivat käräjillä vireille tulleet riita- ja rikosasiat sekä hakemus-, ilmoitus- ja konkurssiasiat. Espoon tuomiokunnan aloittaessa toimintansa vireille tuli vuosittain noin 400 riita-asiaa ja noin 500 rikosasiaa. Tuomiokunnan kansliassa käsiteltiin noin 400 maksamismääräystä ja 1000 rangaistusmääräystä. Kymmenessä vuodessa asioiden määrä oli kasvanut niin, että vuonna 1970 riita-asioita oli 605, rikosasioita 787, maksamismääräyksiä 726 ja rangaistusmääräyksiä 1282. Kun väkiluku kasvoi tuomiokunnan ensimmäisenä kymmenvuotistoimikauden aikana vähän alle 100.000 asukkaaseen eli noin 80 prosentilla, rikos- ja riitajuttujen määrällinen kasvu oli jonkin verran vähäisempää eli runsas 50 prosenttia.

Vuonna 1975, jolloin tuomiokunta siirtyi sporttelipohjalta valtion kustantamaksi tuomiokunnaksi, Espoon kihlakunnanoikeudella oli 340 istuntopäivää, joina käsiteltiin 4361 varsinaisasiaa. Vireille tuli 935 riita-asiaa ja 1158 rikosasiaa. Espoon asunto-oikeus piti 55 istun-

toa ja siellä käsiteltyjä huoneenvuokra-asioita oli 613. Tuomiokunnan kansliassa käsiteltiin 1244 lainhuutoasiaa ja 2051 kiinnitysasiasia sekä annettiin 2094 rasiustodistusta. Rangaistusmääräyksiä annettiin 4828 ja maksamismääräyksiä 872. Perukirjoja rekisteröitiin 301.

Vuodet 1973-1975

Kihlakunnantuomari Arvo Helmisen virkakausi päättyi keväällä 1973. Espoon tuomiokunta pysyi edelleen sporttelituomiokuntana. Sen vt. kihlakunnantuomariksi määrättiin hovioikeudenneuvos Antti Poukka, joka oli toiminut vuosina 1971-1972 Iitin tuomiokunnan vt. tuomarina. Poukka hoiti Espoon tuomiokuntaa, kunnes se siirrettiin kokonaispalkkaukseen 1.6.1975 ja uusi vakinainen kihlakunnantuomari nimitettiin.

Espoon tuomiokuntaa hoiti vt. kihlakunnantuomarina 1973-1975 hovioikeudenneuvos Antti Poukka, joka kuvassa työpöytänsä ääressä.

Poukan aika oli tietynlaista välivaihetta. Silloin tiedettiin, että tuomiokunta tulee pian siirtymään kokonaispalkkaukseen. Välivaihetta kesti kuitenkin yli kaksi vuotta. Aika ei ollut poikkeuksellisen pitkä, koska monet asiat oli saatava kuntoon ennen valtion haltuun siirtymistä. Espoon tuomiokunta tarvitsi mm. välttämättä lisää toimitilaa.

Kehitys oli tuolloin nopeaa monilla aloilla. Espoon väkimäärä kasvoi ja tuomiokunnan asiamäärät lisääntyivät. Uutena tuomioistuintyyppinä aloitti kihlakunnanoikeuden sisällä toimintansa vuoden 1974 alusta asunto-oikeus. Toimistotekniikan kehityksen ensimmäisenä ilmentymänä olivat kopiokoneet, jotka vähensivät tuomiokunnassa konekirjoitustyötä, mutta toivat kuitenkin uutena työtehtävänä kopioinnin.

Lisääntyneen juttumäärän hallitsemiseksi valtion palkkaamien notaarien määrää alettiin lisätä jo sportteliaikana. Espoon tuomiokunta sai toisen notaarin toimen 1973. Notaarin toimet lisääntyivät niin, että notaareja oli kahden vuoden päästä jo viisi. Kanslianotaarin toimi perustettiin uutena virkatyyppinä vuonna 1974. Näin ollen sporttelikauden lopulla valtio oli palkannut Espoon tuomiokuntaan aikaisempaan verraten viisi henkilöä enemmän lähinnä tuomioistuinharjoittelumahdollisuuden lisäämiseksi, mutta myös tuomiokunnan asianmukaisen tehtävänhoidon onnistumiseksi.

KOKONAISPALKKAUKSEEN SIIRTYMINEN 1.6.1975

Järjestelmän muutoksen syyt

Oikeudenkäyntijärjestelmän uudistamista oli Suomessa suunniteltu koko 1900-luvun ajan. Suunnitelmiin kuului niin oikeudenkäyntijärjestelmän kuin tuomioistuinlaitosyksiköiden kokonaisuudistus. Useat tehdyt ehdotukset olivat kaatuneet siihen, että valtiolla ei ollut rahaa niiden toteuttamiseen. Kaikki tehdyt ehdotukset perustuivat siihen, että alioikeustuomarit saisivat koko palkkansa valtiolta eivätkä enää asiakkailta perityistä sportteleista.

Tuomiokuntien siirtäminen kokonaispalkkaukseen alkoi hallituksen esityksellä eduskunnalle kihlakunnantuomarien palkkausjärjestelmää koskevien säännösten muuttamisesta vuonna 1970. Tuolloin vielä voimassa olleessa järjestelmässä kihlakunnantuomari vastasi lähes kaikista viran hoidon edellyttämistä kustannuksista. Näiden menojen rahoittamiseksi ja korvauksena omasta työstään hänellä oli oikeus saada antamistaan toimituskirjoista lunastusmaksua ja eräistä virkatoimista toimituspalkkiota. Edellä mainitussa hallituksen esityksessä todettiin, että silloinen tuomarien palkkausjärjestelmä soveltui huonosti oikeuslaitoksen asemaan nykyaikaisessa yhteiskunnassa eikä se vastannut valitsevaa käsitystä virkamiesten palkkauksesta. Koska oikeusjärjestyksen ylläpitäminen on valtiovallan keskeisimpiä tehtäviä, valtiovallan tulisi huolehtia kaikista oikeuslaitoksen menoista ja maksaa tuomarille kiinteä, riittävän korkea palkka. Kihlakunnantuomarien siirtämisellä kokonaispalkkaukseen raivattaisiin tietä valmisteilla olleelle oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiselle.

Kihlakunnantuomarien siirtäminen kokonaispalkkaukseen aloitettiin vaiheittain siten, että ensimmäisinä siirrettiin sellaiset tuomiokunnat, joissa kihlakunnantuomarin virka oli avoinna. Lainsäädäntöteknisesti uudistus toteutettiin siten, että muutettiin tuomiokuntain hoidosta annetun lain säännöksiä 1.10.1971 voimaan tulleella lailla. Laki mahdollisti tämän jälkeen sen, että oli olemassa kahdenlaisia tuomiokuntia, vanhaan sporttelijärjestelmään perustuvia ja uudentyypisiä valtion ylläpitämiä kokonaispalkkaustuomiokuntia. Yhden tai useamman tuomiokunnan siirtämisestä kokonaispalkkaukseen samal-

la kertaa annettiin asetus. Siirtyminen aloitettiin vuonna 1972, jonka vuoden aikana kaikkiaan seitsemän tuomiokuntaa siirrettiin uuteen järjestelmään. Samalla näihin tuomiokuntiin perustettiin sporttelituomiokuntaa korkeampaan palkkaluokkaan kihlakunnantuomarin virka sekä käräjätuomarin virka tai virkoja.

Espoon tuomiokunta oli 1970-luvulla juttumäärältään suurin Suomen tuomiokunta. Toiseksi suurin oli Vantaan tuomiokunta, joka siirtyi kokonaispalkkaukseen ensimmäisten joukossa 1.11.1972. Espoota selvästi suurempi alioikeus Suomessa oli Helsingin raastuvanoikeus. Kun Espoon tuomiokunta siirtyi vuonna 1975 kokonaispalkkaukseen, siihen oli sitä ennen siirtynyt 22 Suomen 71 tuomiokunnasta. Viimeiset tuomiokunnat siirtyivät kokonaispalkkaukseen vasta vuonna 1984.

Siirtymävaihe

Asetuksella 28.2.1975/153 lunastusten ja toimituspalkkioiden perimisen lakkauttamisesta eräissä tuomiokunnissa Espoon tuomiokunta siirtyi kokonaispalkkaukseen 1.6.1975. Sitä ennen tuomiokunnassa ei ollut kahteen vuoteen vakinaista kihlakunnantuomaria, vaan tuomiokunnan päällikkyys oli viranhoidomääräyksen varassa. Tällöinkin tuomiokunnan suoritteista perittiin sportteleita, jotka vt. kihlakunnantuomari sai joutuen vastaamaan niillä tuomiokunnan menoista. Ensimmäinen valtion maksamalla kokonaispalkkauksella toiminut kihlakunnantuomari Espoossa oli Kauko Kuisma.

Kokonaispalkkauksen myötä tuomiokuntiin perustettiin käräjätuomarin virkoja. Espoon tuomiokuntaan tuli vuonna 1975 kuusi käräjätuomarin virkaa. Näihin virkoihin nimitettiin Kalevi Nissinen, Kauko Huttunen, Markku Roihio, Pentti Korhonen, Antti Riikonen ja Väinö Kiviniitty. Heistä virkansa hoidon aloittivat 1.6.1975 Nissinen, Huttunen ja Roihio, 1.7.1975 Korhonen, 1.8.1975 Kiviniitty ja 1.10.1975 Riikonen.

Kihlakunnantuomariksi nimitetty Kauko Kuisma aloitti virassaan Espoossa 1.6.1975. Kuisma oli silloin 58-vuotias. Hän oli toiminut muissa tuomiokunnissa kihlakunnantuomarina vuodesta 1959 lähtien, edelliset viisi vuotta Orimattilan tuomiokunnassa.

Kuva 8. Kauko Kuisma oli kihlakunnantuomarina 1975-1981. Kuisma oli ensimmäinen Espoon tuomiokunnan kokonaan valtiolta palkkansa saanut kihlakunnantuomari.

Tuomiokunnassa oli kuuden käräjätuomarin lisäksi kanslianotaarin toimi, johon oli edellisvuonna määrätty Kirsti Hakola. Kun Hakolalla oli 1.6.1975 määräys vt. käräjätuomariksi, vt. kanslianotaarina toimi Erkki Niiniskorpi. Notaarien määrä vuonna 1975 oli viisi. Notaareina toimivat 1.6.1975 Mirja Kurkinen, Jyrki Rostiala, Pentti Saari, Irma Salama ja Jukka Kuntsi. Sportteliajan viimeisinä kuukausina tuomiokunnassa oli ollut vielä neljä päätoimista apulaista, joiden tehtävä päättyi 31.5.1975. Monet päätoimisina apulaisina työskennelleet auskulantit jatkoivat käräjien istumista kokonaispalkkausaikana.

Kansliahenkilökunta oli sportteliaikana kihlakunnantuomarin palkkaamaa ja työsuhteessa häneen. Kokonaispalkkaus toi tähän asiaan suuren muutoksen. Kansliahenkilökunnan työnantajaksi tuli valtio, joka määrittäi henkilökunnan määrän ja palkkaustason kussakin tuomiokunnassa. Käytännön toimija valtion puolesta oli oikeusministeriö, joka sijoitti kansliahenkilökunnan työehtosopimuksen mukaisesti toimiminimikkeisiin ja työntekijät saivat palkkansa sen mukaisesti. Työsopimuksen kansliahenkilökunnan kanssa teki valtion edustajana kihlakunnantuomari.

Kansliahenkilökunnan toiminimikkeitä olivat kanslianhoitaja, toimistosihiteeri, kanslisti, toimistoapulainen ja vanhempi vahtimestari. Näissä toimissa 1.6.1975 aloitti yhteensä kymmenen henkilöä. Vähitellen saatiin henkilökuntaa palkattua lisää ja Espoon tuomiokunnassa oli vuoden kuluttua jo 20 kansliahenkilökuntaan kuuluvaa eli

- 3 kanslianhoitajaa
- 8 toimistosihiteeriä
- 4 kanslistia
- 3 toimistoapulaista
- 2 vanhempaa vahtimestaria.

Tuomiokunnan koko henkilöstö oli silloin kihlakunnantuomari, kuusi käräjätuomaria, kuusi notaaria, kanslianotaari ja 20 kansliahenkilökuntaan kuuluvaa. Henkilökunnan yhteismäärä oli 34.

Kokonaispalkkaustuomiokunnan viitenä ensimmäisenä vuotena Espoon kihlakunnanoikeuden rikosistunnot pidettiin vielä Annankatu 12:ssa. Riita- ja hakemusasioiden istunnot olivat kanslian yhteydessä Sulkapolku 3:ssa, jossa oli kaksi istuntosalia. Sulkapolulla pidettiin myös asunto-oikeuden istunnot.

Vantaan tuomiokunnan muutettua vuonna 1972 pois Annankadulta Espoon tuomiokunnalle jäi siellä käyttöön käräjätalaa 3. kerroksessa 528 m² ja kansliatilaa 4. kerroksessa 307 m². Annankadun kansliatilasta luovuttiin sen jälkeen, kun tuomiokunta sai keväällä 1975 Sulkapolun tilat. Sulkapolulla tuomiokunnalla oli käytössä toimitilaa kansliaa ja kahta istuntosalia varten 1051 m². Vuokranantajana siellä oli Vakuutusosakeyhtiö Pohjola.

Osastojako käyttöön

Jo sporttelikaudella kihlakunnanoikeus oli lakisääteisten käräjien ja välikäräjien ohella joutunut käsiteltävien asiamäärien kasvaessa pitämään rinnakkaisistuntoja, mikä tarkoitti sitä, että Espoon kihlakunnanoikeudella oli kaksi istuntoa samaan aikaan eri kokoonpanoissa. 1970-luvun alkupuolella kihlakunnanoikeudessa alettiin käyttämään apuna jakoa eri osastoihin. Vuodesta 1973 lukien kihlakunnanoikeudella oli A- ja B-osasto, jolla kummallakin oli omat istuntonsa ja puheenjohtajansa. Myös lautamiehet oli jaettu seitsemän lautamiehen ryhmiin, jotka vuorollaan osallistuivat istuntoihin.

Kokonaispalkkaukseen siirtyminen merkitsi sitä, että yhden virkatuomarin sijaan tuomiokunnasta tuli käräjätuomareiden myötä usean vakinaisen tuomarin yksikkö. Tämä vaati työnjaon uudelleenjärjestelyä. Kihlakunnantuomari Kuisma järjesti tuomiokunnan organisaation uuteen asuun. Helsingin hovioikeus vahvisti 9.10.1975 antamallaan päätöksellä Espoon tuomiokunnan työjärjestyksen, joka tuli voimaan 1.11.1975. Kihlakunnanoikeus siirtyi säännöllisiin istuntopäiviin, vaikka lakimääräisiä talvi- ja syyskäräjiä koskeva lainsäädäntö moniviikkoisine yhtenäisine istuntojaksoineen oli muodollisesti voimassa vielä vuoden 1981 alkuun saakka.

Kihlakunnanoikeus jakaantui 1.1.1976 lukien neljään itsenäiseen osastoon, joista yksi osasto toimi myös asunto-oikeutena. Kullakin osastolla oli viikossa kaksi säännöllistä istuntopäivää, toinen rikosasioiden ja toinen riita- ja hakemusasioiden käsittelemiseksi. Näiden lisäksi asunto-oikeudella oli yksi istuntopäivä viikossa. Ruotsinkieliset asiat oli keskitetty yhdelle osastolle.

Tuomiokunnan ensimmäisen työjärjestyksen mukaan tuomiokuntaan kuului kihlakunnanoikeuden osastojen lisäksi kiinteistöosasto ja kansliaosasto. Kihlakunnantuomari määräsi osastoille käräjätuomarit, notaarit ja muun henkilökunnan. Virkaiässä nuorimmat käräjätuomarit vuorottelivat kiinteistöosastolla. Kun kokonaispalkkaukseen siirryttäessä tuomiokunnassa oli kuusi käräjätuomaria, heidän virantoimitusvuoronsa jakaantui siten, että kullakin kihlakunnanoikeuden osastolla oli yksi käräjätuomari ja kiinteistöosastolla kaksi käräjätuomaria. Kihlakunnantuomari toimi yhden käräjätuomarin lisäksi kihlakunnanoikeuden I osastolla, joka hoiti myös asunto-oikeuden tehtävät. Kansliaosastolla toimivat kanslianotaari, kanslianhoitajat ja muu kansliahenkilökunta kihlakunnantuomarin johdon ja valvonnan alaisina.

Vireille tulleet asiat arvottiin osastoille kihlakunnantuomarin määrämällä tavalla. Kihlakunnanoikeuden osastot huolehtivat kärjäasioiden käsittelyn lisäksi maksamismääräys- ja rangaistusmääräysasioiden käsittelystä sekä erilaisista luettelo- ja rekisterimerkinnöistä ja ilmoitusten teosta. Kihlakunnantuomari määräsi kärjäistunnot, joissa hän tai kärjätuomarit toimivat puheenjohtajina. Notaarille ja muulle hovioikeuden auskultantille määräyksen toimia kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana antoi lain mukaan hovioikeus.

KOKONAISPALKKAUSTUOMIOKUNTA 1975-1993

Annankatu, Sulkapolku ja Kalkkipellontie

Kokonaispalkkaustuomiokunta toimi ensimmäiset viisi vuottaan kahdessa eri paikassa. Tuomiokunnan kanslia sekä riita- ja hakemusasioiden istunnot olivat Sulkapolku 3:ssa ja rikosistunnot Annankatu 12:ssa. Toimipaikkojen välillä oli matkaa kymmenisen kilometriä.

Sulkapolun toimitilat olivat talossa, jonka 1. kerroksessa oli ravintola Wossikka. Asiakkaiden suullisessa paikalleopastuksessa käytettiinkin apuna alakerran ravintolan nimeä. Tuomiokunnalla oli käytössä 2. kerros ja pieni tila 3. kerroksesta. Asunto-oikeuden kanslia ja kirjanpito (2 henkilöä) olivat 3. kerroksessa, jossa pidettiin myös asunto-oikeuden istunnot. Kaikki muut tuomiokunnan toiminnot sijoittautuivat 2. kerrokseen. Tässä kerroksessa olivat työhuoneet ja kaksi istuntosalia. Eteisaulassa olivat asiakaspalvelutilat: yleiskanslia ja kiinteistöasioiden vastaanottopiste. Notaarien työhuoneet olivat sen käräjätuomarin huoneen vieressä, jonka osastolle notaari kuului. Kiinteistöasioita käsittelevä kansliahenkilöstö ja konekirjoittajat (puhtaaksikirjoittajat) oli sijoitettu omiksi yhtenäisiksi ryhmiksi.

Annankadun ja Sulkapolun toimitilat olivat riittämättömät ja epä-tarkoituksenmukaiset. Tuomiokunta sai yhtenäiset ja kohtalaisen ajanmukaiset toimitilat viiden vuoden kuluttua Espoon Mäkkylästä huhtikuun alussa 1980, jolloin se pääsi Meijeriväen Eläkekassan vuokralaiseksi osoitteessa Kalkkipellontie 4 sijaitsevaan taloon. Tilaa siellä oli noin 1850 m².

Sulkapolunkin toimitilat olivat sijainneet Helsingin kaupungin puolella. Nyt tuomiokunta sai kanslia- ja istuntotilat ensimmäisen kerran itsenäisenä tuomiokuntana Espoon alueelta. Edellisen kerran Espoon kihlakunnanoikeus oli istunut käräjiään omalla alueellaan vuonna 1930, jolloin sillä oli käräjäpaikka Kauniaisten palokunnantalolla. Espoon käräjiä oli istuttu tällä välillä eli 50 vuotta Helsingin kaupungin alueella.

Tuomiokunta sai vuonna 1980 Kalkkipellontie 4:ssä olevasta kolmi-kerroksisesta talosta käyttöönsä kaksi alimmaista kerrosta. Alimmassa kerroksessa oli sisääntulo-oven jälkeen eteisaula, jossa oli käräjäpäi-

vystäjän vastaanottotila. Käräjäpäivystäjä Mikko Kiviniemi hoiti siitä istuntosalien ovimiehen tehtävän lisäksi haastamistehtäviä sekä toimi asiamiehenä. Eteisaulasta oli pääsy kaikkiin kihlakunnanoikeuden neljään istuntosaliin. Myös asunto-oikeus piti istuntonsa yhdessä näistä saleista. Alakerrassa oli myös lautamiesten huone ja heidän kahvionsa.

Syksyllä 1980 kahviota tuli kärjäväkeä varten pitämään omana yrityksenään Anita Helminen. Hän jatkoi kahvion pitämistä vielä seuraavassakin toimipisteessä kärjäoikeuden aikana, kaikkiaan 20 vuotta.

Talon toisessa kerroksessa oli tuomiokunnan yleiskanslia ja kiinteistöasioiden vastaanotto, puhelinkeskus, neuvotteluhuone, kirjasto ja keittiötila sekä henkilökunnan työhuoneet. Tuomareiden ja notaarien työhuoneet oli sijoitettu niin, että notaarin huone oli sen kärjätuomarin huoneen vieressä, jonka ohjauksessa notaari oli. Notaari oli aina toimikautensa, joka alkoi yleistyä yhdeksi vuodeksi, sijoitettu jollekin osastolle, joka tarkoitti tiettyä kärjätuomaria. Notaareista kaksi oli yhtä aikaa kiinteistöasioiden vastaanotossa. Kansliahenkilöstöllä oli yhteishuoneita. Konekirjoittajia, jotka huolehtivat kärjäpöytäkirjojen kirjoittamisesta pääosin tuomareiden sanelusta ja toimituskirjojen kopioinnista, oli kokonaispalkkaustuomiokunnassa kaikkiaan kymmenkunta. Lainhuutoja ja kiinnityksiä käsitelleitä kansliavirkailijoita oli yleensä viisi. Tuomiokunnassa oli kaksi kopiokonetta.

Tuomiokunta sai vuonna 1987 lisätiloja noin 270 m² talon 3. kerroksesta, johon siirrettiin kiinteistöasioiden vastaanotto ja niitä käsitellyt kansliahenkilökunta sekä asunto-oikeuden sihteeri.

Kalkkipellontiellä kävijäväkeä palveli kahvio Anita Helmi. Kuvassa kahvion pitäjä Anita Helminen.

Kuva tuomiokunnan kahvinurkkauksesta 1980-luvun puolesta välistä. Keskellä kävijäpäivystäjä ja kihlakunnanoikeuden monitoimimies Mikko Kiviniemi.

Organisaatio ja henkilökunta

Kihlakunnanoikeuden kärjäistunnot jaettiin ja toimitettiin osastoitain. Kullekin istuntopäivälle oli määrätty oma puheenjohtajansa ja lautamiesryhmänsä. Vuoteen 1981 saakka oli voimassa lainsäädäntö, joka vaati jakoa lakisääteisiin talvi- ja syyskäräjiin ja niiden yleisiin istuntoihin sekä välikäräjiin. Kihlakunnantuomarin oli ilmoitettava tämän jaon mukaan istuntopäivistä hovioikeudelle ja muille tahoille, mutta tämä oli pelkkä muodollisuus. Tosiasiassa kihlakunnanoikeus toimi osastoina, joista useampi piti istuntoja samana päivänä. Tähän oli Mäkkylän toimitiloissa mahdollisuus, kun istuntosaleja oli neljä. Yhdellä osastolla oli kaksi tai kolme istuntopäivää viikossa. Vuonna 1978 Espoon kihlakunnanoikeudella oli 420 istuntoa ja Espoon asunto-oikeudella 40 istuntoa. Kihlakunnanoikeuden istunnoista puolet oli rikosistuntoja.

Tuomiokunnassa oli vuodesta 1975 lähtien kihlakunnantuomarin lisäksi kuusi kärjätuomarin virkaa. Kärjätuomarin viranhaltijat vaihtuivat nopeasti niin, että kolmen vuoden kuluttua kokonaispalkkaukseen siirtymisestä silloin nimitetystä kuudesta kärjätuomarista oli virassaan enää kaksi. Suuri vaihtuvuus viroissa merkitsi myös sitä, että kärjätuomarin virkoja hoiti viransijainen, joka oli joko hovioikeuden esittelijä tai tuomiokunnan kanslianoitaari tai notaari.

Kärjätuomarin vakinaisten virkojen määrä kasvoi vuonna 1984 seitsemäksi, vuonna 1989 kahdeksaksi ja vuonna 1993 yhdeksitoista.

Vuodesta 1980 lukien kihlakunnanoikeus toimi viitenä osastona. Kiinteistötuomarina toimivien kärjätuomareiden määrä vähennettiin 1.2.1982 lukien yhteen, mutta hänen avukseen määrättiin kanslianoitaari ja lisänotaari. Kun aikaisemmin kiinteistötuomarijaksot olivat olleet yleensä kuuden kuukauden pituisia, siirryttiin nyt neljän kuukauden vuoroihin. Samalla päätettiin, että rangaistusmääräyksiä ratkaisivat vain notaarit. Vuonna 1984 saatiin tuomiokuntaan seitsemäs kärjätuomari siten, että Porvoon tuomiokuntaan kärjätuomariksi nimitetty Martin Smeds siirrettiin Espoon tuomiokunnan kärjätuomariksi. Samalla kihlakunnanoikeuteen perustettiin kuudes osasto.

Kansliahenkilökunnan määrä pysyi pitkään lähes samana eli noin 20 henkilönä. Kansliahoitajat muuttuivat osastosihtereiksi ja kanslistit toimistosihtereiksi tai -virkailijoiksi. Vuonna 1989 kansliahenkilökunta siirrettiin työ sopimussuhteesta virkasuhteeseen. Silloin tuomiokunnassa oli 4 osastosihtereitä, 15 toimistosihtereitä/-virkailijaa, 2

vahtimestaria ja 3-4 kausiapulaista.

Konekirjoittajat, joita kutsuttiin vielä kokonaispalkkauksen alkuaikoina puhtaaksikirjottajiksi, huolehtivat pöytäkirjojen ja muiden asiakirjojen kirjoittamisen lisäksi toimituskirjojen yms. kopioinnista.

Auskultointijärjestelmä kehittyy

Siirto valtion tuomiokunnaksi vaikutti myös auskultointijärjestelmään. Vaikka käsite hovioikeuden auskultantti säilyi edelleen, alettiin auskultointia kutsua yhä yleisemmin tuomioistuinharjoitteluksi. Notaarien määrän voimakas lisääminen ja kärjästuomarien virkojen perustaminen vähensivät päätoimisten apulaisten tarvetta. Myös ennen omia kärjäistuntoja vaadittavien käräjien seurantapäivien merkitys väheni. Notaarikaudet pitivät jonkin verran. Niiden pituudet vaihtelivat kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Notaarikautta saattoi pidentää myös se, että jotkut notaarit saivat kautensa loppuvaiheessa hoitaa hieman paremmin palkattua kanslianotaarin tointa. Kanslianotaarina toimiminen saattoi johtaa yli vuoden notaarikauteen.

Sporttelituomiokunnan viimeiset päätoimiset apulaiset lopettivat toimikautensa kokonaispalkkaukseen siirryttyä. Sen jälkeen Espoon tuomiokunnassa ei ollut kokonaispalkkauksen viitenä ensimmäisenä vuotena tuomioistuinharjoittelua suorittavia päätoimisia apulaisia, vaan toimeen tultiin notaareilla, joiden määrä oli lisääntynyt sportteliajan kahtena viimeisenä vuotena yhdestä viiteen.

Kaikkien tuomiokuntien notaarien ja kanslianotaarien lukumäärä vahvistettiin kokonaispalkkaukseen siirtymisen aloittamisen jälkeen vuoteen 1990 asti asetuksella. Espoon tuomiokuntaan tuli kuudes notaari vuonna 1976 lukien ja seitsemäs vuonna 1988. Kanslianotaarin toimi oli tuomiokunnassa vuodesta 1974 lähtien 1.12.1993 saakka, jolloin kanslianotaarista käräjäoikeusuudistuksen yhteydessä luovuttiin.

Notaarien itsenäistä päätösvaltaa laajennettiin kokonaispalkkaus-tuomiokunnissa. Kihlakunnantuomari sai määrätä niissä 23 vuotta täyttäneen ja notaarina kuusi kuukautta toimineen omalla vastuullaan käsittelemään lainhuudatus-, kiinnitys, rangaistusmääräys- ja maksamismääräysasioita sekä antamaan rasitustodistuksia sekä tarkistamaan ja rekisteröimään perukirjoja. Rangaistus- ja maksamismääräyksiä käsittelemään hovioikeus oli voinut kihlakunnantuomarin esityksestä määrätä notaarin jo vuodesta 1967 lukien.

Vakinaisten kihlakunnantuomarin tai kärjätuomarien viransijaisina tai hovioikeuden määrääminä puheenjohtajina kihlakunnanoikeuden istuntoja hoitivat pääosin notaarit. Kuitenkin kokonaispalkkaukseen siirtymisen jälkeenkin hovioikeus antoi määräyksiä Espoon kihlakunnanoikeuden puheenjohtajaksi myös muille auskultanteille kuin tuomiokunnan notaareina toimiville tai toimineille.

Kun notaarikaudet vakiintuivat vuoden pituisiksi, auskultantti pystyi istumaan varatuomarin arvonimeen vaadittavista kärjäistunnoista osan tai kaikki jo notaarikautenaan. Arvonimen saantiedellytykset muuttuivat vuonna 1976 siten, että sen sai toimittuaan 20 päivää kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana ja hoidettuaan kärjätuomarin virkaa kolme viikkoa. Jos oli ollut notaarina ja kanslianotaarina vuoden, varatuomarin tittelin sai 10 istuntopäivällä.

Sportteli aikana notaarin ohella toisena tuomiokunnassa työskentelyn muotona ollut toimiminen päätoimisena apulaisena tuli uudestaan käyttöön vuonna 1980. Tuona vuonna aloittaneet ensimmäiset kaksi päätoimista apulaista kihlakunnantuomari otti toimeensa ”suostumuksensa mukaisesti ilman palkkaa” kuudeksi kuukaudeksi. Toinen näistä oli toimessaan ilman palkkaa toisenkin kuusi kuukautta. Tämän jälkeen päätoimisia apulaisia oli Espoon tuomiokunnassa vuoteen 1986 asti yleensä kaksi yhtä aikaa. Heidän toimikautensa oli yleensä kuusi kuukautta. Päätoimisille apulaisille voitiin maksaa palkkaa tulo- ja menoarvion rajoissa, mutta Espoon tuomiokunnassa vuosina 1980-1986 työskennelleet päätoimiset apulaiset olivat palkatta. He istuivat yleensä kärjäpäivänsä Espoon kihlakunnanoikeudessa ja hoitivat myös lyhyitä jaksoja kärjätuomarin viransijaisuuksia, joista he saivat palkkaa. Palkatta työskentelyn motiivi oli päästä tällä tavoin auskultoimaan nopeammin kuin notaarivuoroa odottaen ja saada varatuomarin arvonimi. Päätoimisten apulaisten käyttö lopetettiin asetuksen muutoksella vuonna 1986. Heidän sijastaan tuomiokuntiin voitiin sen jälkeen ottaa tilapäisiä notaareja työllisyysmäärärahoihin.

Tuomiokunnassa riitti auskultantteja. Vuosina 1985-1986 notaarina tai päätoimisena apulaisena toimineet ovat ryhmittyneet yhteiskuvaan Espoon ja Kauniainen kaupunkivaakunoiden eteen.

Notaarin ottaminen tapahtui kihlakunnantuomarin esityksestä, jonka hovioikeus yleensä hyväksyi. Valintamenettely ja valintakriteerit vaihtelivat suuresti tuomiokunnittain. Kun viimeisimmätkin tuomiokunnat olivat vuonna 1984 siirtyneet kokonaispalkkaukseen, nähtiin tarvetta ryhtyä säätämään tuomioistuinharjoittelijoiden valitsemisjärjestelmää. Harjoittelupaikoista oli suuri kysyntä eikä valintajärjestelmää koettu aivan tasapuoliseksi.

Vuonna 1986 tulivat voimaan tuomiokuntain hoidosta annetun asetuksen säännökset tuomioistuinharjoittelijaksi ilmoittautumisesta, harjoittelijaluettelon pitämisestä, harjoittelijan valinnasta ja valintaperusteista. Tuomiokunnassa oli pidettävä harjoittelijaluetteloa. Harjoittelijaluettelon tarkoitus oli osoittaa, milloin on harjoittelijan vuoro päästä aloittamaan auskultointinsa. Valintaperusteiksi luetteloon pääsemiseksi asetuksessa ilmoitettiin hakijan opintomenestys, aikaisempi työkokemus ja hänen edellytyksensä suoriutua harjoittelusta.

Harjoittelijaluettelon piti ilmaista pääsääntöisesti harjoittelijaksi pääsemisjärjestys. Espoon tuomiokunnassa vuonna 1985 laaditulla, notaariksi halukkaiden epävirallisella jonotuslistalla oli 153 nimeä, joista vanhin ilmoittautuminen oli vuodelta 1980. Asetuksen muutoksen voimaantulon jälkeen harjoittelijaluettelo laadittiin uusiksi ja harjoittelijoiksi otettiin pääosin listan mukaan. Listalla oli alunperin 40 nimeä, mutta yli kymmenen luopui luettelopaikastaan ennen harjoittelun ajankohtaiseksi tuleamista. Harjoittelijaluettelolla oli keskeinen merkitys notaarien valinnassa tuomiokunta-ajan loppuvaiheessa. Lista eli koko ajan ja harjoittelijajärjestys vaihtui hakijoiden peruutusten ja toimikauden muutosten vuoksi.

Kanslianotaarin toimen pätevyysvaatimuksena oli kihlakunnantuomarin sijaiskelpoisuus. Toisin kuin notaarin määräys kanslianotaari voitiin määrätä toimeensa toistaiseksi. Käytännössä Espoon kanslianotaarit olivat tuomiokunnassa aikaisemmin auskultoineita henkilöitä. Ensimmäisenä toimeen nimitetyllä Kirsti Hakolalla oli tämä toimi nimissään useita vuosia, mutta hän toimi tästä ajasta suuren osan vt. kärjätuomarina. Näin ollen kanslianotaarin tointa hoiti jokin notaareista. Kanslianotaarin toimivalta oli sama kuin notaareilla, mutta Espoossa tehtäviin kuului merkittävänä osana tuomiokunnan hallinnollisten asioiden hoito ja notaarien opastus. Kanslianotaarikaudesta tuli 1980-luvulla osalle notaareista tuomioistuinharjoittelun muutaman kuukauden pituinen loppukausi tai välitön jatke. Kanslianotaareja ei ollut enää kärjαιοikeuteen siirtymisen jälkeen.

Auskultantit olivat tuomiokunnassa nopeimmin vaihtuva henkilöryhmä. Tuomiokunnan muu henkilökuntakin sai virkistystä perinteisissä varatuomarin arvonimen saantijuhlissa, joita auskultantit järjestivät taloudellisen asemansa ja mielikuvituksensa mukaisesti. Varatuomarijuhlallat olivat odotettuja tapahtumia ja täydensivät mainiosti tuomiokunnan henkilöstön vapaamuotoista yhdessäoloa.

Kihlakunnantuomari Jouko Hiidensalo onnittelee vuonna 1989 uusia varatuomareita ja antaa heille lahjaksi pienen leimasimen, jossa luki asianosaisen nimi ja alla varatuomari.

Varatuomarijuhlassa vauhdikas ohjelma oli tärkeämpi kuin tavanomainen pukeutuminen. Esiintyjien puhdistautuminen naamiointivoiteesta oli perimätiedon mukaan työllistä. Kuva vuodelta 1989.

Lautamiehet lisääntyvät

Kokonaispalkkaukseen siirtymisen ja kihlakunnanoikeuden eri osastoiksi jakaantumisen myötä tuli tarve lisätä lautamiesten määrää. Kihlakunnantuomari Kauko Kuisma teki heti virkaansa tultuaan oikeusministeriölle ehdotuksen lautamiesten määrän lisäämisestä 42:sta 56 lautamieheksi. Esitys tuli hyväksytyksi. Espoon kaupunginvaltuusto valitsi 14 uutta lautamiestä toimikaudeksi 1976-1977, joten lautamiehiä tuli olemaan Espoosta 53 ja Kauniaisista 3 eli yhteensä 56.

Vuonna 1976 Espoon kihlakunnanoikeudella oli (asunto-oikeus pois lukien) noin 400 rikos- ja riita-asioiden istuntopäivää. Lautakunta osallistui kaikkiin näihin istuntoihin. Kihlakunnanoikeudessa oli neljä osastoa, jolla oli yleensä istunto kahtena päivän viikossa. Kihlakunnantuomari jakoi lautamiehet kahdeksaan lautamiesryhmään, joissa kussakin oli seitsemän lautamiestä. Vaikka vuoden 1969 uudistus oli

vähentänyt lautamiesten keskimääräistä istuntoihin osallistumismäärää, tuli 1970-luvun puolessavälissä yhdelle lautamiehelle istuntopäivä keskimäärin joka viikko eli istuntopäiviä oli vuodessa noin 50. Vuosina 1975-1979 kihlakunnanoikeuden istuntoja oli sekä Helsingin keskustassa Annankadulla että Pitäjänmäellä Sulkapolulla ja molemmissa paikoissa tarvittiin täysilukuinen seitsemän jäsenen lautakunta.

Lautamiesten kokonaismäärä pysyi 56 lautamiehenä vuoteen 1985 saakka. Vuodesta 1978 lukien valittiin kaikki lautamiehet aina kunnanvaltuuston nelivuotiseksi toimikaudeksi. Joitakin lautamiehiä erosi tai kuoli kesken toimikauden ja heidän tilalleen valtuusto valitsi uuden jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Lautakunta kihlakunnanoikeuden istunnossa Kalkkipellontielle vuonna 1987. Puheenjohtajana on käräjätuomari Olli Saunanoja.

Oikeusministeriö vahvisti vuosiksi 1985-1988 Espoon kihlakunnanoikeuden lautamiesten määräksi 70, josta Espoosta valittiin 67 ja Kauniaisista 3. Kun seuraavan kerran lautamiehiä tuli valittavaksi, oli vuoden 1989 alusta tulossa voimaan laki yhden tuomarin istunnossa käsiteltävistä rikosasioista. Tämä uudistus vähensi niiden rikosasioiden

istuntojen määrää, joihin lautakunnan tuli osallistua. Näin ollen palautettiin vuonna 1989 lautamiesten lukumääräksi 56.

Lautamiesjärjestelmään tuli suuri muutos joulukuussa 1993, kun käräjäoikeus aloitti toimintansa.

Asunto-oikeus

Asunto-oikeus perustettiin vuoden 1974 alusta yleiseen alioikeuteen, jonka tuomiopiirissä esiintyi huomattavan paljon huoneenvuokrasuhteita. Asunto-oikeus oli alioikeuden erillinen osasto, joka käsitteli huonevuokrasuhteista johtuvat riita-asiat. Espoon kihlakunnanoikeuteen perustettiin asunto-oikeus, joka antoi ratkaisunsa Espoon asunto-oikeutena.

Asunto-oikeuden kokoonpano oli tuomaripuheenjohtaja ja kaksi jäsentä, joista toinen edusti vuokranantajapiirejä ja toinen vuokralaispiirejä. Jäsenet varamiehineen valitsi Espoon ja Kauniaisten kaupunginvaltuusto neljän vuoden toimikaudeksi. Puheenjohtajana toimi kihlakunnantuomari tai joku käräjätuomareista. Kun asunto-oikeus perustettiin, Espoon tuomiokunta oli sporttelituomiokunta eikä käräjätuomareita vielä ollut. Kihlakunnantuomari oli virkansa puolesta asunto-oikeuden puheenjohtaja, mutta kun Espoon tuomiokunnassa oli vain yksi tuomari, hän ei voinut käytännössä hoitaa asunto-oikeuden istuntoja. Sen vuoksi hovioikeus määräsi Espoon asunto-oikeuteen tuomiokunnan ulkopuolisen varapuheenjohtajan, joka tosiasiaassa toimi asunto-oikeuden puheenjohtajana sen noin puolentoista vuoden ajan, jolloin käräjätuomareita ei vielä ollut ja tuomiokuntaa hoiti vt. kihlakunnantuomari. Ensimmäinen Espoon asunto-oikeuden varapuheenjohtaja oli varatuomari Erkki Mali, joka toimi tehtävässään vuoden 1974. Vuoden 1974 loppupuolella ja seuraavan vuoden alkupuolella varapuheenjohtajana toimi varatuomari Laila Lindholm. Espoon tuomiokunnan siirryttyä kokonaispalkkaukseen asunto-oikeuden puheenjohtajana toimi kihlakunnantuomari tai tehtävään määrätty käräjätuomari.

Asunto-oikeuden istunnot pidettiin Annankatu 12:n istuntosalissa kevääseen 1975 saakka, kunnes Espoon tuomiokunta sai kansliatilat ja istuntosaleja Helsingin Pitäjänmäeltä Sulkapolku 3:ssa sijaitsevasta talosta. Asunto-oikeudella oli tuomiokunnan sisällä oma kansliansa ja sihteerinsä. Asunto-oikeuden sihteeriksi oli alusta alkaen mukana oikeus-

den istunnossa. Asunto-oikeusasioiden käsittelyä varten oli vahvistettu lomakkeita. Oikeuden tuomio kirjoitettiin toisin kuin muissa asioissa pöytäkirjasta erilliseksi asiakirjaksi. Tuomio voitiin joissakin asioissa antaa asianosaisille kirjallisena suoraan istunnossa.

Asunto-oikeusasiat oli käsiteltävä kiireellisinä. Ne eivät ruuhkautuneet samalla tavoin kuin muissa asiaryhmissä usein kävi. Asunto-oikeuden käsittely ja toimituskirjat olivat ilmaisia. Puheenjohtaja sai varsinaisen tuomarinpalkkansa lisäksi erillisen asunto-oikeuden istuntopalkkion, mikä oli poikkeuksellista kokonaispalkkausjärjestelmässä. Siksi asunto-oikeuden puheenjohtajuus oli tuomareille haluttu työtehtävä. Jos puheenjohtajana ei ollut kihlakunnantuomari, tehtävää hoiti yleensä virassa vanhin käräjätuomari. Asunto-oikeuden sihteerinä toimi noin kahdenkymmenen vuoden ajan Kirsti Lappalainen.

Ensimmäisenä toimintavuonnaan 1974 Espoon asunto-oikeudessa tuli vireille 478 juttua. Käräjäoikeusuudistukseen asti juttumäärät pysyivät keskimääräisesti ainakin tällä tasolla. Saapuneiden ja ratkaistujen asunto-oikeusasioiden määrä vaihteli vuosittain 300 ja 1000 asian välillä. Suurin asiaryhmä oli vuokran suuruutta koskevat riidat. Asunto-oikeudella oli joka viikko yksi tai kaksi istuntoa. Huoneenvuokralainsäädännön muuttumisen vuoksi juttumäärät vähenivät käräjäoikeusaikana niin, että Espoon asunto-oikeudessa niitä oli lopulta vain muutama kymmenen vuodessa.

Asunto-oikeuden toiminta loppui vuoden 2003 alussa, kun kaikki maan asunto-oikeudet lakkautettiin samanaikaisesti. Huoneenvuokraasiat siirtyivät käsiteltäviksi samalla tavoin kuin muutkin riita-asiat.

Kiinteistöasiat

Kiinteistöasioihin kuuluivat lainhuudatukset, kiinnitykset, kiinnitysten uudistaminen, rasiustodistusten antaminen ja eräät muut harvinaisemmat kirjaamistoimet. Sporttelituomiokunnassa kiinteistöasiat olivat pääasiallinen tuomarin sivutulolähde. Tämän vuoksi ne olivat jonkinlaisessa erityisasemassa muihin jutturyhmiin nähden. Kokonaispalkkaustuomiokunnassa kiinteistöasioiden tärkeys tältä kannalta väheni. Kun Espoo kaupungistui nopeasti ja sen alueella tehtiin paljon kiinteistökauppoja ja -jakotoimituksia, lainhuutojen ja kiinnitysten määrä pysyi suurena. Vuonna 1975 Espoon tuomiokunnassa käsiteltiin

yli 1200 lainhuutoasiaa, yli 2000 kiinnitysasiaa ja annettiin yli 2000 rasiustodistusta.

Kokonaispalkkaustuomiokunnassa kihlakunnantuomari sai määrätä kuusi kuukautta toimestaan olleen 23 vuotta täyttäneen notaarin omalla vastuullaan käsittelemään lainhuudatus- ja kiinnitysasioita sekä antamaan rasiustodistuksia. Notaarien lisäksi Espoon tuomiokunnassa kiinteistöasioita ratkaisemassa oli aluksi kaksi ja vuodesta 1982 lukien yksi kiinteistötuomari. Kaksi notaaria oli koko ajan vastaanottamassa kiinteistöasioita, joita ei saanut toimittaa tuomiokuntaan postitse. Asiakirjat oli tuotava tuomiokuntaan, jossa vastaanottava notaari tarkasti asiakirjojen riittävyyden, ennen kuin asia kirjattiin vireille tulleeeksi. Lainhuudoissa tärkeä seikka oli kiinteistön siirtoleimavero, joka piti olla leimamerkkeinä kauppakirjassa tai muussa siirtoasiakirjassa.

Lainhuutokorttilaatikko. Ennen vuotta 1990 kiinteistöjen omistustietoja säilytettiin näin.

Pääpiirteittäin kiinteistöasian kulku oli sellainen, että hakemuksen vastaanoton ja kirjauksen jälkeen kiinteistösihteeri tai notaari laati tuomarin/notaarin opastuksella päätösluonnoksen lomakepohjalle. Tuomari tai ratkaisuvallan saanut notaari tarkasti ja allekirjoitti päätöksen. Sen jälkeen sihteeri kirjoitti päätöksen tiedot pahvisille lainhuuto- tai kiinnityskorteille. Näitä kortteja säilytettiin kunnan kylä- ja tilajärjestyksessä suurissa metallilaatikoissa. Kiinteistöasioita käsittelevää kansliahenkilökuntaa oli Espoon tuomiokunnassa keskimäärin viisi, joista yksi tai kaksi oli lainhuutoasioissa ja neljä kiinnitysasioissa. Kiinteistösihteerien vastuuhenkilönä toimi 1970-luvun lopulta asti Espoon tuomiokunnassa ja sittemmin käräjäoikeudessa yli 30 vuoden ajan Eija Vehmanen.

Kiinteistöasioiden (lainhuudot, kiinnitykset) siirto automaattiseen tietojenkäsittelyyn oli aloitettu 1980-luvun alussa mm. Hyvinkään ja Vantaan tuomiokunnissa. Espoossa järjestelmän koekäyttö aloitettiin myöhemmin 1980-luvun loppupuolella. Silloin kiinteistöasioita alettiin Espoosakin siirtää koko maata koskevaan yhteiseen atk-rekisteriin.

Ennen atk-rekisteriä kiinteistöasiat olivat ruuhkaantuneet. Ruuhka-aikana oli tavanomaista, että lainhuudon ja kiinnityksen hakijat kiirehtivät asiaansa ja saivat sen tällä tavoin käsittelyyn nopeammin kuin se olisi aikajärjestyksessä tullut. Rasiustodistukset olivat kiireellisiä. Ne saatettiin pystyä joskus tekemään hakijan odottaessa sitä paikan päällä.

Lainhuuto- ja kiinnitysurekisterin siirto atk-pohjaiseksi KTJ-tietojärjestelmäksi oli suuri työvaihe maamme alioikeuksissa. Tietojen siirto alkoi manuaalisista lainhuuto- ja kiinnityskortistoista 1980-luvun alkupuolella ja saatiin valmiiksi koko maassa vasta 1998. Espoon tuomiokunnassa siirtyminen atk:lle alkoi vuonna 1988 siten, että vireille tulleet lainhuuto- ja kiinnityshakemukset kirjattiin KTJ-järjestelmään, vaikka viralliset päätökset tehtiin edelleen manuaalisesti.

Siirtymävaiheessa ennen atk-rekisterin virallista käyttöönottoa lainhuuto- ja kiinnityspäätökset tehtiin entiseen tapaan, mutta näiden päätösten tiedot syötettiin tuomiokunnan saamalla päätteillä atk-rekisteriin. Näin saatiin harjoitusta uudesta järjestelmästä. Monet kiinteistösihteereinä tuona aikana työskennelleet henkilöt ovat haastattelussa pitäneet uutta järjestelmää työtä merkittävästi helpottaneena ja sen oppimista vähän vaikeuksia tuottaneena. Siirtymäaikana vireille tulleet kiinteistöasiat tallennettiin atk-rekisteriin Espoon tuomiokunnassa. Laaja, kaikkia kiinteistöjä koskeva perusaineisto tallennettiin rekisteriin tuomiokunnan ulkopuolella KTJ-järjestelmän keskuspaikalla Hä-

meenlinnassa niistä lainhuuto- ja kiinnityskorttijäljennöksistä, jotka tuomiokunta sinne toimitti. Tallennuksen tarkastustyön, jonka tuotteenä oli atk-rekisterissä olevan tiedon hyväksyminen oikeaksi eli lainhuuto- ja kiinnityskorttitietoa vastaavaksi, suorittivat tuomiokunnan käräjätuomarit tai kiinnitysrekisterin tarkastukseen määrätyt notaarit tietokoneiluskoilta.

Kiinteistötuomarina toiminut käräjätuomari Olli Saunanoja teki 1.6.1990 päätöksen KTJ-rekisterin ottamisesta virallisesti käyttöön Espoon tuomiokunnassa. KTJ-rekisteri korvasi aikaisemmat kirjoituskoneella tehdyt kiinteistöasioiden päätökset ja kortistomerkinnot. Rasi-tustodistus oli tulostettavissa suoraan KTJ-rekisterin tiedoista.

Työtavat ja -välineet muutosten kourissa

Kokonaispalkkaukseen siirryttäessä olivat vielä kirjoitusvälineinä lyijy-, kuulakärki- ja mustekynien ohella mekaaniset kirjoituskoneet. Sähkökirjoituskoneet alkoivat kuitenkin 1970-luvun puolessavälissä yleistyä. Kopiokone oli saatu käyttöön muutamaa vuotta aikaisemmin. Paperia käytettiin sportteliajalta perityn tavan mukaan säästeliäästi; sisäisessä viestinnässä käytettiin kopiopaperin kääntöpuolta ja lyhyet ulosmenevät kirjeet kirjoitettiin puolikkaalle normaalikokoisesta paperista.

Työtavat muuttuivat 1970-luvulla siten, että tuomarit alkoivat sanelulla kärjäpöytäkirjoja, jotka konekirjoittajat kirjoittivat sanelunauhoilta puhtaaksi. Ensimmäisenä sanelun pöytäkirjojen kokoonpanossa otti käyttöön sportteliaikana kihlakunnantuomari Helminen, joka saneli pöytäkirjansa jo 1960-luvulla. Kun kopiokoneet tulivat käyttöön, toimituskirjoja ei tarvinnut enää kirjoittaa puhtaaksi kantapöytäkirjoista, vaan ne voitiin liitteineen kopioida. Näin voitiin säästää konekirjoitustyötä ja luopua kalkkeeripaperin käytöstä toistekappaleiden saamiseksi asiakirjoista.

Sanelukoneita hankittiin heti tuomiokunnan valtiolle siirtymisen jälkeen. Esimerkiksi tuomiokunnan ehdotuksessa oikeusministeriölle vuoden 1976 kalustehankinnoiksi oli rahallisesti merkittävin erä 9 kappaletta Philips-sanelulaitetta mikrofoneineen. Vuonna 1980 sanelulaitteita oli joka osastolla kuusi eli kaikkiaan 24 kappaletta.

Pöytäkirjojen sanelu tapahtui joko kärjäistunnon jälkeen tai 1970-luvun loppupuolelta lähtien myös suoraan kärjäistunnossa. Käräjätuomarien välillä oli työtavoissa eroja. Osa otti sanelun käyttöön

toisia myöhemmin, osa saneli istunnossa, osa vain sen ulkopuolella. Tietokoneiden tullessa käyttöön 1990-alkupuolella tuomarit luopuivat sanelun käytöstä pitkän ajan kuluessa omassa tahdissaan.

Kirjoitustekniikan muutos vaikutti kokonaispalkkaustuomiokunnan aikana myös tehtävänimikkeisiin siten, että ensin puhtaaksikirjoittajan nimike muuttui konekirjoittajaksi ja vuodesta 1988 lähtien alettiin käyttää nimikettä tekstinkäsittelijä.

Yhtenäinen alioikeuksien lomakepohjainen diaarijärjestelmä otettiin käyttöön 1.1.1978. Käräjäasiat jaettiin omiin diaariluokkiin seuraavasti: rikosasiat (tunnuksena R), riita-asiat (S), hakemusasiat (H), konkurssiasiat (K), holhousasiat (FH), avioehdot (AE). Diaarijärjestelmän ulkopuolella olivat kansliassa käsiteltävät kiinteistöasiat, maksamismääräykset, rangaistusmääräykset ja perukirjojen rekisteröinti. Vuosien kuluessa diaarijärjestelmää täydennettiin ja täsmennettiin uusilla asialuokilla.

Asunto-oikeus oli tuonut mukanaan merkittävän lomakkeiden käytön lisäyksen, kun asunto-oikeudessa istuntopöytäkirja ja siitä erillinen tuomio laadittiin lomakepohjalle. Rikosjutuista oli pidetty pitkään useita luetteloita, joista lähetettiin jäljennökset täytäntöönpanoviranomaisille ja muille tahoille. Vuoden 1976 alusta otettiin käyttöön rikosasioiden pöytäkirjan päätösosassa vakiomallinen ja lomakepohjainen rikosasioiden tuomiolauselma (TLP). Se korvasi mm. sakko- ja rangaistusluettelot ja rikosrekisteri-ilmoituksen. TLP-lomake lähetettiin jokaisesta päätyneestä rikosjutusta oikeusministeriön tietojärjestelmäyksikköön Hämeenlinnaan, joka jakeli tiedon täytäntöönpanoon ja muille tiedontarvitsijoille kihlakunnanoikeuden jakeluohjeen mukaan.

Käräjillä oli puheenjohtajaa teknisesti auttamassa notaari, joka toimi ns. memorialistina. Notaari merkitsi muistiin istunnon kulkua ja saattoi tehdä puheenjohtajalle pöytäkirjaluonnoksen. Istunnossa notaari huolehti myös maksuttoman oikeudenkäynnin asiamiehelle ja todistajille maksettavien palkkioiden vaatimista toimista, mikä tarkoitti istunnossa annettujen shekkien kirjoittamista.

Vuoden 1982 aikana aloitettiin siirtyminen atk-pohjaiseen TLP-järjestelmään. TLP-tuomiolauselma kirjoitettiin tuomiokunnan atk-päätteellä ja lähetettiin sähköisesti jakelumääräyksineen Hämeenlinnan atk-yksikköön. Päätteellä kirjoitetusta tuomiolauselmasta tulostettiin kappale osaksi kihlakunnanoikeuden päätöstä.

Ensimmäinen tekstinkirjoitukseen tarkoitettu näyttöpäätte kirjoittaminen tuli tuomiokuntaan vuoden 1982 loppuvuodesta. Kihlakun-

nantuomari Ahmas kuvasi tuomiokunnan omassa Käräjäpukari-nimisessä tiedotuslehdessä tällaista laitetta matkakirjoituskoneen ja television risteytykseksi. Samoihin aikoihin saatiin tuomiokuntaan atk-päätte, jolla oli yhteys korkeimman oikeuden ennakkopäätösrekisteriin.

Vuoden 1987 loppupuolella tuomiokuntaan tuli neljä tekstinkäsittelylaitetta ja kaksi atk-päätettä. Päätteet tulivat kiinteistöasioita varten. Ensimmäiset tekstinkäsittelylaitteet käyttivät IBM:n DisplayWrite 4 -ohjelmaa. Pian seurasivat mikrotietokoneet, joissa oli ensin käytössä Tekoplus-tekstinkäsittelyohjelma ja myöhemmin Wordperfect (WP) -ohjelma. Kirjoitustekniikan muutoksen ajoittumisesta Espoon tuomiokunnassa 1980-luvun loppuvuosiin kertoo myös silloin tapahtunut tehtävänimikkeiden vaihdos, kun konekirjoittajien nimike vaihtui tekstinkäsittelijäksi.

Virkamieslakko 1986

Tuomiokunnan kansliatyöt keskeytyivät puolentoista kuukauden ajaksi keväällä 1986. Tämä johtui työtaistelusta, johon osallistui noin 42000 Virkamiesliiton jäsentä. Espoon tuomiokunnassa kansliahenkilökunta kahta henkilöä lukuun ottamatta oli järjestäytynyt tähän liittoon ja osallistui lakkoon 2.4.-17.5.1986. Tuomarit ja notaarit olivat työssä. Kärjäistunnot pidettiin normaaliin tapaan, mutta istuntojen pöytäkirjat jäivät valmistumatta, koska konekirjoittajat ja asiakirjaliikenteestä vastaavat henkilöt olivat poissa työstä. Myöskään lainhuuto- ja kiinnitysratkaisuja ei annettu ulos, mutta notaarit ottivat vastaan niitä koskevia hakemuksia lakan aikana.

Kun lakko loppui, alkoi ruuhkautuneiden töiden purku, jota kesti normaalitöiden ohella monia kuukausia. Poikkeustoimia vaati mm. erilaisten määräaikojen pidentäminen. Lakan aikana tehdyistä kihlakunnanoikeuden päätöksistä ei ollut voinut valittaa hovioikeuteen, kun pöytäkirjat eivät olleet valmistuneet ajoissa. Tuomareiden oli annettava valituksille uusi määräaika. Muuten lakko aika sujui tuomiokunnassa järjestyneesti ilman suurempaa tunnelman kiristymistä.

Lainsäädäntöuudistuksia

Vuosina 1975-1993 lainsäädäntö uudistui voimakkaasti. Tuomiokunnan ja kihlakunnanoikeuden työhön vaikuttivat suoraan oikeudenkäyntimenettelyä koskevat uudistukset. Niitäkin tehtiin kokonaispalkkaustuomiokunnan toimikautena, vaikka suurin uudistusryöppy tuli käräjäoikeuteen siirryttäessä 1.12.1993.

Myös aineellisen lainsäädännön muutokset vaikuttivat kihlakunnanoikeuden työhön. Suuri kihlakunnanoikeuden käsittelemien asioiden määrään vaikuttava uudistus oli vuoden 1988 alusta voimaantullut avioliittolain muutos, jolla luovuttiin asumuserokäsitteestä ja avioeroa koskevat asiat siirrettiin käsiteltäväksi pääasiassa tuomioistuimen kansliassa.

Hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettu laki tuli voimaan 1.5.1987. Se mahdollisti riidattoman hakemusasian käsittelyn tuomiokunnan kansliassa käräjäistunnon sijasta. Jos hakemusasia piti asianosaisen kuulemisen tai muun syyn vuoksi käsitellä kihlakunnanoikeudessa, se voitiin eräin poikkeuksin käsitellä ilman lautamiehiä yhden tuomarin kokoonpanossa.

Myös alioikeuden maksujärjestelmän muutos tuli voimaan 1.5.1987. Tällä uudistuksella leimaveroista ja lunastusmaksuista siirryttiin kiinteisiin oikeudenkäyntimaksuihin. Aikaisemmin käytetty leimauskone ja leimamerkit poistuivat käytöstä. Tuomioistuimen suoritteista perittiin maksut edelleen laskulla, joka lähetettiin toimituskirjojen mukana asiakkaalle postiennakolla.

Rikosasioita voitiin vuoden 1989 alusta lukien käsitellä ilman lautakuntaa yhden tuomarin kokoonpanossa. Kihlakunnanoikeus oli päätösvaltainen tässä kokoonpanossa, jos syytteessä tarkoitettusta rikoksesta ei ollut säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi (1.1.1991 lukien yksi vuosi kuusi kuukautta). Yksi tuomari ei saanut kuitenkaan tuomita ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa.

Uuden pakkokeinolain voimaantulo vuoden 1989 alusta toi puolestaan kihlakunnanoikeuteen uutena asiaryhmänä kiireellisesti käsiteltävät pakkokeinoasiat. Rikoksesta epäillyn vangitseminen sekä osa matkustuskielloista ja takavarikoista tuli kihlakunnanoikeuden päätettäväksi. Kun vangitsemiskäsittelyä edeltävää epäillyn pidätysaikaa vuonna 1990 lyhennettiin, syntyi tarve järjestää hovioikeuskohtaisesti pakkokeinoasioihin viikonlopuksi ja juhlapäiviksi päivystys, jossa ku-

kin alioikeus oli vuorollaan päivystystehtävässä. Espoon tuomiokunnalle tuli päivystysvuoro noin yhtenä viikonloppuna kuukaudessa. Sen hoiti joku käräjätuomareista saaden tehtävästä erilliskorvausta. Päivystysvuorossa olevan tuli olla tavoitettavissa kaukohakulaitteen välityksellä ja hoitaa poliisin vireille panema pakkokeinoasia, joka yleisemmin oli vangitsemisoikeudenkäynti. Myöhemmin käsipuhelimet korvasivat kaukohakulaitteen yhteydenpitovälineenä.

Asialajit ja -määrät

Tuomiokunnan kokonaispalkkaukseen siirtymisvuonna 1975 tuli vireille riita-asioita vajaa tuhat ja rikosasioita yli tuhat. Istuntopäiviä oli runsas 300. Asioiden ja istuntopäivien määrä kasvoi hiljalleen, mutta kasvu oli kohtalaisen hillittyä. Kihlakunnanoikeus oli jakaantunut eri osastoihin. Jokainen osasto piti kaksi tai kolme istuntoa viikossa, joten loma-ajan huomioon ottaen osastolle tuli vuodessa noin sata istuntopäivää. Vuonna 1984 osastoja oli viisi. Tuona vuonna Espoon kihlakunnanoikeudessa oli noin 500 istuntopäivää.

Asiamäärien kehitystä kokonaispalkkaustuomiokunnan jälkimmäiseltä puolelta kuvaa alla oleva työtilasto, josta ilmenevät vuosina 1984 ja 1993 vireille tulleiden, ratkaistujen ja vuoden lopussa ratkaisematta olevien riita- ja rikosasioiden määrät.

Kihlakunnanoikeuden rikos- ja riita-asiat vuosina 1984 ja 1993

	1984	1993
Rikosasiat		
- vireille tulleet	1323	1612
- ratkaistut	1338	1597
- ratkaisematta	206	457
Riita-asiat		
- vireille tulleet	1253	1468
- ratkaistut	1196	2027
- ratkaisematta	226	367

Rikos- ja riita-asioiden lisäksi kihlakunnanoikeuden istunnossa käsiteltiin vuonna 1984 paljon hakemus- ja ilmoitusasioita. Näiden asioiden käsittely kansliassa tuli mahdolliseksi 1.5.1987 lukien. Myös konkurssiasiat käsiteltiin istunnossa.

Ennen vuotta 1988 riita-asioista suuri määrä oli avio- tai asumuseroasioita. Kun vuonna 1984 ratkaistiin 1196 riita-asiaa, niistä yli puolet eli 775 koski avioeroa tai asumuseroa. Vuodesta 1988 lähtien asumuseroja ei enää ollut ja avioerohakemukset kirjautuivat hakemusasioihin. Vuonna 1984 istunnossa käsiteltyjä hakemusasioita (esim. avioehtosopimukset, testamentin valvonta ja tallentaminen) oli 803 asiaa. Konkurssiasioita oli 40.

Käräjäoikeuteen siirtymisen kynnyksellä vuonna 1993 riita-asioiden määrä kasvoi, vaikka avioerohakemukset, joita oli tuona vuonna 688, eivät enää kuuluneet riita-asioihin. Avioerot olivat kansliassa käsiteltäviä hakemusasioita. Riita-asioita ratkaistiin tuon vuoden aikana erityisen paljon, yli 2000 asiaa. Vuoden 1993 riita-asioiden suurta määrää selittää se, että uuteen riita-asiain menettelyyn sisältyvä summaarinen prosessi ei ollut vielä käytössä, ja tuona vuonna tuli edeltäneen lama-ajan vaikutuksesta paljon yksinkertaisia velkasuhteeseen liittyviä riitoja. Saapuneisiin ja ratkaistuihin asioihin nähden vuoden lopussa ratkaisematta olleiden riita-asioiden määrä ei ollut suuri.

Tuomiokunnan kansliassa vuosina 1984 ja 1993 ratkaistut asiat

	1984	1993
Lainhuudot	1079	751
Kiinnitykset	2495	2515
Maksamismääräykset	2043	ei tietoa
Rangaistusmääräykset	5826	10815

Kansliassa ratkaistavista asioista maksamismääräykset loppuivat 1.12.1993, kun niitä koskevan menettelyn korvasi riita-asioiden summaarinen menettely. Kymmenessä vuodessa määrällisesti kaksinkertaiset rangaistusmääräykset siirtyivät seuraavana vuonna 1994 syyttäjien toimivaltaan. Kiinteistöasioissa siirryttiin atk-menettelyyn vuonna 1990, mikä merkittävästi vähensi niihin tarvittavaa työpanosta.

Päälliköt vaihtuvat

Kihlakunnantuomari Kauko Kuisma nimitettiin 1.3.1981 lukien Helsingin raastuvanoikeuden päälliköksi, pormestariksi. Espoon tuomionkunnan kihlakunnantuomarin virkaa hänen jälkeensä haki viisi kihlakunnantuomaria ja viisi hovioikeudenneuvosta. Hakemuksensa jättäneet kihlakunnantuomarit olivat Pentti Ahmas, Ukko Kiviharju, Juha Launis, Kalevi Nissinen ja Sakari Tervo sekä hovioikeudenneuvokset Olavi Iirola, Olavi Järvinen, Matti Leistén, Matti Liukko ja Mikko Taiwi. Virkaa hakeneista Liukko peruutti hakemuksensa, mutta hän hoiti avoimena ollutta kihlakunnantuomarin virkaa, kunnes nimitettävä uusi kihlakunnantuomari otti sen vastaan. Helsingin hovioikeus asetti virkaan ensimmäiselle ehdokassijalle Ahmaksen, toiselle Tervon ja kolmannelle Järvisen. Näistä korkein oikeus nimitti virkaan 1.9.1981 lukien Ahmaksen.

Pentti Ahmas oli kihlakunnantuomarina 1981-1988.

Pentti Ahmas oli viran vastaanottaessaan 60-vuotias. Aikaisemmin hän oli toiminut Muhoksen ja Lohtajan tuomiokunnan kihlakunnantuomarina vuodesta 1965 lähtien sekä sitä ennen yli kymmenen vuotta esittelijänä ja hovioikeudenneuvoksena Vaasan hovioikeudessa. Espoon tuomiokunnassa kihlakunnantuomari Ahmas tuli toimineeksi vähän alle seitsemän vuotta. Hän jäi virastaan eläkkeelle 1.6.1988. Kihlakunnantuomarin virkaa hoiti vt:nä Espoon tuomiokunnan käräjätuomarin virasta hovioikeudenneuvokseksi siirtynyt Pentti W. Korhonen neljän kuukauden ajan.

Espoon tuomiokunnan kihlakunnantuomariksi nimitettiin 1.10.1988 hovioikeudenneuvos Jouko Hiidensalo. Hän oli 53-vuotias. Hän tuli Kouvolan hovioikeuden hovioikeudenneuvoksen virasta, jossa hän oli toiminut vuodesta 1978 lähtien. Sitä ennen Hiidensalo oli ollut korkeimmassa oikeudessa oikeussihteerinä kymmenen vuotta ja Helsingin hovioikeudessa esittelijänä viisi vuotta.

Jouko Hiidensalo toimi kihlakunnantuomarina ja laamannina 1988-1998.

Tiedotuslehti

Espoon tuomiokunnassa ilmestyi vuosina 1975-1988 sisäinen tiedotuslehti. Muuten erilaista tietoa jaettiin suullisesti tai kirjallisesti ilmoitustaululla taikka yksittäisillä paperitiedotteilla. Tärkeä keskustelu- ja tiedonlevitysmuoto olivat tuomarikokoukset, joista pöytäkirjaa piti yleensä kanslianotaari.

Ensimmäinen tiedotuslehti ilmestyi 30.9.1975. Sen nimi oli ytimekkäästi *Espoon tuomiokunnan tiedotuslehtinen 1/75*. Toimittajaksi ilmoitettiin kanslianotaari, jota tointa hoiti silloin Erkki Niiniskorpi. Tiedotuslehdessä on asiaa kaksi A 4-kokoista sivua. Vuonna 1975 ilmestyi vielä tiedotuslehtisestä kaksi numeroa A 5 -kokoisina monisteina.

Tiedotuslehti sai yleisen nimiäänestyksen jälkeen oman nimensä tammikuussa 1976. Äänestysaktiivisuus oli ihailtavan korkea, sillä ääniä annettiin 32 eli käytännössä kaikki tuomiokunnassa työssä olleet ilmaisivat mielipiteensä. Nimiehdotuksia tehtiin yksitoista. Eniten ääniä eli 11 ääntä sai ehdotus, jonka mukaisesti lehden nimeksi tuli tuomiokunnan kanslian silloiseen sijaintiin viittaava *Sulkaviesti*. Voittaneen nimiehdotuksen laatija oli Kauko Kuisma ja hän sai palkinnoksi lakritsapiiipun.

Sulkaviesti oli kopiokoneella tehty moniste. Sen kooksi vakiintui A 4. Sivumäärä vaihteli muutamasta sivusta yli kymmeneen sivuun. Liitteinä saattoi olla muualta tulleita tiedotteita. Sulkaviestistä ilmestyi vuonna 1976 viisi numeroa, 1977 neljä numeroa, 1978 kolme numeroa, 1979 kaksi numeroa ja 1980 viisi numeroa.

Sulkaviestin toimittaja oli kanslianotaari, jolle tehtävä sopi luontevasti, koska hänen työnään oli toimia kihlakunnantuomarin apuna hallinnollisissa asioissa. Tiedotuslehden sisällöstä suurin osa oli henkilöstöasioita sekä lainsäädännön ja muiden asioiden muutoksista tiedottamista. Henkilöstön kirjoituksia lehdessä oli vähän.

Kun Sulkapolun toimitiloista oli muutettu pois huhtikuussa 1980, tiedotuslehti piti ristiä uudelleen. Seuraavan vuoden alusta tiedotuslehti sai nimekseen *Käräjäpukari*. Käräjäpukari-lehti ilmestyi vuoteen 1988 saakka. Vuosittain lehdestä tuli 3-4 numeroa. Lehden sisältö paisui, monet numerot olivat noin kaksikymmensivuisia. Lehti oli edelleen A 4 -kokoinen moniste. Mukaan tuli entistä enemmän vapaamuotoisempaa aineistoa virastotiedottamisen ohella. Tiedot henkilökuntavaihdoksista pysyivät Henkilökuntauutisia-nimisenä sivuna

lehden vakiosisältönä. Uutena aihealueena olivat henkilöhaastattelut, jotka olivat huumorin sävyttämiä. Vapaa-ajan tapahtumista ja tuomiokunnan henkilöstön tekemistä matkoista oli useita selostuksia. Myös mustavalkeita valokuvakopioita oli lehdessä pääasiassa vapaa-ajan toiminnoista. Myös fantasiaperusteisia ja kaunokirjalliseksi luonnehdittavia tekstejä löysi tiensä Karäjätukarin sivuille.

Käräjätukari-lehti piti tuomiokunnan väen ajan tasalla ja jakoi iloista mieltä.

KÄRÄJÄOIKEUDEKSI 1.12.1993

Uudistuksen pääsisältö

Suomessa oli 1990-luvulle saakka kaksijakoinen alioikeuslaitos. Ns. vanhoissa kaupungeissa toimivat kaupunkien ylläpitämät raastuvanoikeudet ja muualla maassa kihlakunnanoikeudet, joiden hallintoalue oli tuomiokunta. Raastuvanoikeus oli ennen vuotta 1959 perustetuissa kaupungeissa, joita oli alun perin 35, mutta eräät pienimmät raastuvanoikeudet siirrettiin niiden 1978 tapahtuneen valtiollistamisen jälkeen tuomiokunnan alaisuuteen. Tuomiokunnissa oli yhdestä viiteen kärjäkuntaa. Kärjäkunta oli kihlakunnanoikeuden tuomiopiiri. Vaikka tuomiokunnassa oli useampi kärjäkunta, sillä oli vain yksi kihlakunnantuomari. Tuomiokuntia oli Suomessa vuonna 1993 yhteensä 70.

Espoon osalta tilanne oli paljon yksinkertaisempi ja selkeämpi kuin yleensä muualla Suomessa, koska Espoon tuomiokunnassa oli sen perustamisesta lähtien vain yksi kärjäkunta, jossa toimi vain yksi alioikeus, Espoon kihlakunnanoikeus.

Alioikeuksien yhtenäistämällä tarkoitettiin kihlakunnanoikeuksista ja raastuvanoikeuksista luopumista ja siirtymistä yhteen alioikeustyyppiin koko maassa. Tämä yhtenäinen alioikeus tuli saamaan nimekseen kärjäoikeus. Yhtenäistämistä oli valmisteltu pitkään 1900-luvun alusta lähtien. Samalla oli ollut esillä oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen. Uudistukset olivat kilpistyneet aikaisemmin pääosin niiden vaatimien rahavarojen puutteeseen. Yksi keskeinen este oli tuomareiden palkkausjärjestelmä. Sekä kihlakunnantuomarit että raastuvanoikeuden tuomarit olivat saaneet palkkansa asiakkailta perittävistä asiakirjojen lunastusmaksuista ja muista toimitusmaksuista, sportteleista. Tämä este poistui kihlakunnantuomarien osalta, kun tuomiokunnat yksitellen siirrettiin vuosien 1972-1984 aikana kokonaispalkkaukseen. Raastuvanoikeudet siirrettiin kaupunkien alaisuudesta osaksi valtionhallintoa 1.4.1978 ja kokonaispalkkaus toteutettiin niissä 1983.

Muita alioikeuksien yhtenäistämistä jarruttavia kiistakysymyksiä olivat yhtenäisten alioikeuksien tuleva tuomiovoipa kokoonpano sekä tuomarien nimitysjärjestelmä. Raastuvanoikeus ratkaisi kaikki riita- ja rikosjutut kolmen tuomarin kokoonpanossa. Kihlakunnanoikeudessa ratkaisun tekivät puheenjohtajatuomari (kihlakunnantuomari, kärjä-

tuomari tai käräjämääräyksen saanut hovioikeuden auskultantti) ja 5-7-jäseninen lautakunta, jossa lautamiehillä oli yhteinen äänivalta.

Ennen käräjäoikeusuudistusta kihlakunnantuomarit ja käräjätuomarit nimitti korkein oikeus. Nimitys tapahtui sen jälkeen, kun hovioikeus oli pannut ehdolle kolme hakijaa ja korkein oikeus oli käsitellyt ehdollepanosta mahdollisesti tehdyt valitukset. Raastuvanoikeuden pormestarin nimitti korkein oikeus kaupunginvaltuuston ehdollepanon pohjalta. Suurimman osan raastuvanoikeuden tuomareista eli oikeusneuvosmiehet valitsi kaupunginvaltuusto ja lääninhallitus antoi valituksi tulleelle valtakirjan virkaan.

Lähes 100 vuotta kestäneen odotuksen jälkeen lakiuudistukset saatiin eduskunnan hyväksyttäväksi 1980-luvun loppupuolella. Ensin tulivat vuonna 1987 hyväksytyiksi yhtenäisen alioikeuden nimeä (käräjäoikeus), ratkaisukokoonpanoja ja tuomarien nimittämisjärjestelmää koskevat uudistukset, joiden voimaantulo jäi odottamaan oikeudenkäyntimenettelyä koskevaa uudistusta. Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista koskeva lainsäädäntö hyväksyttiin vuonna 1991 ja se tuli voimaan 1.12.1993, kun yhtenäiset alioikeudet aloittivat toimintansa koko maassa.

Siirtyminen käräjäoikeudeksi ei edellä kerrotuista syistä ollut Espoossa niin suuri muutos kuin yleisesti muualla koko maassa, koska Espoo oli valmiiksi oma tuomiokuntansa ja siinä oli vain yksi käräjäkunta. Espoon käräjäkuntaan kuului ennen ja jälkeen uudistusta vain kaksi kuntaa, Espoon ja Kauniaisten kaupungit. Ratkaisut tehtiin ennen 1.12.1993 Espoon kihlakunnanoikeutena ja sen jälkeen Espoon käräjäoikeutena.

Käräjäoikeuden päällikön virkanimikkeeksi tuli laamanni. Tuomiokunnan muu henkilökunta siirrettiin virkanimikkeineen käräjäoikeuden henkilöstöksi.

Miten oikeudenkäyntimenettely uudistui

Käräjäoikeudeksi muuttumisen yksityiskohdista annettiin erityinen alioikeusuudistuksen siirtymäsäännöksiä koskeva laki. Kihlakunnanoikeudessa vireille tulevien riita-asioiden osalta siirtyminen uuteen oikeudenkäyntimenettelyyn aloitettiin kahta kuukautta ennen varsinaista siirtohetkeä. Kun hakemusasioita koskeva menettelyuudistus oli toteutettu

jo vuonna 1987 ja rikosasioiden menettelysäännökset uudistuivat vasta vuonna 1997, käräjäoikeuteen siirtymisen yhteydessä suurin menettelyllinen uudistus oli riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskenut suuri muutos.

Aikaisemmin riita-asioiden käsittely tapahtui saman kaavan mukaan asian laadusta ja vaikeudesta riippumatta. Kihlakunnanoikeudessa kaikki riita-asiat käsitteli ja ratkaisi sama kokoonpano eli tuomaripuheenjohtaja ja lautakunta. Menettelylle oli tyypillistä, että suuri osa juutuista lykättiin istunnosta toiseen. Istuntojen välillä saattoivat puheenjohtaja ja lautamiehet vaihtua. Istutokäsittely kirjattiin pöytäkirjaan, jonka perusteella asian käsittelyä jatkettiin seuraavassa istunnossa ja se ratkaistiin viimeisessä istunnossa. Ratkaisun asiassa saattoivat useiden lykkäykertojen jälkeen joutua tekemään puheenjohtaja ja lautakunta, jotka eivät olleet osallistuneet asian käsittelyn aikaisempiin istuntoihin. Ääritapauksessa he osallistuivat vain viimeiseen istutokertaan.

Uusi käräjäoikeuden riita-asian menettely perustui oikeudenkäynnin välittömyydelle, keskitykselle ja suullisuudelle. Oikeudenkäynti jakaantui kahteen eri vaiheeseen, valmisteluun ja pääkäsittelyyn. Valmistelun tehtävä oli saattaa riita-asia sellaiseen valmiustilaan, että se voitaisiin ratkaista yhdessä keskitetyssä pääkäsittelyssä välittömästi suullisesti esitetyn todistelun ja suullisen käsittelyn jälkeen. Asian lykkääminen toiseen istutokertaan oli mahdollista enää hyvin rajoitetusti. Riita-asian valmistelun tarkoitus oli myös selvittää asia siten, että osa juutuista voitiin ratkaista suoraan valmistelussa, erityisesti asianosaisten tekemällä sovinnolla. Valmistelun suoritti yksi tuomari.

Valmistelu alkoi toimia pian niin tehokkaasti, että pääkäsittelyyn meni enää vain selvästi alle puolet vireille tulleista riita-asioista.

Laajoista, riitaisista asioista erotettiin jo erilaisella vireilletulotavalla (suppealla haastehakemuksella) asiat, joiden kantaja katsoi olevan riidattomia, kuten selvät rahasaatavat. Nämä riidattomat asiat menivät ns. summaariseen menettelyyn, joka päättyi yleensä yksipuoliseen tuomioon. Tämä menettely korvasi aikaisemmat maksamismääräykset ja lääninhallituksissa käsitellyt lainhakuasiat.

Riita-asioiden pääkäsittely tapahtui asianosaisten suostumuksella käytännössä yleensä yhden tuomarin kokoonpanossa, vaikka periaatteessa lähtökohtainen kokoonpano oli kolme tuomaria. Käräjäoikeus-uudistuksessa 5-7 hengen lautakunta lakkasi olemasta ja tilalle tulivat yksilöllisen äänivallan saaneet kolme lautamiestä. Lautamiesten käyttö riita-asioissa oli hyvin rajoitettua. Lautamiehet voivat osallistua kärä-

jäoikeudessa vain avioliittoa, lapsia tai holhousta koskevan riita-asian pääkäsitteelyyn, mutta niissäkin yhden tuomarin kokoonpano oli asianosaisten pyynnön vuoksi vallitseva ratkaisukokoonpano. Huoneenvuokra-asioissa asunto-oikeudet jatkoivat toimintaansa kärjäoikeuden sisällä entiseen tapaansa.

Rikosasioissa oli jo kihlakunnanoikeuden aikana vuonna 1989 otettu käyttöön yhden tuomarin istunnot ilman lautakuntaa. Vuoden 1991 alusta lähtien yhden tuomarin toimivaltaa vielä laajennettiin siten, että tässä menettelyssä voitiin tuomita rikoksesta, josta oli säädetty rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta. Yksi tuomari voi tuomita ilman lautakuntaa vain sakkorangaistuksen.

Rikosasioissa keskeisin muutos oli siirtyminen lautakunnan yhteisestä äänivallasta lautamiesten yksilölliseen äänivaltaan. Rikosasiat, jotka eivät soveltuneet yhden tuomarin toimivaltaan, ratkaisi kärjäoikeudessa tuomaripuheenjohtaja ja kolme lautamiestä, joilla oli kullakin yksilöllinen äänivalta. Poikkeuksellisesti oli asian laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi mahdollista, että kokoonpanossa oli puheenjohtajan lisäksi toinen lainoppinut jäsen ja neljäs lautamies. Notaarin mahdollisuus toimia puheenjohtajana rajoitettiin rikosasioihin, jossa syytteen mukaisesta teosta ei ollut säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Kärjäoikeuteen siirryttäessä tapahtui suuri muutos lautamiesten määrässä ja istuntoihin osallistumistiheydessä. Lautamiehiä valittiin entistä enemmän, koska tavoitteena oli, että yhdelle lautamiehelle tulisi istuntopäiviä keskimäärin 12 vuodessa. Oikeusministeriö vahvisti kustakin kunnasta valittavien lautamiesten lukumäärän. Kärjäoikeusaikana vuoteen 2009 saakka lautamiehiä valittiin Espoosta 113 ja Kauniaisista 5, joten Espoon kärjäoikeudessa oli lautamiehiä 118. Keskimääräinen istuntopäivätavoite toteutui, mutta hajonta oli suuri, koska joillakin lautamiehillä oli vain muutama päivä ja joillakin toisilla jopa yli 24 päivää.

Työnjaollisesti merkittävä uudistus kärjäoikeuteen siirryttäessä oli laamannille annettu oikeus määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluva virkamies ratkaisemaan mm. kiinteistöasioita, käsittelemään riidattomia riita-asioita ja antamaan niissä yksipuolisia tuomioita sekä käsittelemään erilaisia hakemusasioita (holhaus, avioero, avioehto). Tällaisen määräyksen (delegoitu päätösvalta) saaneella henkilöllä tuli olla tehtävän vaatima koulutus ja riittävä taito. Hänen oli myös annettava tuomarinvalaa vastaava vala tai vakuutus.

Espoon käräjäoikeus 1.12.1993

Espoon käräjäoikeus aloitti toimintansa joulukuussa 1993 samoissa tiloissa Kalkkipellontie 4:ssä, missä tuomiokunta ja kihlakunnanoikeus olivat toimineet toista kymmentä vuotta. Suunnitelmat uusien tilojen saamiseksi Espoon Kilosta olivat kuitenkin toteutumassa. Uusi oikeustalo oli tulossa samaan suureen rakennuskortteliin, jossa toimi jo Espoon nimismiespiiri. Nimismiespiirin alaisuuteen kuuluivat silloin poliisilaitos sekä syyttäjä- ja ulosottotoimi. Käräjäoikeus sai uudet tilansa keväällä 1994.

Käräjäoikeudessa oli sen aloittaessa päällikkönä laamanni, johon virkaan oli siirretty kihlakunnantuomari Jouko Hiidensalo. Vakinaisia käräjätuomareiden virkoja oli yksitoista ja niistä kolme avoinna. Vakinaisista käräjätuomareista virkaansa hoitivat 1.12.1993 Olli Saunan-
oja, Juha Paimela, Martin Smeds, Riitta Miettinen, Maria Huopaniemi, Leena Uoti, Kirsti Levo ja Erkki Koivula. Kolmeen avoinna olevaan virkaan nimitettiin pian Elisabet Bygglin, Seppo Ovaskainen ja Susanne Möller.

Käräjäoikeuden muu henkilökunta kostuu neljästä osastosihteeristä, 22 toimistosihteeristä/-virkailijasta ja 10 haastemiehestä. Kansliahenkilökunnan nimet ovat historiikin lopussa henkilöstöluettelossa. Notareita oli 1.12.1993 kahdeksan. He olivat Sami Aarnio, Marita Höök, Jari Jaulimo, Kristiina Kankaansyrjä, Olli-Matti Korhonen, Lena Kumlin, Hanna Ormio ja Jari Suurla. Haastemiehet olivat kokonaan uusi virkatyyppi käräjäoikeudessa, sillä aikaisemmin he olivat olleet nimismiespiirin palveluksessa. Tuomiokunnan palveluksessa olleella, käräjäpäivystäjänä toimineella Mikko Kiviniemellä oli ollut aikaisemmin oikeus antaa tiedoksi siviiliasioiden haasteita, mutta hänen virkani-
mikkeensä tuomiokunta-aikana oli vanhempi vahtimestari.

Espoon käräjäoikeuden aloittaessa toimintansa henkilökuntaa oli yhteensä 56 henkilöä.

KÄRÄJÄOIKEUSAIKA 1993-2009

Muutto Kilon oikeustaloon

Keväällä 1994 käräjäoikeus pääsi muuttamaan uusiin toimitiloihin Espoon Kilon muutaman kilometrin päähän Kalkkipellontien toimitiloista. Kilossa olevan ison kuusikerroksisen toimistorakennuksen omisti Instrumentarium Oy. Poliisilaitos oli puolta vuotta aikaisemmin muuttanut talokorttelin toiseen pätyyn. Näin käräjäoikeuden oikeustalo tuli sijaitsemaan samassa korttelissa poliisin kanssa. Käräjäoikeus sai kolme alinta kerrosta talon itäpäädyssä. Käräjäoikeuden katuosoitteeksi tuli Vitikka 1, 02630 Espoo.

Espoon oikeustalo syksyisissä väreissään vuonna 2000.

Kun käräjäoikeudella oli Kalkkipellontien ajan loppuaikana toimilaa noin 2200 m², tuli sitä merkittävästi lisää, kun uuden oikeustalon lattiapinta-ala oli 3399 m². Talon alakerrokseen sijoittautuivat asiakaiden vastaanottotilat ja käräjäoikeuden kansliaosasto, 2. kerrokseen istuntosalit ja 3. kerrokseen laamannin, tuomareiden ja käräjäsihteerien työhuoneet. Istuntosaleja oli viisi isoa pääkäsitteilyä varten ja neljä pienempää lähinnä valmisteluistuntoja varten. Istuntosaleilla oli yhteinen odotustila, jossa toimivat myös käräjäpäivystystila ja asiakaskahvio. Talon kellarikerroksessa oli kaikille toimistorakennuksessa työssä oleville tarkoitettu ruokala. Käräjäoikeuden käytössä oli yhdessä poliisilaitoksen kanssa 6. kerroksessa oleva laaja neuvottelutila, johon kuului myös saunaosasto.

Istuntosalit ja työhuoneet eivät ajan myötä riittäneet. Oikeustaloa oli laajennettava ja sen toimivuutta parannettava. Vuonna 2000 valmistuneessa laajennuksessa käräjäoikeus sai lisää kolme pääkäsitteilyä ja kaksi valmistelusalaa. Käräjäoikeudella oli siten kahdeksan pääkäsitteilyä ja kuusi valmistelusalaa. Kaikki ne sijaitsivat oikeustalon 2. kerroksessa. Laajennuksen jälkeen käräjäoikeudella oli tilaa 4503 m². Käräjäoikeuteen asennettiin myös turvatarkastuslaite, jolla istuntosaleihin tulevat asiakkaat tarkastettiin. Vuoden 2000 jälkeen tiloihin on tehty pienehköjä muutoksia. Viimeksi vuonna 2008 turvatarkastus laajennettiin kaikkiin oikeustaloon tuleviin asiakkaisiin ja käräjäoikeuteen rakennettiin seitsemäs valmistelusalai. Näissä tiloissa, jotka nykyisin omistaa Eläkevakuutusyhtiö Tapiola, käräjäoikeus toimii edelleen.

Lainsäädännön muutoksia

Lainsäädännössä tapahtui paljon muutoksia samaan aikaan kuin käräjäoikeudet syntyivät. Suurin osa liittyi alioikeuksien yhtenäistämiseen ja uudistettuun riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyyn. Jo ennen käräjäoikeusuudistusta olivat alkuvuodesta 1993 tulleet voimaan edeltäneen taloudellisen lama-ajan selviytymiskeinoiksi säädetyt lait yrityksen saneerausesta ja yksityishenkilön velkajärjestelystä. Yrityssaneerausasioissa Espoon käräjäoikeuden toimialue käsitti myös Lohjan ja Raaseporin käräjäoikeuksien tuomiopiirit. Vielä työläämpi asiaryhmä oli yksityishenkilöiden velkajärjestelyasiat, jotka työllistivät monia tuomareita ja sihteeireitä useita vuosia ja joista tuli uusi merkittävä asiaryhmä käräjäoikeudessa.

Muita uusia asiaryhmiä, jotka toivat muutoksia käräjäoikeuden tehtäviin, olivat ulosottovalitukset ja ulosottolain mukaiset täytäntöönpanoriidat, jotka siirtyvät käräjäoikeuteen, kun erilliset ulosotonhaltijat lakkautettiin vuoden 1996 lopussa. Vuoden 1999 alussa tuli voimaan laki lähestymiskiellosta, joka myös toi käräjäoikeuksiin uudentyyppisen asialajin, lähestymiskieltohakemukset. Tätä lakia laajennettiin vuonna 2004 perheen sisäisellä lähestymiskiellolla. Laki riita-asioiden sovittelusta tuomioistuimessa toi vuoden 2006 alusta käräjäoikeuteen uutena tehtävätyyppinä sovintomenettelyn, jonka käyttö on kuitenkin toistaiseksi jäänyt melko vähäiseksi.

Rikosasioiden oikeudenkäyntimenettely uudistui syksyllä 1997, kun laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa tuli voimaan. Rikosasioissa siirryttiin samantyyppiseen menettelyyn, joka oli ollut käytössä siviiliasioissa käräjäoikeusuudistuksesta lähtien. Rikosasioiden lykkäykset poistuivat ja rikosasioiden istuntokäsittely perustui suulliseen ja keskitettyyn pääkäsittelyyn, jossa ratkaisu tehtiin välittömästi vastaanotetun todistelun perusteella. Rikosasioiden tuomio laadittiin pöytäkirjasta erilliseksi asiakirjaksi. Tuomiossa oli mukana TLP-päätöslauselma, joka lähetettiin atk:n välityksellä täytäntöönpanoon ja muille tiedontarvitsijoille. Suullinen todistelu nauhoitettiin istunnossa, mutta sen sisältöä ei enää kirjoitettu pöytäkirjaan.

Istunnossa käsiteltävien rikosasioiden määrää vähensi 1.10.2006 voimaantullut kirjallinen menettely. Tässä menettelyssä tuomari voi ratkaista asian kansliassa pääkäsittelyä toimittamatta. Edellytyksenä on, että virallisen syytteen alaisesta rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Kirjalliseen menettelyyn soveltuu sellainen rikos, jonka vastaaja on tunnustanut ja jonka osalta hän antaa suostumuksen tähän menettelyyn. Kirjallisessa menettelyssä voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yhdeksän kuukautta. Espoon käräjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä on ratkaistu noin neljännes vireille tulleista rikosasioista. Yleisin kirjallisessa menettelyssä käsitelty rikosryhmä on eriaisteiset rattijuopumusrikokset.

Vuoden 2009 alusta lukien lautamiesten käyttöä vähennettiin lainsäädäntöteitse. Lautamiehet jäivät kokonaan pois siviiliasioiden käsittelystä. Rikosasioissakin tuli mahdolliseksi käyttää kolmen tuomarin kokoonpanoa ilman lautamiehiä. Eniten lautamiesten käyttöä vähensi yhden tuomarin toimivallan laajentaminen. Tuomari voi käsitellä ilman lautamiehiä asian, jos syytteessä tarkoitettusta rikoksesta ei ollut säädetty ankarampaa rangaistusta kuin enintään kaksi vuotta vankeutta

tai jos kyseessä oli jonkin tavanomaisen rikoksen törkeä tekemuoto, esimerkiksi törkeä varkaus. Lautamiesten määrää vähennettiin Espoon kärjäoikeudessa 118:sta 72 lautamieheen. Vuoden 2009 uudistuksen jälkeen lautamiesten istuntopäivät ovat vähentyneet entisestään. Yhtä lautamiestä kohti tulee enää keskimäärin selvästi alle 10 istuntopäivää vuodessa.

Kärjäoikeuteen ei ole vain tullut uusia asialajeja, vaan sieltä on myös siirretty pois joitakin lähinnä kansliassa käsiteltyjä asiaryhmiä. Rangaistusmääräysten vahvistaminen siirrettiin vuoden 1994 alusta syyttäjille. Samana vuonna luovuttiin perukirjojen rekisteröinnistä kärjäoikeudessa. Holhousviranomaisen tehtävät siirtyivät uudella holhoustoimesta annetulla lailla vuonna 1999 valtion paikallisviranomaisiksi perustetulle maistraatille. Maistraatille siirtyivät kärjäoikeudesta vuonna 2003 isyyden tunnustamisen vahvistamiset ja avioehtosopimusten rekisteröinti.

Asunto-oikeus jatkoi toimintaansa osana kärjäoikeutta vuoden 2002 loppuun saakka. Sen käsiteltäväksi tulleiden huoneenvuokrasasioiden määrään vaikutti kuitenkin merkittävästi uusi vuonna 1995 voimaan tullut laki asuinhuoneistojen vuokrauksesta. Vuokran määrää koskevat riidat jäivät lähes kokonaan pois asunto-oikeudesta. Tämän seurauksena Espoon asunto-oikeuden asiamäärä väheni vuoden 1994 määrästä (472 saapunutta asiaa) vuoteen 1996 mennessä alle kymmenesosaan (30 saapunutta asiaa). Vähentyneen asiamäärän takia ja intressipiiriedustuksen (vuokranantajat/vuokralaiset) mukanaolon aiheuttaman periaatteellisen arvostelun vuoksi asunto-oikeudet erillistuomioistuimina lakkautettiin vuonna 2002. Asunto-oikeuden käsiteltäviin kuuluneet, lainsäädännön muutoksen vuoksi vähentyneet huoneenvuokra-asiat ratkaistiin sen jälkeen kärjäoikeudessa kuten muutkin riita-asiat.

Kiinteistöasioissa työhön vaikutti merkittävästi uusi maakaari, joka tuli voimaan vuoden 1997 alussa. Koko kärjäoikeusajan kiinteistöasiat hoidettiin atk-pohjaisessa KTJ-tietojärjestelmässä. Ratkaisun tekijöinä olivat pääosin kansliahenkilökunta ja notaarit. Kärjätuomarityötä tarvittiin vain muutamisiin vaikeimpiin päätöksiin ja neuvontaan. Espoon oman tuomiokunnan perustamisen 50-vuotispäivänä syksyllä 2009 oli tiedossa, että kiinteistöasiat tulevat vuoden 2010 alusta siirtymään kärjäoikeudesta maanmittauslaitokseen. Samalla Espoon kärjäoikeudesta siirtyi neljä näitä asioita käsittelevää kansliavirkailijaa maanmittauslaitoksen palvelukseen.

Työjärjestykset

Työskentelyn järjestämisestä käräjäoikeudessa säädetään käräjäoikeuslaissa ja -asetuksessa. Niiden lisäksi tarkempia määräyksiä annetaan laamannin vahvistamalla työjärjestyksellä. Laamanni Jouko Hiidensalo vahvisti Espoon käräjäoikeuden työjärjestyksen 14.2.1995. Siinä oli määräyksiä hallinnon ja lainkäytön osalta. Laamannin avuksi hallintoasioissa tuli johtoryhmä, johon kuuluivat laamannin sijainen (virassa vanhin käräjätuomari), osastojen johtajat ja hallintoasioiden osastosihteeri.

Lainkäyttöosastoja oli kolme. Niistä osasto 3 käsitteli yleiskanslianan toiminnan, kiinteistöasiat, hakemusasiat ja pakkokeinoasiat. Muut lainkäyttöasiat jaettiin tasan osastojen 1 ja 2 kesken. Asunto-oikeus toimi omana yksikkönään. Työjärjestyksessä määrättiin, että vuosittain oli vahvistettava työnjakosuunnitelma, jonka mukaan asiat jakaantuvat tasapuolisesti tuomarien kesken. Työjärjestyksen liitteissä oli määräyksiä kansliahenkilökunnan työtehtävistä.

Riita-asioiden uusi käsittelytapa toi muutoksen myös tuomareiden ja kansliahenkilökunnan välisen työn järjestelytapaan. Siirtymävaiheessa tuomarien avuksi osoitettiin sihteerityövoimaa osastokohtaisesti. Pian kuitenkin siirryttiin järjestelmään, jossa käräjätuomari ja käräjäsihteeri muodostivat yhdessä kiinteän työparin. Tuomarin ja sihteerin muodostamat työparit ovat olleet lainkäytössä käräjäoikeusajan vallitseva työskentelymuoto, joka jatkuu edelleen.

Vuoden 1995 työjärjestys korvattiin laamanni Heikki Mikkolan 31.5.1999 vahvistamalla uudella työjärjestyksellä. Lainkäyttöasioiden osastoja oli edelleen kolme, mutta nyt kaikki osastot määrättiin käsittelemään lukumääräisesti yhtä paljon riita- ja rikosasioita. Kullekin osastolle jaettiin muiden asiaryhmien asioita siten, että yhdentyypisiä asioita jaettiin yleensä vain yhdelle osastolle. Näitä muita asiaryhmiä olivat velkajärjestelyt, yrityssaneeraukset, konkurssiasiat, ulosottovalitukset, turvaamistoimet, asunto-oikeusasiat, summaarisessa menettelyssä riitautetut asiat, kiinteistöasiat ja monet hakemusasiat, kuten avioeroa, lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat asiat sekä hohous- ja edunvalvonta-asiat. Tämän mukaisesti asioita jaettiin käsiteltäväksi vajaa kaksi vuotta.

Työjärjestykset ja työjärjestelyt eivät koskaan ole olleet ongelmattomia. Niinpä seuraava työn organisointimalli, jolla käräjäoikeuteen perustettiin pelkästään rikosasioita käsittelevä osasto, herätti aluksi

epäilyjä. Käräjäoikeus organisoitiin 1.2.2001 lähtien siten, että kaikki rikosasiat keskitettiin yhdelle osastolle (III osasto) ja kaikki muut asiat I ja II osastolle. Samalla laadittiin suunnitelma, jonka mukaan tuomarit ja heidän sihteerinsä olivat rikososastolla vuorotellen kaksi vuotta kerrallaan. Rikososastolle kuuluivat myös pakkokeinoasiat. Riita-asioista puolet jaettiin I osastolle ja puolet II osastolle. Muut asiat jakaantuivat asiaryhmien mukaan näiden osastojen käsiteltäviksi.

Asiamäärät vuonna 1994

Vuoden 1994 lopussa käräjäoikeus oli toiminut vähän yli vuoden. Vuoden aikana tuli vireille (saapui) uusia asioita, joista osa saatiin ratkaistua samana vuonna. Lisäksi ratkaistiin edellisiltä vuosilta siirtyneitä asioita. Seuraavalle vuodelle siirtyi vuoden lopussa ratkaisematta olevat asiat.

Alla olevasta tilastosta ilmenee asiaryhmittäin, miten paljon Espoon käräjäoikeuteen saapui uusia asioita ja kuinka paljon asioita ratkaistiin vuoden 1994 aikana sekä kuinka paljon niitä oli ratkaisematta tuon vuoden lopussa.

Espoon käräjäoikeuden asiamäärät vuodelta 1994

Asiaryhmät	Saapuneet	Ratkaistut	Ratkaisematta
Rikosasiat	1419	1341	505
Pakkokeinoasiat	174	174	-
Sakonmuuntoasiat	1159	1159	-
Asunto-oikeusasiat	472	465	70
Laajat riita-asiat	559	306	330
Turvaamistoimiasiat	58	51	8
Summaariset asiat	6944	4017	3390
Avioerohakemukset	835	828	565
Muut hakemukset	890	803	126
Velkajärjestelyt	447	337	384
Yrityssaneeraukset	14	6	8
Konkurssit	227	191	71
Lainhuudot	1069	995	74
Kiinnitykset	3152	2907	107

Asiaryhmäluettelo osoittaa, millaisia asioita käräjäoikeuden ratkais-
tavana oli. Eri asiaryhmät vaativat keskimäärin hyvin eri määrän työtä.
Myös asiaryhmän sisällä yksittäiset asiat poikkesivat toisistaan sekä vaa-
tivuudeltaan että laajuudeltaan.

Käräjäoikeuden juttutilanteesta on helposti erotettavissa ne asiaryh-
mät, jotka olivat ongelmallisia Espoon käräjäoikeuden alkutaipaleella,
niistä asiaryhmistä, joissa valitsi kohtuullinen tasapaino vuoden aikana
saapuneiden ja ratkaistujen asioiden välillä. Määrällisesti suurimmista
asiaryhmistä hyvässä tasapainossa olivat rikosasiat, lainhuudot ja kiin-
nitykset. Sen sijaan laajoja riita-asioita, summaarisia asioita ja velkajär-
jestelyasioita saapui vuoden aikana paljon enemmän kuin niitä pystyt-
tiin ratkaisemaan. Laajoja riita-asioita oli ratkaisematta suurin piirtein
sama määrä kuin niitä vuodessa ratkaistiin. Tämä merkitsi sitä, että
tällaisen asian keskimääräinen käsittelyaika oli noin yksi vuosi. Suu-
rin piirtein samanlainen tilanne oli velkajärjestelyasioissa. Summaariset
asiat olivat 1990-luvun alun taloudellisen laman seurauksena lisään-
tyneet voimakkaasti. Summaarisissa asioissa laamanni antoi kolmelle
kansliahenkilökuntaan kuuluvalla valtuuden ja määräyksen ratkaista
näitä asioita. Ratkaisutehtävän siirtäminen tuomareilta toimistosiihte-
reille oli merkittävä ja koulutusta vaativa toimenpide. Näiden asioiden
suuren lukumäärän vuoksi ruuhkautumista ei pystytty välttämään.

Henkilökunta

Käräjäoikeuden vakinaisten käräjätuomarivirkojen määrä pysyi vuo-
teen 1998 saakka yhdessätoista, joksi se oli kasvanut vuonna 1993.
Ratkaisematta olevien asioiden, erityisesti riita-asioden suuren luku-
määrän ja pitkän käsittelyajan vuoksi käräjäoikeuteen perustettiin lisää
vakinaisia käräjätuomarien virkoja. Vakinaisten käräjätuomarin virko-
jen määrä lisääntyi kahdestatoista 2000-luvulla lähes vuosittain niin,
että 1.9.2009 käräjäoikeudessa oli 19 vakinaista käräjätuomarinvirkaa.

Käräjäoikeusuudistuksen jälkeen käräjäoikeuden ja oikeusministe-
riön välillä on vuosittain käyty tulosneuvottelut. Niiden tarkoituksena
on sopia käräjäoikeuden toiminnasta seuraavana vuonna. Tulosneu-
vottelussa käräjäoikeudelle asetetaan ratkaisumääriä ja keskimääräistä
käsittelyaikaa koskevat tavoitteet. Samalla päätetään, miten paljon kär-
jäoikeudella on henkilökuntaa ja toimintamäärärahoja asetettuihin

tavoitteisiin pääsemiseksi. Käräjäoikeuden henkilökunnan suuruus on määrätynyt sen mukaan, mitä tulosneuvotteluissa on päätetty.

Kun käräjäoikeus oli toiminut vuoden, tulosneuvottelussa syksyllä 1994 todettiin, ettei käräjäoikeuden työtilanne ollut tasapainossa. Ruuhkaa oli erityisesti summaarisissa asioissa, laajoissa riita-asioissa ja velkajärjestelyasioissa. Käräjäoikeudessa toimi vuonna 1994 vakinaisten käräjätuomarien lisäksi kaksi ylimääräistä käräjätuomaria. Laajojen riita-asioiden ja velkajärjestelyasioiden ruuhka jatkui ja seuraavana vuonna käräjäoikeuteen saatiin kolme ylimääräistä ja vuosina 1996-97 neljä määräaikaista käräjätuomaria. Kun vakinaisia käräjätuomarin virkoja perustettiin käräjäoikeuteen lisää vuodesta 1998 lähtien, määräaikaisten käräjätuomarien määrä väheni vastaavasti. 2000-luvulla määräaikaista käräjätuomareita on ollut vuosittain yksi tai kaksi.

Ennen käräjäoikeusuudistusta Espoon tuomiokunnassa oli seitsemän notaarin tointa ja yksi kanslianotaarin toimi. Lisäksi joitakin notaareja oli tilapäismäärärahoilla palkattuina. Pysyvien notaarintointien lukumäärä oli käräjäoikeudessa enimmillään seitsemän. Vuonna 2005 notaarin määrää vähennettiin kuuteen ja vuonna 2009 viiteen notaariin. Viimeisin vähennys johtui kiinteistöasioiden siirtämisestä pois käräjäoikeudesta maanmittauslaitokseen vuoden 2010 alusta.

Kanslianotaarin toimi lakkautettiin 1.12.1993. Vuodesta 1997 lähtien Espoon käräjäoikeudessa on ollut vakainainen kärjäviskaalin virka, joka perustettiin, kun ulosottoasioiden käsittely siirtyi lääninhallituksesta käräjäoikeuteen. Kärjäviskaalin käyttöä tuomarintehtävissä rajoitti se, että tähän virkaan liittyvä toimivalta oli muodollisesti samanlainen kuin notaareilla, vaikka kärjäviskaalin tointa hoitaneet olivat selvästi notaareja kokeneempia. Kärjäviskaalin virka muutettiin käräjätuomarin viraksi vuoden 2010 alusta. Vuonna 2009 kärjäviskaalin virka oli täyttämättä ja sen sijasta käräjäoikeudessa oli määräaikainen käräjätuomari.

Käräjäoikeuden palveluksessa aloitti joulukuussa 1993 kymmenen haastemiestä. Sen jälkeen heidän lukumääränsä on pysynyt suurin piirtein samana niin, että 2009 tämä virkanimike oli yhdeksällä haastemiehellä. Kansliahenkilökunnan määrä oli kasvanut 26 henkilöstä 40:een. Käräjäoikeuden henkilökunnan määrä tilapäistyöntekijät mukaan luetuna kasvoi käräjäoikeuden/tuomiokunnan 50-vuotispäivään mennessä yli 80 henkilöön.

Käräjäoikeuden laamannit

Kihlakunnantuomari Hiidensalo nimitettiin ilman hakumenettelyä 1.12.1993 käräjäoikeuden laamanniksi. Hän toimi tässä tehtävässä vuoteen 1998 saakka. Hänen jälkeensä Espoon käräjäoikeuden laamanniksi nimitettiin samana vuonna Heikki Mikkola.

Heikki Mikkola oli laamannina 1998-2006.

Mikkola oli nimityshetkellä 57-vuotias. Hän oli aikaisemmin toiminut Heinolan käräjäoikeuden laamannina 1996-1998, Pieksämäen tuomiokunnan/käräjäoikeuden kihlakunnantuomarina ja laamannina 1990-1995, Halikon tuomiokunnan käräjätuomarina 1976-1989 sekä Jyväskylän raastuvanoikeuden oikeusneuvosmiehenä 1972-1976. Mikkola jäi virastaan eläkkeelle 2006, jolloin hänen seuraajakseen nimitettiin Olli Saunanoja.

Olli Saunanoja on johtanut Espoon käräjäoikeutta laamannina vuodesta 2006 lähtien.

Saunanoja oli laamanniksi nimitettäessä 55-vuotias. Hän oli toiminut Espoon tuomiokunnan ja käräjäoikeuden käräjätuomarina vuodesta 1978 lähtien. Saunanoja oli ollut vuodesta 1988 lähtien virkaiässä vanhin käräjätuomari ja siinä asemassa toiminut kihlakunnantuomarin tai laamannin viransijaisena hänen poissa ollessaan. Ennen käräjätuomariksi nimittämistä hän oli toiminut vuosina 1973-76 vesihallituksen esittelijänä ja vuosina 1976-1978 Helsingin hovioikeuden viskaalina.

Joulukahvit ovat käräjäoikeuden perinne. Pöydän äärellä 21.12.2006 viisi päällikköpölvä, oikealta lukien Pentti Ahmas, Heikki Mikkola, Jouko Hiidensalo, Kauko Kuisma ja Olli Saunanoja.

Tuomioistuinharjoittelukin muuttuu

Käräjäoikeusuudistus merkitsi selvää muutosta myös notaarien asemaan. Notaarimääräyksen antoi edelleen hovioikeus käräjäoikeuden laamannin esityksestä. Lähtökohdaksi tuli, että koko tuomioistuinharjoittelu käräjäoikeuden puheenjohtajana toimimista myöten tuli suoritetuksi yhden vuoden pituisena notaarikautena.

Notaarin työtehtävät muuttuivat. Erityisesti supistettiin sitä asiämäärää, jossa notaari voi käyttää ratkaisovaltaa käräjäoikeuden puheenjohtajana. Kun kansliahenkilökunnalle annettiin laamannin määräyksellä päätösvaltaa suureen kansliassa ratkaistavien asioiden määrään, vähensi tämä notaarien työalaa.

Ennen käräjäoikeuteen siirtymistä notaarikausien pituudet olivat vaihdelleet kuudesta kuukaudesta kahteentoista kuukauteen. Käräjäoikeusuudistuksen jälkeen siirryttiin järjestelmään, jossa notaarin toimikausi oli yksi vuosi. Espoon käräjäoikeudessa tuomioistuinharjoittelua suorittavat ovat näin ollen toimineet notaarina muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhden vuoden. Keskeinen syy notaarikauden vakiintumiseen samanmittaiseksi oli käräjäoikeusasetuksen säännös, jonka mukaan hovioikeus myönsi varatuomarin arvonimen vuoden notaarina toimineelle.

Tuomioistuinharjoittelua koskevat säännökset sisältyivät 1.12.1993 voimaantulleisiin käräjäoikeuslakiin ja käräjäoikeusasetukseen. Yleissäännön mukaan notaarin tehtävät oli järjestettävä siten, että hän perehtyy käräjäoikeuden toimintaan ja saa kokemusta tuomarintehtävistä. Itsenäisen päätösvallan käyttö edellytti, että laamanni antaa siitä määräyksen notaarille. Laamanni voi määrätä kaksi kuukautta notaarina toimineen käsittelemään ja ratkaisemaan käräjäoikeuden kansliassa lainhuudatus- ja kiinnitysasioita, hakemusasioita sekä riidattomia (summaarisia) siviiliasioita. Kun notaari on ollut toimessaan neljä kuukautta, laamanni voi määrätä hänet toimimaan puheenjohtajana yhden tuomarin istunnossa hakemusasioissa, rikosasioissa ja sakon muuntorangaistusasioissa sekä myös lautamieskokoontamissa rikosasiassa, jossa syytetty ei ole vangittuna eikä rikoksesta voi seurata ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Notaaria ei saa määrätä tuomariksi asiaan, jota laatunsa tai laajuutensa vuoksi on pidettävä vaikeana ratkaista. Notaari voi olla jäsenenä, kun käräjäoikeus käsittelee asiaa useamman tuomarin kokoonpanossa.

Helsingin hovioikeus antoi 17.12.1993 piirinsä käräjäoikeuksille ohjeet harjoittelijoiden valintaperusteista, harjoittelun sisällöstä ja varatuomarin arvonimen myöntämisestä. Halukkuus suorittaa tuomioistuinharjoittelu Espoon käräjäoikeudessa on ollut suuri. Hakijoita on koko käräjäoikeusajan ollut monia kymmeniä, joinakin vuosina jopa yli sata. Käräjäoikeuden laamanni on ennen esityksen tekemistä hovioikeudelle haastatellut kirjallisten hakemusten perusteella pätevimmät hakijat.

ATK valtaa alaa

Toimistotekniikka alkoi kehittyä jo tuomiokunta-aikana. Kopiokoneet olivat tulleet 1970-luvun alkupuolella. Ensimmäiset kirjoituskoneen korvanneet tekstinkäsittelylaitteet ilmestyivät seuraavalla vuosikymmenellä. Tuomarien työtapana oli vallannut alaa pöytäkirjojen ja päätösten sanelu sanelulaitteelle, jonka nauhalta konekirjoittaja kirjoitti tekstin puhtaaksi. Rikosasioissa tietokoneet tulivat ensinnä tuomiolauselman (TLP) lähettämisjärjestelmän mukana 1980-luvun alkupuolella. Kiinteistöasioissa siirryttiin kokonaan atk-aikaan vuonna 1990. Korkeimpien oikeuksien ennakkopäätöksillä alkanut Finlex-tietojärjestelmä laajeni sisällöltään ja se toi tuomareiden avuksi uuden tiedonsaantikanavan sekä totutti heitä atk-laitteen käyttöön.

Käräjäoikeuden aloittaessa toimintansa mikrotietokoneet olivat yleistyneet niin, että ainakin kaikilla tekstinkäsittelijöillä oli sellainen. Pian myös tuomarit ja notaarit saivat omat atk-laitteensa, joille tekstin kirjoittaminen siirtyi. Työtavoissa tapahtui muutos, kun riita-asioiden istuntoihin tulivat mukaan käräjäsihteerit, jotka laativat istunnon pöytäkirjan. Todistelun sisältöä ei enää kirjoitettu pöytäkirjaan, vaan suullinen todistelu äänitettiin istunnossa ja säilytettiin vain ääninauhoilla. Riitajutuissa tuomion kirjoittamismenetelmä muuttui, kun tuomarit voivat itse kirjoittaa ratkaisun tietokoneella. Tämä vähensi vähitellen sanelun käyttöä.

Oikeudenkäynti rikosasioissa pysyi entisellään syksyyn 1997 saakka. Tuomaripuheenjohtajan lisäksi istunnossa olivat kolme lautamiestä entisen lautakunnan sijaan. Kun lautamiehet saivat yksilöllisen äänivallan, he istuivat tuomarin vierellä istuntopöydän takana eivätkä enää istuntosalin reunustalla kuten lautakunta-aikana. Rikosasioissa pöytäkirjan teki puheenjohtaja mahdollisesti notaarin avustamana, mutta todistelu usein nauhoitettiin ja konekirjoittaja kirjoitti nauhalta sen sisällön osaksi pöytäkirjaa.

Käräjäoikeuden aloittaessa toimintansa otettiin käyttöön riita-asioiden Tuomas-asianhallintajärjestelmä. Se korvasi atk-pohjaisena entisen lomakkeilla pidetyn diaarijärjestelmän. Tuomas-järjestelmän myötä käräjäoikeuden tekstinkäsittely siirtyi hiljalleen WordPerfect (WP)-tekstinkäsittelyohjelmaan. Tekstinkäsittelyohjelmat ovat vaihtuneet käräjäoikeusaikana useasti. WP-ohjelman jälkeen ohjelmaksi tuli 1990-luvun lopussa WordPro ja vuonna 2008 Open Office. Ohjelmat ovat kuitenkin toimineet pitkän ajan rinnakkain.

Rikosasioissa tuli 1990-luvun alussa käyttöön RD-niminen diaari, joka oli suppea diaarijärjestelmä. Sen korvasi vuodesta 1999 lähtien paljon monipuolisempi Sakari-asianhallintajärjestelmä. Sakari-järjestelmässä syyttäjän haastehakemukset tulevat käräjäoikeuteen sähköisessä muodossa eivätkä enää paperilla kuten vielä RD:n aikana.

Kirjoituskoneet hävisivät henkilökunnan työpöydiltä 2000-luvun alkuun mennessä ja tilalle tulivat tietokoneet. Jokaisella käräjäoikeudessa työssä olevalla on kymmenen vuoden ajan ollut oma tietokone-laitteensa.

Sanelukoneet ovat kirjoituskoneiden ohella toinen laitetyyppi, joka on poistunut käräjäoikeuden työvälineistä lähes kokonaan. Sanelun loppuminen ajoittuu jonkin verran myöhemmäksi kuin kirjoituskoneiden korvautuminen tietokoneilla. Vielä 2000-luvun alussa tuomarit sanelivat töitään jonkin verran. Samaan aikaan jouduttiin kirjoituskonetta etsimään varastosta, kun jokin lomakemerkintä oli tehtävä paperille, joka ei sopinut tietokoneen tulostimeen.

ATK:n laajentuminen keskeiseksi työvälineeksi merkitsi, että koko henkilökunnan oli opittava monien erilaisten tietokonejärjestelmien käyttöä. Käräjäoikeus tarvitsi myös erillisen virkamiehen, jonka päätehtävä on huolehtia käräjäoikeuden työssä välttämättömien atk-käyttöjärjestelmien ylläpidosta, asennuksesta ja neuvonnasta. Tällainen ATK-suunnittelijan virka perustettiin vuonna 1999. Tässä virassa on siitä lähtien toiminut Markku Kuismin.

Poikkeuksellisia juttuja

Käräjäoikeudessa on ollut sen toiminta-aikana monia erikoislaatuista juttuja. Jotkut jutuita ovat olleet erityisen poikkeuksellisia laajuutensa, asialaatunsa tai yleisen julkisen kiinnostuksen vuoksi.

Tässä esitetään lyhyt selostus kahdesta Espoon käräjäoikeuden poikkeuksellisesta jutusta. Käräjäoikeuden käsittelemistä asioista laajin on ollut vuonna 1994 vireille tullut Notareal-yhtiön toimintaa koskeva rikosasia. Julkisuutta eniten saanut juttu on ollut vuonna 2004 vireille tullut Bodominjärven murhasyyte.

Notareal-juttu

Oy Notareal Ab -niminen yhtiö harjoitti 1980- ja 1990 -lukujen vaihteessa laajamuotoista liiketoimintaa, jota voitiin kutsua ”kiinteistönjalostukseksi”. Yhtiön toimitusjohtaja oli nuori henkilö, joka samaan aikaan harrasti huipputasolla kansainvälistä kilpaveneilyä. Liiketoiminnassa oli rahoittajina mukana suuria suomalaisia pankkeja.

Liiketoiminta koostui pääosin raakamaan ostamisesta, kaavoitushankkeista ja sen jälkeen maan myymisestä moninkertaisella hinnalla eteenpäin. Pääsyytettynä oli Notarealin toimitusjohtaja. Jutussa oli useita muita syytettyjä. Eri toimintahaaroja, jotka muodostivat oman kokonaisuutensa, oli yli kymmenen.

Syyte tuli vireille keväällä 1994. Käräjäistunnot alkoivat syksyllä 1994. Käräjäistuntopäiviä oli 3-4 peräkkäin, jonka jälkeen asia lykättiin yleensä noin kuukauden päähän. Näin asian käsittely jatkui muutaman päivän istuntojaksoina keran kuukaudessa syksyyn 1996 saakka. Käräjäoikeuden kokoonpano oli käräjätuomari Martin Smeds puheenjohtajana ja jäsenenä kolme lautamiestä. Käräjäoikeus piti 55 istuntoa, joissa se kuuli noin 200 todistajaa. Käräjäoikeuden käsittelypöytäkirjojen laajuus oli noin 2600 sivua.

Rikossyytteet koskivat pääasiassa törkeitä petoksia. Asiantajien korvausvaatimukset olivat yhteensä yli 500

miljoonaa Suomen markkaa. Käräjäoikeus antoi asiassa tuomionsa, joka oli yli 300 sivua pitkä, 14.2.1997. Se tuomitsi pääsyytetyn ehdolliseen vankeusrangaistukseen, mutta hylkäsi pääosan syytteistä. Myöhemmin hovioikeus tuomitsi pääsyytetyn usean vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Bodominjärven tapahtumat kesällä 1960

Keväällä 2004 Espoon käräjäoikeuteen saapui poliisilta hämmästyttävä vangitsemissaatus, jossa esitettiin vangittavaksi Espoossa asuva yli 60-vuotias mies. Rikoksiksi, joista miestä todennäköisin syin epäiltiin, ilmoitettiin kolme murhaa kesällä 1960. Tästä alkoi käräjäoikeuden historian huomiota herättävin rikosasian käsittely.

Espoon Bodominjärvellä oli löydetty 5.6.1960 kolme nuorta henkilöä kuoliaaksi puukotettuina. Vainajat ja neljäs haavoittuneena tavattu poika olivat olleet telттаilemassa. Rikoksen tekijää ei löydetty vuosia kestäneen poliisitutkinnan aikana.

Keskusrikospoliisi aloitti yli neljäkymmentä vuotta myöhemmin tutkimukset uudelleen. Nyt epäiltynä oli telttaseurueen elossa ollut jäsen. Asian käsittelyn eri vaiheita seurattiin päiväkohtaisesti televisiossa ja lehdistössä. Käräjäoikeuden suurin istuntosali, johon mahtuu yli 30 istuntoa seuraavaa henkilöä, täytyi julkisen sanan edustajista, joille järjestettiin mahdollisuus äänittää istuntoa omilla laitteillaan. Käräjäoikeudessa suoritettiin myös muita erityisjärjestelyjä asian käsittelyn joustavaksi sujumiseksi ja seuraamiseksi. Käsittelykokoonpanoon kuuluivat laamanni Heikki Mikkola ja käräjätuomari Juha Lehto sekä neljä lautamiestä. Pääkäsittelyssä pidettiin katselmus tapahtumapaikalle ja 11 istuntoa. Tuomio asiassa annettiin 7.10.2005. Syyte hylättiin. Syyttäjä ei valittanut käräjäoikeuden tuomiosta. Näin 45 vuoden takaisia tapahtumia koskeva asia oli saanut lainvoimaisen ratkaisun.

Espoon käräjäoikeus sai Oikeustoimittajat ry:ltä julkisuuskokohotien hyvästä huomioon ottamisesta jutun käsittelyssä Valokeila-palkinnon.

ESPOON KÄRÄJÄOIKEUS 1.9.2009

Ulkoiset puitteet

Espoon kärjäoikeus oli 1.9.2009 yksi maamme 51 kärjäoikeudesta. Seuraavan vuoden alusta kärjäoikeuksia oli Suomessa enää 27. Tämä vuoden 2010 alioikeuspiirien yhdistäminen ei koskettanut alueellisesti Espoon kärjäoikeutta.

Espoon kärjäoikeuden alueeseen kuuluvat Espoon ja Kauniaisten kaupungit. Alueen asukasmäärää oli vuonna 2009 yli 250 000. Väkipohjaltaan Espoon kärjäoikeus oli silloin viidenneksi suurin koko maassa. Kärjäoikeus kuuluu Helsingin hovioikeuden tuomiopiiriin.

Kärjäoikeudella on Espoon Kilossa toimitilat oikeustalossa, jossa sillä on kolme kerrosta. Toimitilojen huoneistopinta-ala on runsas 4500 m². Kärjäoikeuden yläpuolella ovat ulosoton ja syyttäjävirston toimitilat, joten hyvin voidaan puhua Espoon oikeustalosta. Samassa korttelissa sijaitsee myös Länsi-Uudenmaan poliisilaitos.

Kärjäoikeuden toimitiloissa ovat yleisöpalvelutilat, istuntosalit ja henkilökunnan työhuoneet. Istuntosaleja on kahdeksan pääkäsitteilyjä ja seitsemän valmisteluistuntoja varten. Tilat ovat kärjäoikeuden nykyiselle toiminnalle määrällisesti ja laadullisesti kohtalaista keskitasoa. Suunnitelmia lisätilojen saamiseksi on vireillä.

Kärjäoikeudessa oli syyskuussa 2009 työssä 82 henkilöä. Heistä 23 oli tuomareita. Kärjäoikeuden toimintamenot vuonna 2009 olivat runsas viisi miljoonaa euroa. Palkkamenojen osuus kaikista menoista on yli 70 prosenttia.

Organisaatio

Espoon kärjäoikeudessa on kolme osastoa, joita ovat hallinto-osasto, siviiliosasto ja rikososasto. Tämä oli kärjäoikeuden organisaatio syksystä 2008 lukien. Tämän organisaation mukainen työjärjestys on vahvistettu vuoden 2010 alussa.

Kärjäoikeutta ja hallinto-osastoa johtaa laamanni. Siviili- ja rikososastoilla on osastonjohtajat, joiksi laamanni määrää kärjätuomarin kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Osastonjohtajien apuna toimivat lähiesi-

miehiksi määrätty sihteerit.

Laamannin apuna käräjäoikeuden johtamisessa on johtoryhmä, johon hänen lisäksi kuuluvat osastonjohtajat ja lähiesimiehet.

Osastot jakaantuvat vielä eri asiaryhmiä käsitteleviin tiimeihin. Kaikki siviiliosaston tuomarit käsittelevät laajoja riita-asioita. Rikososaston tuomarit käsittelevät vain rikosasioita ja pakkokeinoasioita.

Käräjäoikeudessa 1.9.2009 työssä olleet henkilöt organisaatiojoan mukaan ilmenevät historiikin lopussa olevasta henkilöstöluettelosta.

Työtilanne

Käräjäoikeuden asiamääristä ja työtilanteesta kertoo seuraava tilasto, joka on samassa muodossa kuin edellä sivulla 78 on vuoden 1994 osalta esitetty. Tilastoja vertailemalla saadaan kuva, miten asiamäärät ovat käräjäoikeuden olemassaolon aikana muuttuneet. Saapuneiden ja ratkaistujen asioiden määrät ovat koko vuoden lukuja. Ratkaisemattanimikkeellä tarkoitetaan vuoden lopussa vireillä eli ratkaisematta olevien asioiden määrää.

Käräjäoikeuden työtilanne vuonna 2009

Asiaryhmät	Saapuneet	Ratkaistut	Ratkaisematta
Rikosasiat	1871	1888	833
Pakkokeinoasiat	357	245	190
Muut rikosoik. asiat	258	250	33
Sakonmuuntoasiat	530	530	-
Laajat riita-asiat	503	521	429
Erill. turvaamistoimet	23	21	6
Summaariset asiat	13544	13285	2313
Avioerohakemukset	984	979	710
Muut hakemukset	870	857	132
Velkajärjestelyt	117	111	56
Yrityssaneeraukset	44	30	27
Konkurssit	173	170	89
Ulosottoasiat	89	87	24
Lainhuudot	1364	1249	204
Kiinnitykset	8255	8215	291

Asiaryhmät eivät ole 15 vuodessa paljoakaan muuttuneet. Asunto-oikeusasiat ovat jääneet pois asunto-oikeuden lakkaamisen myötä. Uusina asiaryhminä ovat tulleet muut rikosoikeudelliset asiat, joista suurin osa on lähestymiskieltohakemuksia, ja ulosottoasiat.

Saapuneissa asioissa määrällisesti suurin lisäys vuosien 1994 ja 2009 välillä on tapahtunut summaarisissa riita-asioissa ja kiinteistökiinnityksissä sekä vähennys velkajärjestelyissä ja sakonmuunnoissa. Laajojen riita-asioiden määrä on pysynyt samalla tasolla. Saapuneiden rikosasioiden määrä on hieman kasvanut. Pakkokeinoasiat ovat kaksinkertaistuneet.

Vaikka kiinteistökiinnitysten määrä on voimakkaasti lisääntynyt, niiden ja lainhuutojen ratkaisuja on pystytty tekemään yhtä paljon, joten kaikkien kiinteistöasioiden siirtyessä vuoden 2010 alusta käräjäoikeudesta maanmittauslaitokseen näiden asioiden käsittelytilanne oli kohtuullisessa tasapainossa.

Summaarisia riita-asioita, joissa päätöksen käräjäoikeudessa tekevät laamannin antaman valtuutuksen perusteella pääosin toimistosihteerit, on pystytty ratkaisemaan sama määrä kuin niitä on saapunut. Summaaristen riita-asioiden määrä on kaksinkertaistunut kolmen viimeisen vuoden aikana. Velkajärjestelyasioiden määrä on vähentynyt 2000-luvulla voimakkaasti ja niissä ratkaisematta olevien asioiden määrä ja käsittelyajat ovat tavoitetasolla.

Käräjätuomarien työssä suurimmat asiaryhmät ovat rikosasiat ja laajat riita-asiat. Vaikka Espoon käräjäoikeus pystyi vuonna 2009 ratkaisemaan näitä asioita yhtä paljon kuin niitä saapui, sen käsittelyajat olivat pisimpiä koko maassa sekä rikos- että riita-asioissa. Keskimääräinen käsittelyaika oli rikosasioissa viisi ja puoli kuukautta ja istunnossa käsitellyissä riita-asioissa 16,2 kuukautta. Erityisesti ratkaisematta olevien laajojen riita-asioiden määrä on ollut koko käräjäoikeusajan Espoon käräjäoikeuden suurin työongelma.

Lopuksi

Useat ihmiset viettävät 50-vuotispäiviään järjestämällä omanäköisiä juhlia. Monet haluavat, että heidän merkkipäiväänsä ei oteta huomioon millään tavalla. Eräät ilmoittavat olevansa ”matkoilla”, eräät taas yksinkertaisesti eivät ”juhli”.

Tavaksi on tullut, että myös virastojen ja yritysten ajalliset virstanpylväät huomioidaan samantyyppisesti kuin yksityisten ihmisten merkkipäivät. Erilaiset ja -laajuiset tarinat ja historiikit ovat yleistyneet. Myös yhteisöt kaipaavat ja kaivavat juuriaan.

Espoon käräjäoikeus on epäilyksettä Espoon tuomiokunnan seuraaja. Kun Espoon tuomiokunta perustettiin 1.9.1959, voidaan todeta sen seuraajan Espoon käräjäoikeuden saavuttaneen 50-vuotistaipaleen virstanpylvään 1.9.2009.

Espoon käräjäoikeus vietti merkkipäiväänsä omalla tyylillään eli työtä tehden. Merkkipäivän johdosta tähän historiikkiin on kerätty joitakin tietoja tuomiokunnan ja käräjäoikeuden tekemisistä menneeltä ajalta. Pyrkimyksenä on ollut tallentaa helposti unohtuvaa aineistoa, joka antaa taustaa sille, mistä käräjäoikeus nyt ponnistaa eteenpäin. Ahkera työnteko ja mahdollisimman hyvän oikeusturvan antaminen kansalaisille niukin voimavaroin ovat olleet ominaisia Espoon tuomiokunnalle ja käräjäoikeudelle koko puolivuosittaisen toiminnan ajan.

HENKILÖSTÖLUETTELOITA 1959-2009

Kihlakunnantuomarit/laamannit

Arvo Helminen 1959 (1948)-1973
Kauko Kuisma 1975-1981
Pentti Ahmas 1981-1988
Jouko Hiidensalo 1988-1998
Heikki Mikkola 1998-2006
Olli Saunanoja 2006-

Vakinaiset käräjätuomarit

Kalevi Nissinen 1975-1977
Kauko Huttunen 1975-1978
Markku Roihio 1975-1978
Pentti Korhonen 1975-1987
Antti Riikonen 1975-1985
Väinö Kiviniitty 1975-1976 ja 1978-1981
Timo Lötjönen 1976-1988
Heidi Norrman 1978-1987
Olli Saunanoja 1978-2006
Matti Norvanne 1982-1988
Martin Smeds 1984-2010
Riitta Miettinen 1988-
Maria Huopaniemi 1988-2001
Pirkko Kauppinen 1988-1992
Leena Uoti 1989-
Marja-Leena Mansala 1989-1990
Sirpa Ahola 1989-1991
Kirsti Levo 1991-
Juha Paimela 1992-1997
Erkki Koivula 1993-2004
Elisabeth Bygglin 1993-2002
Seppo Ovaskainen 1993-2009

Susanne Möller 1993-2000
Liisa Mansikkamäki 1997-2000
Eva-Maria Anderzén 1997-
Juha Lehto 1999-
Kari Janhunen 2000-2001
Matti Lahti 2000-2010
Jussi Heiskanen 2001-2006
Kimmo Vanne 2001-2002
Markku Marko 2001-
Satu Seppänen 2002-2003
Outi Nokso-Koivisto 2003-
Mirja-Leena Nurmi 2003-2005 ja 2008-
Tapani Koskimäki 2004-
Eeva Tikka 2004-
Arto Järvinen 2005-2008
Erja Sorjonen 2005-
Marjo Naapi 2005-
Merja Rinne 2006-
Kalevi Passila 2007-
Pia Sandvik 2008-
Tiina Veranen 2009-

Kärjäviskaali

Tiina Veranen 1997-2009

Espoon tuomiokunnassa/käräjäoikeudessa vuosina 1959-2009 auskultoineet henkilöt

Espoon tuomiokunnassa/käräjäoikeudessa on 50 vuoden aikana toiminut paljon notaareja, päätoimisia apulaisia, kihlakunnantuomarin virkaa lyhytaikaisesti hoitaneita sekä myös irrallisia käräjäpäiviä (käräjä) istuneita auskultantteja. Henkilöluettelo on laadittu koko kaudesta notaarien osalta. Tiedot päätoimisista apulaisista ovat epätäydellisiä. Heistä on esitetty luettelo vain vuosilta 1980-1986. Luettelossa, jossa on tietoja muista Espoon tuomiokunnassa auskultoineista henkilöistä kuin notaareista, on mainittu tieto henkilön toimimisesta päätoimisena apulaisena. Henkilöluettelot on jouduttu keräämään eri arkistolähteistä, joten niissä saattaa olla virheitä ja puutteita.

Yksi auskultantti on mainittu vain kerran sen vuoden kohdalla, jona hänen toimikautensa on alkanut. Notaarikauteen on sisällytetty siihen välittömästi liittyvä kanslianotaarina tai päätoimisena apulaisena palveltu aika.

Notaareina toimineet henkilöt ja heidän toimikautensa

Vuodet 1959-1969

Bror Edvard Hukkinen 1.9. - 31.12.1959
Göran Hugo Johannes Roos 1.1. - 30.6.1960
Karl Henrik Arvo Pihlflykt 1.7. - 31.12.1960
Carl-Olaf Alexander Homén 1.1. - 30.6.1961
Robert Gustaf-Adolf Mattsson 1.7. - 31.12.1961
Heikki Veikko Juhani Salmenkylä 1.1. - 30.6.1962
Torsten Birger Vahermaa 1.7. - 31.12.1962
Nils-Gustaf Palmgren 1.1. - 30.6.1963
Klaus Heimo Helminen 1.7. - 31.12.1963
Leo Johannes Kohtala 1.1. - 30.6.1964
Elina Päivikki Degener 1.7. - 31.12.1964
Jorma Tapani Uski 1.1. - 30.6.1965
Mats Einar Lassenius 1.7. - 31.12.1965
Eva-Brita Björklund 1.1. - 30.6.1966
Gustaf Adolf Möller 1.7. - 31.12.1966
Martti Erik Olavi Castrén 1.1. - 30.6.1967

Eiler Hellström 1.7. - 31.12.1967
Kalevi Sadeluoto 1.1. - 30.6.1968
Sirpa Sinikka Telaranta 1.1. - 30.6.1969
Martti Juhani (Jukka) Kempainen 1.7. - 31.12.1969

1970

Erkki Noronen 1.1.-30.6.1970
Seija Huhdanmäki 1.7.-31.12.1970

1971

Martti Enäjärvi 1.1.-30.6.1971
Lauri Tarasti 1.7.-31.12.1971

1972

Kati Hidén 1.1.-31.3.1972
Outi Nuorvala-Knaapi 1.4.-30.9.1972

1973

Rainer Åkerberg 1.1.-31.3.1973
Seppo Suihko 1.2.-31.7.1973
Markku Hiekkala 15.2.-15.8.1973
Katri Teittinen 16.8.1973-15.2.1974
Markus Gylling 1.11.1973-30.4.1974

1974

Marja-Leena Tuukkanen 15.2.-15.8.1974
Jyrki Raatikka 1.5.-31.10.1974
Kirsti Spehar 1.5.-31.10.1974
Matti Murtomaa 1.5.-31.10.1974
Marja-Liisa Joensuu 16.8.1974-15.2.1975
Magnus Ehrnsten 1.11.1974 -30.4.1975
Erkki Blom 1.11.1974 -30.4.1975
Berndt Helin 1.11.1974-30.4.1975

1975

Katariina Ylijoki 1.2.-30.4.1975
Mirja Kurkinen 16.2-15.7.1975 ja 1-30.4.1976
Erkki Niiniskorpi 1.4.-30.9.1975
Jyrki Rostiala 1.5.-31.10.1975

Pertti Saari 1.5.-31.10.1975
Irma Salama 1.5.-31.10.1975
Jukka Kuntsi 1.6-31.7.1975
Liz Skurnik 16.7.1975-15.1.1976
Risto Ahtela 1.8.-30.9.1975
Keijo Kekkonen 8.9.1975-7.3.1976
Risto Alaviuhkola 1.10.1975-31.3.1976
Raili Björkroth-Sirviö 1.11.1975-30.4.1976
Kalevi Metsä-Tokila 1.11.1975-30.4.1976
Kyösti Virtanen 1.11.1975-31.5.1976

1976

Mauno von Fieandt 16.1.-31.7.1976
Heikki Maaniemi 8.3.-31.1.1977
Juha Sutela 1.5.-31.10.1976
Marit Ilveskero 1.5.1976-30.4.1977
Martin Smeds 1.5.1976-31.5.1977
Matti Vuorinen 1.6.-30.11.1976
Heikki Merilänen 1.8.1976-31.7.1977
Antti-Jukka Ahtela 1.9.1976-31.8.1977
Martti Tenho 1.11.1976-31.7.1977
Eija Nuorlahti-Solarmo 1.12.1976-30.11.1977

1977

Marja Tommila 1.2-31.12.1977
Ritva-Liisa Luomaranta 1.5.-31.10.1977 ja 1.2.-30.4.1978
Heikki Böök 1.6.-30.11.1977
Olavi Tasi 1.8-1977-31.1.1978
Hannu Rautiainen 1.8.1977-31.1.1978
Hanna Tavio 1.9.1977-28.2.1978
Raija Horo 1.11.1977-30.11.1978
George Paile 1.12.1977-31.5.1978
Mikko Könkkölä 1.12.1977-30.11.1978

1978

Kerstin Rinne 1.2.1978-15.2.1979
Erkki Kouvusilta 1.3.1978-31.8.1978
Sirkka Heikkilä 1.5.1978-30.4.1979
Merja Halme 1.6.1978-31.5.1979

Jaakko Laine 1.9.1978-28.2.1979
Aila Brotherus 1.11.1978-31.10.1979
Ursula Lepäntalo 1.12.1978-30.11.1979

1979

Raili Laitala 16.2.-15.8.1979
Pekka Salmi 1.3-31.8.1979
Ritva Kapanen 1.5.1979-30.4.1980
Jukka Kekkonen 1.6.-30.11.1979
Henry Hiljander 1.7.-31-12.1979
Juha Naukkarinen 1.4.-15.10.1979
Jussi Järventaus 1.9.1979-29.2.1980
Eija Metsälä-Halonen 16.10.1979-15.4.1980
Jarl-Henrik Bergendahl 1.11.1979-30.6.1980
Anne Manninen 1.12.1979-31.5.1980

1980

Mikko Pirinen 1.1.-31.12.1980
Eeva Arko 1.3.-31-8.1980
Riitta Herlevi 16.4.-31.10.1980
Harri Luoto 1.5.-30.11.1980
Anneli Tuominen 1.6.1980-31.5.1981
Risto Tuominen 1.7.1980-28.2.1981
Jan Törnqvist 1.9.1980-28.2.1981
Lauri Schreck 1.11.1980-30.4.1981
Harro Pitkänen 1.12.1980-30.11.1981

1981

Ilona Ervasti-Vaintola 1.1.-30.6.1981
Taisto Hujala 1.3.-31.8.1981
Satu Meurman 1.3.1981-28.2.1982
Unnukka Stenqvist 1.5-31.10.1981
Ann-Mari Lahtinen 1.6.-30.9.1981 ja 1.5-31.12.1983
Marjatta Mäenpää 1.7.1981-30.6.1982
Rainer Oesch 1.9.1981-30.4.1982
Jukka Lönnholm 1.10.1981-1.9.1982
Ritva Keskinen 1.11.1981-31.10.1982
Ulf Ekebom 1.12.1981-31.7.1982

1982

Jukka Räihä 1.3.-31.8.1982
Tarja Hakala 1.5.1982-30.4.1983
Ann Damström 19.7.1982-18.4.1983
Pekka Pärnänen 1.8.1982-31.12.1983
Jarmo Pätäri 1.9.1982- 31.8.1983
Eila Vuorilehto 2.9.1982-1.9.1983
Juhani Hopsu 1.11.1982-30.4.1983
Antti Sipinen 1.8.1982-31.1.1983

1983

Terttu Tammero 1.2.1983-31.7.1983
Mikael Westerlund 19.4.1983-18.1.1984
Marianne Myhrberg 1.5.1983-30.4.1984
Leena Karessuo 1.8.1983-31.1.1984
Sampo Jokinen 1.9.1983-31.8.1984
Terttu Villikka 2.9.1983-1.9.1984

1984

Kari Hakala 1.1.-30.9.1984
Mikko Nyysölä 1.1.-31.12.1984
Susanne Heikinheimo 19.1.-31.7.1984
Pekka Alho 1.2.-31.7.1984
Maija-Liisa Parmi 1.5.1984-30.4.1985
Kirsti Nieminen 1.8.1984-30.9.1985
Urpo Kangas 1.9.1984-31.5.1985
Anja Kurki 2.9.1984-1.9.1985
Sirkka Tuoreniemi 1.10.1984-31.3.1985
Hans Sevelius 1.10.1984-30.9.1985

1985

Peter Roos 1.4.1985-31.3.1986
Pekka Kolppanen 1.5.1985-30. 4.1986
Karin Immonen 1.6.1985-31.5.1986
Pirjo Grönroos 1.8.1985-31.7.1986
Lenita Häggblom-Hindström 2.9.1985-1.9.1986
Pirkko Vainio 1.10.1985-30.9.1986
Hilkka Salmenkylä 1.10.1985-31.3.1986

1986

Raili Hartikka 1.4.1986-31.3.1987
Peter Bützow 1.4.1986-31.3.1987
Marjukka Silolahti 1.5.-31.10.1986
Ralf Forsén 1.6.1986-31.5.1987
Tuula Sivonen 1.8.1986-31.7.1987
Eero Mild 1.8.1986-31.7.1987
Lauri Jääskeläinen 1.9.1986-28.2.1987
Jorma Peitsalo 1.10.1986-30.9.1987
Teija Peltola 1.10.1986-31.3.1987
Päivi Kivioja 1.11.1986-30.4.1987

1987

Jussi Nyman 29.12.1986.-31.12.1987
Arto Järvinen 1.2.1987-31.3.1988
Peter Anthoni 1.3.1987-28.2.88
Raija Apter 1.4.1987-31.3.1988
Jaana Kivistö 1.4.1987-31.3.1988
Risto Lintunen 1.4.1987 - 31.3.1988
Saara Laine 1.5.1987-30.4.1988
Jarmo Salmela 1.6.-30.11.1987
Jerker Romberg 1.8.1987 -31.1.1988
Anne Pellikka 1.10.1987-7.10.1988
Tuula Oksanen 1.12.1987-28.2.1988

1988

Seija Petrow 1.1.-31.7.1988-31.1.1989
Maria Bernas-Hilli 1.2.1988 -31.1.1989
Esa Parviainen 1.2.1988- 31.1.1989
Anneli Tulikallio 1.3- 31.8.1988
Kirsi Vitikka 1.3.1988-28.2.1989
Ritva Kujala 1.4.1988- 31.3.1989
Harri Lindberg 1.5.1988-31.4.1989
Arto Rajamäki 1.6.1988- 31.5.1989
Juha Tarkka 1.7.-31.12.1988
Katriina Sandberg 1.8.1988-31.1.1989
Rauno Piik 1.9.1988-31.8.1989
Eeva Tikka 8.10.1988-7.10.1989

1989

Petteri Uoti 1.1.-31.12.1989
Nina Aganimov 1.2.1989-31.1.1990
Matti Castren 1.2.1989-31.1990
Marja-Leena Erma 1.2.-31.7.1989
Anssi Virta 1.2.1989-31.10.1990
Esko Nurminen 1.3.1989-28.2.1990
Pekka Niskanen 1.4.1989-31.3.1990
Leena Stellberg 1.5.1989-30.4.1990
Leena Eskelinen 1.6-30.11.1989
Varpu Norilo 1.8.1989-31.7.1990
Olli Rissanen 1.9.1989-31.8.1990
Veikko Kylämarttila 1.10.1989-31.3.1990
Tiina Selin 1.12.1989-31.11.1990

1990

Pirjo Aaltonen 1.1.1990-31.12.1990
Tom Fagerström 1.2.-31.7.1990
Pirkko Malinen 1.2.1990-31.1.1991
Pekka Gestrin 1.3.1990-28.2.1991
Kristiina Isaksson 1.4.1990-31.3.1991
Kirsti Kotaniemi 1.4.1990-31.3.1991
Jussi Tuominen 1.5.1990-30.4.1991
Juha-Matti Isokangas 1.8.1990-31.1.1991
Leena Lehtonen 1.8.1990-31.7.1991
Tarja Uoti 1.9.1990-31.8.1991
Heli Saarinen 1.12.1990-30.11.1991

1991

Mika Juha Hämäläinen 1.1.- 30.6.1991
Leena Söderholm 1.2.1991-31.1.1992
Katariina Pitkänen 1.2.-31.10.1991
Pauliina Laitinen 1.3.1991-28.2.1992
Päivi Rotola-Pukkila 1.4.1991-31.3.1992
Mirja Norvanne 1.4.-30.9.1991
Mika Antti Hämäläinen 1.5.1991-30.4.1992
Sirkka Peltokorpi 1.7.-31-12.1991
Ritva Sahavirta 1.8.1991-31.7.1992
Markku Setälä 1.9.1991-31.8.1992

Sinikka Kannisto 1.10.1991-30.9.1992
Maila Siivonen 1.11.1991-31.10.1992
Heikki Kallio 1.12.1991-30.11.1992

1992

Pirjo Halonen 1.1.-31-7.1992
Pekka Suhonen 1.3.-30.9.1992
Jaana Hemminki 1.4.1992-31.3.1993
Outi Lähteenmäki 1.5.1992-30.4.1993
Jarmo Salminen 1.8.1992-31.7.1993
Jari Kinnunen 1.8.1992-31.1.1993
Reetta Härkki 1.8.1992-31.1.1993
Teija Kerminen 1.9.1992-28.2.1993
Jaana Moilanen 1.10.1992-30.9.1993
Harri Tiesmaa 1.10.1992-30.9.1993
Johanna Jylhä 1.11.1992-30.4.1993
Sari Ojanen 1.12.1992-30.11.1993

1993

Anna-Elina Lampi-Fagerholm 1.3.-31.8.1993
Kristiina Kankaansyrjä 1.4.1993-31.3.1994
Hanna Ormio 1.5.1993-30.4.1994
Auli Suominen 1.5.-31.10.1993
Jari Suurla 1.8.1993-31.7.1994
Sami Aarnio 16.8.1993-15.2.1994 ja 1.4.-31.10.1994
Lena Kumlin 1.9.1993-31.8.1994
Jari Jaulimo 1.10.1993-30.9.1994
Marita Höök 1.11.1993-31.10.1994
Olli-Matti Korhonen 1.12.1993-30.11.1994

1994

Lea Alén 1.5.1994-30.4.1995
Tommi Siivonen 3.5.1994-30.4.1995
Helena Haapanen 1.8.1994-31.7.1995
Saija Mäenpää 1.8.1994-31.2.1995 ja 1.5.-30.9.1996
Timo Immonen 1.10.1994-30.9.1995
Kari Jaatinen 1.11.1994-31.10.1995
Sonja Lilius 1.12.1994-30.11.1995
Kimmo Sarekoski 19.12.1994-18.6.1995

1995

Kristiina Hoppu 1.4.1995-31.3.1996
Karita Koponen 1.5.1995-30.4.1996
Marita Visakorpi 1.5.1995-30.4.1996
Miia Irola 1.8.1995-31.7.1996
Katri Hilvonen 1.11.1995-31.10.1996
Mari Pekonen-Ranta 1.11.1995-31.10.1996
Virpi Ikkela 1.12.1995-30.11.1996

1996

Hanna Löyttyniemi-Vuorio 2.3.1996-1.3.1997
Eeva-Liisa Moilanen 1.5.1996-30.4.1997
Harri Christiansen 1.8.1996-31.7.1997
Kari Silvennoinen 1.10.1996-30.9.1997
Tuire Tamminiemi 1.11.1996-31.10.1997
Mika Uunimäki 1.11.1996-31.10.1997
Vivi Malme 1.12.1996-31.1.1997

1997

Katja Vähäsilta 1.2.1997-31.12.1998
Juha Teerimäki 2.3.1997-1.3.1998
Terhi Arjola 1.5.1997-30.4.1998
Juha Virolainen 1.8.1997-31.7.1998
Matti Valtonen 1.10.1997-30.9.1998
Mikael Nyberg 1.11.1997-30.10.1998
Marja Kuula 1.11.1997-31.10.1998

1998

Anne Valjakka 1.2.1998-31.1.1999
Ilkka Lahtinen 2.3.1998-1.3.1999
Minna Tölski 1.5.1998-30.4.1999
Jarkko Tontti 1.8.1998-31.7.1999
Mikaela Sumelius 1.10.1998-30.9.1999
Camilla Rauma 1.11.1998-30.10.1999
Iina Vuorialho 1.11.1998-30.10.1999

1999

Mikko Räsänen 1.2.1999-31.1.2000
Maria Luukkainen 14.1999-31.3.2000
Mia-Maija Merikoski 1.6.1999-31.5.2000
Jaakko Ritvala 1.8.1999- 31.7.2000
Anu Tiainen 1.10.1999-30.9.2000
Eva Elston-Hämäläinen 1.11.1999-31.10.2000
Markus Myhrberg 1.12.1999-30.11.2000

2000

Timo Kiira 1.2.2000-31.1.2001
Mikael Lohse 1.4.2000-31.3.2001
Mitja Korjakoff 1.6.2000-31.5.2001
Hanna Brotherus 1.8.2000-31.7.2001
Suvi Lahti-Leeve 1.10.2000-30.9.2001
Camilla Simberg 1.11.2000-31.10.2001
Hanna Nikkilä 1.12.2000-30.11.2001

2001

Perttu Koivula 1.2.2001-31.1.2002
Pasi Pirinen 1.4.2001-31.3.2002
Kirsi Hovi 1.6.2001-31.5.2002
Katriina Martikainen 1.8.2001-31.7.2002
Tanja Mikkonen 1.10.2001-30.9.2002
Mikko Pihlajamäki 1.11.2001-30.10.2002
Mia Vierimaa 1.12.2001-31.5.2002 ja 1.7.-31.12.2003

2002

Taina Neira 1.2.2002-31.1.2003
Johanna Ketola 1.4.2002-31.3.2003
Petri Kankaansivu 1.6.2002-31.5.2003
Noora Ahola 1.7.2002-30.6.2003
Pia Wirta 1.8.2002-31.7.2003
Ismo Siltamäki 1.10.2002-30.9.2003
Essi Rikalainen 1.11.2002-30.10.2003
Nuutti Pennanen 1.12.2002-30.11.2003

2003

Mikael Calonius 1.2.2003-31.1.2004
Sami Rautiainen 1.4.2003-31.3.2004
Ruut Malmberg 1.6.2003-31.5.2004
Ilkka Sainio 1.8.2003-31.7.2004
Keijo Moilanen 1.10.2003-30.9.2004
Sanna Männistö 1.11.2003-30.10.2004
Sari Forström 1.12.2003-30.11.2004

2004

Tero Sumu 1.2.2004-31.1.2005
Marjut Oksanen 1.4.2004-31.3.2005
Katja Saukkonen 1.6.2004-31.5.2005
Marcus Möller 1.8.2004-31.7.2005
Esa Kainulainen 1.10.2004-30.9.2005
Heli Tuomola 1.11.2004-31.10.2005
Raisa Mölkänen 1.12.2004-30.11.2005

2005

Hanna Kulonen 1.2.2005-31.1.2006
Mirja Lönnfors 1.4.2005-31.3.2006
Aku-Jukka Rantasalo 1.6.2005-31.5.2006
Riikka Rask 1.8.2005-31.7.2006
Kai Massa 1.10.2005-30.9.2006
Juho Pajari 1.12.2005-30.11.2006

2006

Elina Ollikka 1.2.2006-31.1.2007
Johanna Reen 1.4.2006-31.3.2007
Kirsi Hietanen 1.6.2006-31.5.2007
Anna-Riikka Suomalainen 1.8.2006-31.7.2007
Vesa Hietala 1.10.2006-30.9.2007
Pihla Hynynen 1.12.2006-30.11.2007

2007

Antti Pylsy 1.2.2007-31.1.2008
Jukka Rautajuuri 1.4.2007-31.3.2008
Jonna Turunen 1.6.2007- 31.5.2008
Kia Köhler 1.8.2007-31.7.2008

Anders Forss 1.10.2007-30.9.2008
Meeri Julmala 1.12.2007-30.11.2008

2008

Niina Uskali 1.2.2008-31.1.2009
Mira Ovaskainen 1.4.2008-31.3.2009
Mette Manninen 1.6.2008-31.5.2009
Mikael Niemi 1.8.2008-31.7.2009
Mikko Yliaho 1.10.2008-30.9.2009
Päivi Risikko 1.12.2008-30.11.2009

2009

Ria Savolainen 1.2.2009-31.1.2010
Jukka Nohteri 1.4.2009-31.3.2010
Robert Peldán 1.6.2009- 31.5.2010
Miina Vuorela 1.8.2009-31.7.2010
Laura Lönnberg 1.10.2009- 30.9.2010

**Kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana toimineet tai tuomari-
rintointa hoitaneet auskultantit, jotka eivät ole olleet notaarina,
1959-1975**

Vuodet 1959-1969

Edward Wilhelm Andersson
Sten Henrik Ragnar Lundsten
Carl-Henrik Lundell
Harri Johan Magnus Malmberg
Heikki Juhani Neva
Rauno Eino Koski
Kai Veikko Birger Aleksanteri Peltonen
Knut Olav Arne Aas
Paul Erik Stranden
Holger Bertil Rotkirch
Pekka Antti Väinö Raivio
Eero Rafael Kyti
Åke Gottfrid Sandström

1970-1971

Stefan Günsten
Markku Pohjola päätoiminen apulainen 1968
Bo Crohns päätoiminen apulainen 1.4.-30.6.1968
Kari Helenius päätoiminen apulainen 1.1.-31.3.1969
Seppo Riski päätoiminen apulainen 1.4.-30.6.1969
Lars Appelroth päätoiminen apulainen 1.1.-31.1. ja
1.4.-31.5.1970

Liisa Hyvärinen

Reijo Virtanen päätoiminen apulainen 1.2-31.3. ja 1.-
30.6. 1970

1972-1973

Mikko Hurmalainen
Markku Brax päätoiminen apulainen 1.7.-30.10.1972
Dickie Engström
Matti Heinänen
Pekka Kangas
Tuulikki Keltanen päätoiminen apulainen 1.1.-31.3.1973
Pekka Harju

Raine Vairimaa
Aaro Karppinen
Pentti Heinonen
Harry Hedman
Kari Punakivi
Antti Orpana

1974-1975

Erik Anderson
Jouko Lehtonen
Riitta Wirilander
Jouko Lahtonen
Olli Vuorinen
Jukka Peltonen
Pekka Pölönen

Jouko Leino
Kirsti Hakola
Timo Havu
Pekka Heinonen
Juhani Salenius
Erkki Euramo
Marja Joensuu
Jorma Savonen

Antti Laitinen
Pirkko-Liisa Koljonen
Ilkka Erich

Riku Rinkama
Pentti Auer
Heikki Leivonen
Markus Gylling
Jyrki Raatikka
Leena Helminen
Anneli Lönnberg

Pirkko Silvenius
Kaarina Lehto
Ilpo Moisala

päätoiminen apulainen 1.5.-31.7.1973

päätoiminen apulainen 1.8.-31.10.1973

päätoiminen apulainen 1.2.-30.4.1974

päätoiminen apulainen 1.5.-31.7.1974

päätoiminen apulainen 1.-30.4.1974

päätoiminen apulainen 1.11.1974-
31.1.1975

päätoiminen apulainen 1.2.-31.5.1975

päätoiminen apulainen 1.2.-31.5.1975

Päätoimisia apulaisia 1980-1986

Liisa Kaunisto 21.1.1980-20.1.1981
Hannu Karppinen 21.7.1980-20.1.1981
Pekka Heikkilä 21.1.-20.7.1981
Marjo Keskitalo 21.1.-20.7.1981
Maria Pöyhönen 27.7.1981-29.1.1982
Eija Lehto-Kannisto 1.2.-31.7.1982
Heidi Härmä 1.2.-31.8.1982
Katja Pönniö 1.9.1982-31.3.1993
Ulla-Riitta Harju 1.11.1982-30.4.1983
Eeva Tala 1.4.-30.9.1993
Jarmo Kinnunen 15.5.-14.11.1983
Mauri Saarinen 1.10.1983-31.3.1984
Kaarina Miettinen 15.11.1983-14.5.1984
Tuomo Seppä 1.4.-30.9.1984
Raija Pikkarainen 15.5.-14.11.1984
Anna Lundén 15.11.1984-14.5.1985
Orvokki Heiskanen 1.2.-31.7.1985
Juha Palmujoki 15.5.-14.12.1985
Erja Sorjonen 1.8.1985-31.1.1986
Kristiina Spoo 1.12.1985-16.2.1986
Juha Pöyhönen 1.2.-31.7.1986
Juha-Pekka Laine 17.2.-16.8.1986

Tuomiokunnan henkilökunta 31.12.1975

Kihlakunnantuomari

Kauko Kuisma

Kärjätuomarit

Kalevi Ensio Nissinen

Kauko Juhani Huttunen

Markku Risto Roihio

Pentti Wilhelm Korhonen

Väinö Matias Kiviniitty

Antti Juhani Riikonen

Kanslianotaari

Kirsti Irmeli Hakola

Kanslianhoitajat

Svea Elisabeth Helenius

Tyyne Maria Tuovinen

Anneli Vilmi

Toimistosihteerit

Marianne Kristiina Stellberg

Mirja Luft

Aili Annikki Tamminen

Mirja Helena Vuori

Auli Tuulikki Hyvärinen

Anita Maarit Kaarina Laitamäki

Anne-Katriina Peltola

Kanslistit

Siiri Minkkinen

Aira Irmeli Hellevi Koskinen

Sirkka Unelma Jämsä

Toimistoapulaiset

Satu Marianne Kählman

Tuula Kaarina Näsi

Merja Birgitta Sandberg

Vanhempi vahtimestari
Seppo Tapani Väisänen

Käräjäoikeuden kansliaviranhaltijat 1.12.1993

Osastosihteerit

Raija Pasanen
Kirsti Lappalainen
Eija Vehmanen
Anneli Sarkola

Toimistosihteerit

Auli Viljanen
Anna-Liisa Ketola
Aili Katila
Sinikka Ollila
Helka Ylinen
Marja Haaranen
Kirsi Tikkanen
Kaija Hassinen
Erja Ripatti
Riitta Leipälä
Seija Saarikoski
Maria Saurén
Päivi Korpi
Päivi Kuusisto
Nina Lindfors
Jaana Hirvonen
Kristiina Lehtonen
Sisko Kuoppala

Toimistovirkailijat

Kristiina Laine
Sari Kiili-Kaitila
Minna Rantanen

Virastomestari

Rauni Jansson

Haastemiesten esimies

Tauno Konttinen

Haastemiehet

Mikko Kiviniemi

Janne Kalste

Jorma Heikkinen

Jarmo Arima

Juha Sikanen

Arto Arima

Tapio Tarvainen

Aarni Mamia

Pirkko Metsä

Käräjäsiihteerit
Susanne Hurme
Elisabeth Voltti
Jaana Hirvonen
Tuula Onkamo

Tiimi II Konkurssit, yrityssaneeraukset, velkajärjestelyt,
ulosottovalitukset

Käräjätuomarit
Leena Uoti
Mirja-Leena Nurmi
Markku Marko
Tiina Veranen

Käräjäsiihteerit
Anja Burman
Anne Kalakoski
Päivi Falbén
Minna Mutikainen

Tiimi III Muut hakemusasiat ja lähestymiskiellot,
turvaamistoimet

Käräjätuomarit
Merja Rinne
Erja Sorjonen
Martin Smeds
Mia Vuorinen

Käräjäsiihteerit
Helena Kapanen
Erja Ripatti
Helka Ylinen
Panu Koskimäki

Tiimi IV Summaariset ja hakemusasiat,
yleiskanslia

Lähiesimies Marja Haaranen
Varalähiesimies Sinikka Ollila

Toimistosihteerit
Minna Rantanen
Leena Niemi
Maria Saurén
Seija Saarikoski
Marja-Leena Eskola
Rauni Jansson
Sanna Ontnonen-Alatalo
Emilia Häkkinen

Notaarit
Jukka Nohteri
Ria Savolainen

Osasto 3 Rikososasto

Osastajohtaja Tapani Koskimäki
Lähiesimies Sari Kiili-Kaitila

Tiimi V

Käräjätuomarit
Jussi Leskinen
Eva-Maria Anderzen
Anne Niemi
Outi Holmström
Katja Tukiainen

Käräjäsihteerit
Hanna-Mari Könkkölä
Sisko Kuoppala
Minna Paasio
Nina Lindfors

Tiimi VI

Käräjätuomarit
Tapani Koskimäki
Ilkka Lahtinen
Juha Lehto
Pia Sandvik

Notaarit
Mikko Yliaho
Päivi Risikko

Käräjäsiihteerit
Tiina Hynynen
Maarit Tulokas
Jenni Nielikäinen
Anneli Sarkola
Pia Mattila

Haastemiehet (tiimit V ja VI)
Janne Kalste
Arto Arima
Hanne Lindroos
Aarni Mamia
Juha P. Sikanen
Mika Moisio
Tom Westerberg

Tiimi VII Kiinteistöasiat

Lähiesimies Eija Vehmanen

Kiinteistösihteerit
Aili Katila
Marjut Adolfsson
Merja Wenno

Notaarit
Miina Vuorela
Robert Peldán

LÄHTEITÄ

Arkistolähteet

Espoon käräjäoikeuden arkisto: Asiakirjat vuodesta 1971 lähtien
Kansallisarkisto: Espoon tuomiokunta, Sarja C: Varsinaisasian pöytäkirjat 1959-1970
Helsingin hovioikeuden arkisto: Varatuomarikortisto 1970-1990, Nimikirjat 1970-

Kirjallisuutta

Ahtikainen, Pekka ja Tervonen; Jukka: Vantaan historia 1946-1977. Jyväskylä 2002.
Gadd, Erik: Kihlakunnanoikeuden pöytäkirjat. Porvoo 1957.
Hassinen, Esa: Oikeudenhoitoa Lahden seudulla 1403-1998. Lahti 1997.
Hassinen, Esa: Oikeudenhoitoa Päijät-Hämeessä. Lahti 2009.
Holmberg, Håkon: Suomen tuomiokunnat ja kihlakunnantuomarit. Vammala 1959.
Kivi-Koskinen, U: Suomen kihlakunnan- ja käräjätuomarit ry:n vaiheista. Jyväskylä 1990.
Käräjäoikeuksien työtilastoja vuodelta 2009. Oikeusministeriö. Lahti; Matti J.: Espoo, maalaispitäjästä kauppalaksi. Pieksämäki 1975.
Lappalainen, Juha: Alioikeusuudistus 1987-1993. Jyväskylä 1994.
Luoto, Reima T.A.: Espoon aikakirjat. Hämeenlinna 2001.
Luoto, Reima T. A.: Espoo- kasvun näkijät ja tekijät. Saarijärvi 2004.
Marmoritalosta hovioikeudentaloon. Helsingin hovioikeuden vaiheita 1952-1987. Vammala 1987.
Oikeushuoneistokomitean mietintö 1956. Moniste 1956:35.
Oikeutta maalla ja kaupungeissa. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Hämeenlinna 2000.
Suomen Lakimiehet -matrikkeli: 1975, 1982, 1988 ja 1994.
Suomen lautamiehet ry 35 vuotta. Vaasa 2006.
Suomen valtiokalenterit 1959-2009.
Suomen virallinen tilasto, Oikeus: Oikeustilastollinen vuosikirja 1995.

Suomen virallinen tilasto XXIII C: Tuomioistuinten toiminta 1955-1969, 1970-1971. 1972 lähtien vuosittain 1990 saakka.
Tirkkonen, Tauno: Suomen rikosprosessioikeus I. Porvoo 1969.
Winsch, Sinikka: Oikeuden tähden. Oikeudenhoitoa Oulun seudulla varhaisvaiheista 2000-luvulle. Porvoo 2010.

Espoon tuomiokunnan/käräjäoikeuden epävirallista aineistoa

Laamanni Arvo Helmisen esitelmä Espoon oikeushuoneistojen vaiheita 23.5.1980
Sulkaviesti-lehdet 1975-1980
Käräjöpukari-lehdet 1981-1988
Tuomiokunnan/käräjäoikeuden sisäiset kuukausittaiset puhelinluettelot 1985-2009

Henkilöhaastattelut

Klaus Helminen 22.3.2010
Mikko Kiviniemi 19.4.2010
Päivi Korpi 25.3.2010
Timo Lötjönen 31.3.2010
Sinikka Ollila 25.3.2010
Erja Ripatti 17.3.2010
Olli Saunanoja 31.3.2010
Anneli Sarkola 26.3.2010
Maria Saurén 25.3.2010
Eeva Tikka 29.3.2010
Helka Ylinen 15.3.2010

Historiikin valokuvat
omistaa Espoon käräjäoikeus